

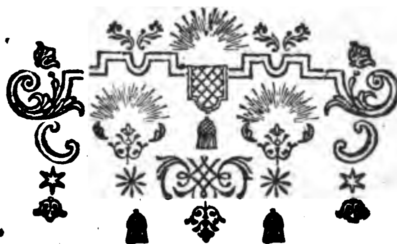
DE

GEUSEN,

DOOR JONKHEER

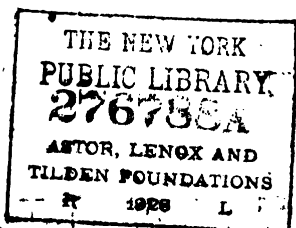
ONNO ZWIER VAN HAREN,

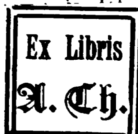
FRIES EDELMAN.

Te AMSTERDAM,

By ADRIANUS HUPKES, Boekverkooper op 't Rockin, in *Erasmus.* 1772.

VOORBERICHT
VAN DEN
UITGEEVER.

'T IS nu ruim een Jaar geleden, dat dit Werkje door den schranderen Heere VAN HAREN, in 't licht gegeven is, doch met geen ander oogmerk dan om het zelve aan byzondere goede Vrienden en Bekenden als eene gifte toe te zenden, zonder dat het in 't openbaar is te bekomen geweest. Welke reden de Heer Dichter gehad hebbe om dit Stukje, 't welk, als een der gewigtigste tydmerken onzer Historie bevattende, zo veel tot eer, zyner schrandere penne, als tot eer van onzen Landaart strekt, eene algemeene uitgave te weigeren, is onbekend. Doch dit weet men dat het sints met veel graagte, door verscheidene Liefhebbers der Poezy en Vaderlandsche Historie is alom gezocht geworden zonder dat het den zulken heeft mogen gebeuren een Exemplaer van 't zelve te bekomen.

Uit hoofde van de bovengemelde redenen heb ik geoordeeld myne Stad en Landgenooten geen ondienst te doen, met eene nieuwe uitgave

van dit Werkje in 't licht te geeven, onder betuiginge evenwel dat myn oogmerk geenſins ſtrekkende is om die van den Heere VAN HAREN eenigen afbreuk te doen.

De waare kenners zullen hier niet minder vuur, belezenheid, vloeibaarheid van vaerzen en krachtige afbeeldingen der Karakters in gewaar worden als in den AGON van denzelven Dichter, en wy verhoopen dat het zelve met zo veel toejuiching ontfangen moog' worden als het verdienſten heeft.

Ontfang het, gunſtige Lezer, met toegenegenheid en vaarwel.

HISTORISCH VERHAAL.

Philip de Tweede, Koning van Spanjen, de Nederlanden willekeurig hebbende willen Regeeren, en de Inquisitie inbrengen; vergaderde de Nederlandsche Adel, en drie honderd van haar, geleid door Heer Henrick van Brederode en Graaf Lodewyk van Nassau, gaven aan de Hertogin van Parma, Gouvernante, tot Brussel een smeekschrift over; tegen de schending van de Rechten en Privilegien der Landen. Onder die Edelen waren, Sonoi, la Marck van Lumey, Marnix van St. Aldegonde, Tholouse, en andere, in de Nederlandsche Geschiedenissen minder bekend.

De Gouvernante zulk eene meenigte het Hof ziende intreeden, verschrikte; waar op de Heer van Barlaymont zeide, *ne craignez rien, Madame, ce ne sont que des GUEUX*: vreest niets, Mevrouwe, het zyn maar Beedelaars. Dit gehoord, en aan den Adel overgebragt zynde, nam die de naam van *Geusen* aan: welke spoedig de naam wierd van alle de Voorstaanders der Vryheid.

Het antwoord van de Koning op dit smeekschrift was een Vonnis, waar by *alle Ingezeetenen der Nederlanden ter dood waren veroordeeld, zonder aanzien van sexe of ouderdom, en zonder eenige gratie of dissimulatie.* En wierd de Hertog van Alba, bekend door syne haat tegen de Nederlanders, met een talryk heyr van de oude Spaansche Benden gezonden om dit vonnis ter uitvoer te brengen; gelyk hy deede tegen alle die niet gevlucht waren; terwyl de Heeren van Montigny en Bergen, door de Nederlandsche Raad met vertoogen na Spanjen gezonden, aldaar door last des Konings wierden om hals gebracht.

De Prins van Oranje verzamelde de gevluchte Geusen, en, met haar, een leger Duytschers en Waalen, waar meede hy de Maas op een roemrugtige wyse overtrok, maar Alba tot geen gevegt hebbende kunnen noodzaaken, had hy het hartzeer syn leger door gebrek van betaaling te zien verloopen.

Syn broeder Graaf, Lodewyk die de Noorder Provintien aantaste, scheen in 't begin gelukkiger, en behaalde op de Spanjaarts onder den Grave van Aremberg een groote overwinning by Heylgerlee; maar wierd kort daar na selve overwonnen door Alba by Jemming, met veel moeyte, door 't gelukkig weder overkoomen van d'Eems syn leven behouden hebbende.

Oranje in die wanhoopige staat, of ten minsten in een staat in welke niets als de Hoop aan hem meer over was, zig tot Dillenburg bevindende, besloot de raad van Coligny te volgen: om fortuin ter Zee te beproeven. Ten dien einde gaf hy Lastbrieven aan de uitgeweekene Geusen om te water aan Spanjen alle afbreuk te doen. Van deesen vond zig een groot getal in Maart 1572. door verscheidene lotgevallen in de Engelsche Havens verzameld; wanneer de Koningin Elizabeth op zeer ernstige vertoogen van Alba, en om een Oorlog met Spanjen te vermyden, by een Publicatie aan de Geusen bevool haar Ryken te verlaaten. Genoodzaakt te gehoorzamen, vertrokken zy uit Engeland in vier en twintig Scheepen onder de volgende Bevelhebberen:

1. Willem Graaf van la Marck, Heer van Lumei, Sereyn, &c., Admiraal; by onse Schryvers onverschillig dan Lumei, dan la Marck genoemd. Hy had gezwooren zig niet te zullen laten scheeren voor dat het bloed en de moord der Edelen zoude gewrooken zyn.

2. Barthelt Enthes van Mentheda. Vice-Admiraal. Byzonder Vyand van de Groningers.
3. Roobol, Lieutenant Collonel van la Marck, over de Soldaaten.
4. Willem van Blois, van Treslong. 5. Jacob Cabiljau. Hollanders.
6. Jacob Simonez de Ryk. 7. Jan Spiegel. Amsterdammers.
8. Niklaas Ruichaver, van Haarlem. 9. Hendrik Thomas, Noordhollander.
10. Marinus Brand, van ter Veer. 11. Bruin. 12. Cornelis van Everdingen, beide van Utrecht.
13. Fokke Abelz, en Jan Abelz syn broeder, by hem. Friesen.
14. Hedding, om syne hooge jaaren genoemd Oom Hedding. Zwollenaar.
15. Daam van Haren, uit het Land van Valkenburg.
16. Guilleaume de Graave, Gentenaar. 17. Doovelens, of de la Douve, Brabander.
18. Looy. 19. Gillis Steltman, Brusselaaren. 20. Geleyn. 21. Jelmer. Waalen.
22. Marten Merous. 23. Wouter Fransen. 24. Ellert Vlierhop. Waar deese drie t'huis hebben behoord, is my onbekend.

Van de Nederlanders op die Vloot vind ik maar de volgende genoemd:

Adriaan Heer van Zwieten, die kort hier na, met een ongelooflyke stoutmoedigheid, Oudewater en ter Gouw bemagtigde.

Jan van Duivenvoirde, Heer van Warmont, die naderhand de naam van Wassenaar aannam: ter deeser tyd naauwlyks zestien jaaren oud.

Lancelot, Bastaard van Brederode. De Heer van Montigny,

tigny, en Lancelot wierden in haar jeugd voor de schoonste Mannen in Nederland gehouden.

Anthonis van Utenhove, Anthonisz, en Jaques Schoneval. Gentenaaren.

Anthonis van Rhynen, uit Overyssel.

Jaques Hennebert, van Sluys in Vlaanderen.

Dirk Duivel, Amsterdammer.

De Capiteins Croocq, Niklaas Holbeek, Wybe Sjoerds, Willem Lievens, en Cornelis Loessen.

Johan Omal, onzeeker waar van daan, maar zeekerlyk gewoond hebbende tot Leiden, en de gewoone Commissaris by de pynigingen van de Geestelyken, gelyk de Carthuisers, Heer Joost van Thol, tot Leyden, Cornelius Musius Prior van St. Aagten, tot Delft, een van de geleerdste Mannen van syn tyd. enz.

Aldus uit de Engelsche Havens vertrokken, vonden zig de Geusen den 1. April voor de mond van de Maas, en die Rivier ingezeyld zynde, streeken na de middags ten twee uuren voor 't Brielsche Hoofd, de Scheepen van de Capteins Brand en Haren, die de voortogt hadden; wel haast gevolgd door de geheele Vloot. Om vyf uur waren de Geusen aan land; Robol met de Soldaaten voor de Poort, en la Marck gaf aan de Regeering van den Briel twee uuren beraad om de Stad aan hem voor den Prins van Oranje over te geeven. Maar die tyd was nog niet om, en de Magistraats persoonen meer bedagt op vlugten als raadpleegen; wanneer Robol by geval aan de waterpoort, stroo, rys, en teer gevonden hebbende, die poort in de brand stak, en aldus de Stad indrong.

Na 't om hals brengen van de Geestelyken en eenige weinige Spaansgezinde ingezeetenen, en 't plunderen van Kerken en Kloosters, wilde la Marck de Stad in brand steeken en vertrekken; maar zommige wysere en verder uit-

zien-

ziende Hoofden, en voornamentlyk Blois en de Ryk, haalden hem over om te blyven, en de Stad te sterken, waar toe de Burgery aanstonds hulp en hand bood, en 't nodige geschut van de scheepen op de wallen hielp brengen.

De tyding van 't inneemen van den Briel, tot Brussel gekomen zynde, zond Alba last aan de Graaf van Bossu, Stadhouder van Holland, een Nederlands Heer, tot die tyd zeer bemind, om den Briel aan te tasten. Bossu gehoorzaamde, en zoude misschien de Stad stormenderhand genomen hebben, zo niet, wanneer 't gevegt twyffelagtig was, Rochus Meeuwszen de gragt over zwemmende, met een byl in de hand, de Sluys van Nieuland hadde opengehakt, waar door 't water in 't Land kwam, en der Spanjaarden vlucht veroorzaakte.

Aanstonds daar na, ontving Lumei aanzoek van die van Vlissingen en Veere, die het Spaansche juk hadden afgeworpen, om hen by te staan; waar op Blois met drie honderd Geusen na Vlissingen tot hulp wierd gezonden, en de Ryk na Engeland, om bystand aldaar te vraagen. Elizabeth van syne komst verwittigd, liet hem voor haar komen, weigerde hem in 't openbaar alle hulp; en zag oogluikende aan dat hy zig van wapenen en manschap mogt voorzien. Hier meede te rug keerende, ontmoete hy by Dover eenige scheepen met vluchtelingen van Vlissingen, die bang gemaakt door de bedreigingen van de Heer van Capelle, des Konings Bevelhebber in Walcheren, met Vrouw en kinderen een schuilplaats zogten, en deeze hulp ziende, de Ryk smeekten met haar na Vlissingen te keeren, het geen hy, eindelyk overreed, deede.

Die Stad versterkte zig terwyl dagelyks, door de bystand van ter Veer, en een meenigte gebannene, en te rug keerende, Geusen. In die omstandigheeden kwam aldaar aan Pachieco, Directeur van de Spaansche Fortificatien, welke van geene verandering weetende de haven in-

voer, en aanſtonds wierde opgehangen, in plaats van het Kasteel te bouwen, waar toe hy gezonden was.

In tusſchen naderde de Hertog van Medina-Celi (door den Koning tot Opvolger van Alba benoemd) met een Spaanſche Vloot, bemand met meest Nederlands bootsvolk, en twee duizend Spaanſe Soldaaten onder bevel van de oude Juliaan Romero, Collonel van 't Regiment van Lombardyen.

De Geuſen zeilden Medina te gemoet, tasten ſyne Vloot aan, en ſloegen dezelve. Medina vluchte na Sluys, verſcheidene van ſyne grootſte ſcheepen geſtrand of genomen ziende: waar onder een op het welke Schipper Boudewyn Ewoutz, van Vlisſingen, zig bevond, die met behulp van 't Nederlands bootsvolk, de Spaanſche Officieren en Soldaten doodde of over boord ſmeet. Schipper Sebaſtiaan de Lange, van ter Veere, door vier Spaanſche Oorlogſcheepen geënterd, en geen kans ziende om te ontkoomen ſtak de brand in zyn kruyt, en deed de vyf ſcheepen zamen ſpringen. Het eerſte gevolg van der Geuſen overwinning, was, het verooveren van de ryk gelaadene Lisbonſe Vloot, met Ooſt Indiſche waaren, van de Taag na Antwerpen moetende, waar van alleen twee ſcheepen ontkwaamen.

Verſcheidene Landen en Steeden van de Provincien van Utrecht, Gelderland, Overysſel en Friesland verklaarden zig voor de Geuſen. Zuyd en Noord Holland (behalven Amſterdam) zig in Vryheid geſteld hebbende, vergaderen de Staaten van Holland tot Dordrecht. De Frieſen zenden hulp na Noord-Holland. De Prins van Oranje vertrekt uit Duitſchland, gaat ſcheep tot Campen, en koomt in Holland.

Dit zyn de gebeurtenisſen, welke men zig heeft voorgeſteld, zo veel doenlyk in een verzaameld, te verhaalen.

DE

DE

GEUSEN,

EERSTE ZANG.

Wanneer de groote waaterstroomen
Die 't Zuyden na Syéne zend,
Ægypten aan uw vlakte koomen,
Die vlakt' aan regen onbekend;
Dan klimt de Nyl op uwe landen,
Syn vogt bedekt uw hoogste zanden,
Een nieuwe Sundvloed schynd bereid!
De Cataracten zyn verdweenen,
Die hemel-hooge muuren scheenen,
Daar Sennaârs Ryk van 't uwe scheid!

ô Gy, die eerst dit Land bewoonde,
Van waar gy moogt gekomen zyn,
Wat voeld' uw hart, als zig vertoonde
Die wond're gift der Middel-Lyn?
Maar om nog meer te doen verschrikken,
Het water vlucht, en vuyle slikken
Bedekken al wat kan bezaeyd!
Gy geeft de hoop alreê verlooren
Van immer weer te vinden kooren
Als eens aldaar door u gemaeyd!

Dog als de Son zyn milde ſtraalen,
Zyn zagt' en aangenaame gloed,
Op deeze ſlik doed nederdaalen,
Verſchynd daar uit uw overvloed!
't Geen klagten oorzaakt' in uw monden
Zyn vaste regens, ook gezonden,
Om op Ægyptens ſchraale zand,
De rykſte vrugtbaarheid te brengen,
Door barre grond met d'as te mengen
Van 't riet dat d'Abisſyn verbrand.

Zo dekt d'Almagtige zyn wegen!
Zo is met wysheid kracht veréénd!
En 't allergrootſte nut gelegen
In 't geen de menſch verwarring meend!
Maar onverwagt zal 't licht verſchynen,
Dat alle neev'len doed verdwynen,
En wysd de Godheids waare reên!
Leer, Sterveling, altoos te hoopen,
Tot dat de tyd uw' oogen oopen,
En toon' waarom gy hebt geleên!

Aldus, eer dat in uwe Steeden,
ô Thans gelukkig Nederland,
De hoorn van overvloed zal treeden,
Gedragen door de Vryheids hand;
Moet eerst de dood van duizend Helden,
Beſchermers van uw laage velden
Uw Land bedekken met haar bloed;
En 't geen de menſch niet kon verzinnen,
Uw Vryheid zal door dwang beginnen,
In Burgerſtaat en in Gemoed!

Reeds

Reeds ziet de Scheld' op hare ſtroomen,
De bloedig' Inquiſitie Vlag,
Reeds zyn uw Rechten weg genoomen
En Wetten doof op uw geklag!
d'Onweetenheid ſpat uit in moorden,
Haar reedenen zyn zwaarden, koorden,
De houtmyt gloeyd aan alle kant!
De Godvrucht en Geleerdheid vluchten;
d'Inwoonder ſtikt ſyn bange zuchten,
Elend' en ſchrikken vullen 't Land!

Maar welke zyn die dapp're Mannen,
Die Bruſſel met verbaasdheid ziet?
Uit hare gang is vrees gebannen,
De Vryheid is 't die hen gebied!
Brengd, Zang-Godinnen, nieuwe bloemen,
En wyl de Vryheid zal benoemen,
De hoofden die gy çieren moet;
Laat eene ſtraal, om hen te kroonen,
In myne Zangen zig vertoonen
Van uwe Goddelyke gloed!

Wie heeft de voorſte durven weeſen?
Wie voegd by Moed, Welſpreekenheid?
Wie zal de Dwinglandy doen leeſen
De klacht, die Vryheid heeft bereid?
ô Brederode, laat de monden
Die 's Lands Geſchiedenis verkonden,
U noemen Neêrlands Eerſte Vriend!
En ſtadig zyn vernieuwd, door handen
Van alle Dichters deezer Landen,
De Burgerkroon door u verdiend!

Wie koomt aan uwe zyde treden
De deugd verzeld ſyn leevensloop,
Terwyl de drie Bevalligheeden
Hem 't Cieraad maaken van Euroop'!
Helaas! de Deugd met zagte zeeden,
De Wysheid met Bevalligheeden,
Heeft niemand voor de dood bewaard!
Ik zie, ô Maas, uw Nymphen weenen,
Op uwe boorden is verdweenen,
't Geen d'Eems en Jemming had geſpaard!

Zo lang Noord-Hollands wier, en dyken,
Tot wonder van de Vreemdeling
De woedend' Oceaan doen wyken,
Voor nyverheid der Inboorling;
Zo lang (welk' banden haar omringen)
Het taey geduld, Fortuin kan dwingen,
En wyze dapperheid bekroond;
Zo lang zal uwe roem zig heffen,
Schoon u d'ondankbaarheid mag treffen,
Sonoy, onwaardiglyk beloond!

De woeste Lumey is verſcheenen
Myn Zang-Godin wend d'oogen af;
Sy weigerd hare hulp te leenen,
Sy weigerd bloemen op ſyn graf!
Het Lot deê 's Vryheids eerſte ſtraalen
Door u, vergeefs in Neêrland praalen,
La Marck, in onze grootſte nood,
Myn Zang Godin zoekt zagt're Helden,
Sy wil uw lof niet hooren melden,
Gy hebt haar gunſteling gedood!

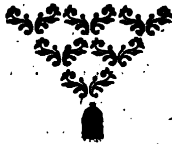
Haar hand, en Vryheid, gaan verçieren
't Geleerdste hoofd van Nederland,
Gy pronkt, ô Marnix, met Laurieren,
Van beider, en Minerva's hand!
Hier by zal Vriendschap banden vlechten,
Oranje's hart aan 't uwe hechten,
Veracht de Laster die u slaat!
Wel haast zal Maurits wysheid leeren;
Hoe 't kind'ren past een Vriend te eeren,
Om harer Oud'ren wil gehaat!

Thoulouse, wilt uw moed bedaaren!
't Is nog te vroeg het zwaard geroerd,
De burger vreesd de krygsgevaaren
Zo lang de Wanhoop niet vervoerd!
Misschien dat haast de tyden koomen
Dat alle hoop is weg genoomen,
En 't Edel bloed 's Lands wonden heel!
Het einde van uw moedig leeven
Diend thans alleen om naam te geeven
Aan 't kleine dorp van Oosterweel!

Maar 's Konings antwoord schynd te draalen;
Wat denkt, of wil, 't Escuriaal?
Wie zal een nieuwe roem behaalen,
En 't Hof doen hooren vrye taal?
Dit durven Montigny, en Bergen!
Gy gaat in Spanjen, Spanje tergen?
ô Mannen, ik beklaag uw lot!
Gy hebt alleen de dood te wachten,
Der Volk'ren Trouw zal niet verzachten,
Een vorst die met syn eeden spot!

Zy gaan! Granvell' zal hen ontvangen;
En Alba dorstig na Gebiên,
Toond reeds Philip dat zyn belangen
Zyn, Nederland verslaaft te zien!
Dat onderdaanen, maat nog Wetten,
Aan haare Vorsten mogen zetten;
Maar blindling moeten ondergaan,
Al wat de Wreedheid van Tirannen,
Al wat de heete lust gespannen
Voor hare Meester's oog deé staan!

Daar spoeyd de Helsche Raad te zamen!
Met Alba's Haat, Granvelle's Wraak,
En Staatkund' ongewend aan schamen,
En Rechters hier in eygen zaak!
Geestdryvery koomt aangevloogen!
De Dweepery, met Scheem'rend' oogen,
Vertrouwd Philip haar pen en hand;
En 't yslyk Vonnis werd gegeven,
„ Laat niemand in dat Land meer leeven,
„ En laat de Zee bedekken 't Land!

TWEE-

DE GEUSEN,

TWEEDE ZANG.

O Gy! die ſchuwend' alle banden,
Het Capitool verliet met ſmart,
En buiten macht van Cæſar's handen
Uw glans vertoond' in Cato's hart;
Die als de woede van Tirannen
Uw naam van d'Aarde wil verbannen
Nog moordend ſtaal nog pyn ontziet;
Koom Vryheid! myne Lier gaat zingen
Die u hier brachten, of ontvingen,
Koom! weiger uwe byſtand niet!

En Gy! die d'eerſt', in onze dagen,
Wanneer de ſtaat van 't Vaderland
Wanhoopig ſcheen, door zware ſlagen,
De vryheid zogt in Naſſau's hand;
En als myn hart had blyk gegeeven,
Hoe vriendſchap na de dood kan leeven,
Alleen bekroonde deeze ſtof;
Ter Veer! wilt gunſtiglyk ontvangen
Myn dankbaarheid, en korte Zangen,
Zy bieden U der Geuſen Lof!

Reeds

Reeds naderd, met gedugte Benden,
Die niemand zonder schrikken ziet,
Al wat de Dwing'landy kan zenden
Tot staving van een moord gebied!
Zie, Bygeloof met heete twisten,
Schynheiligheid met donk're listen,
En Armoê temster van de moêd!
De Wreedheid volgd, met bloedig' armen,
De Valsheid, die zig schynd t'erbarmen,
En dekt in grimlach bitt're gloed!

Maar waar zal eerst het onweer vallen,
Op ieder niet bedagt te vliên;
Of welke Stad in haare Wallen
Het moord-toneel geopend zien?
Geen bloed gering, geen bloed verheeven,
Waar aan genade werd gegeeven;
Het gansche Land is een schavot!
En hy die Beelden heeft gebrooken,
En hy die Beelden heeft gewrooken,
All' ondergaan het zelve Lot!

Dezelve dag, en uur, zal treffen,
En hen die beeven in 't gevaar;
En, u Villers, die moed durfd heffen
En in de dood, en voor de baar!
De byl, de Bloed-raad, zeegepraalen;
Hier vallen Caasembroot, van Straalen,
Daar Galama, de oudste Fries!
Niets meer is heilig in de Landen
En Beulen slaan, voor 't eerst de handen,
Aan Teekenen van 't Gulde Vlies!

Die

Die voor uw Vorsten hebt gestreeden,
Die voor uw bloed verwagt haar lof,
Koomt hier by Egmonds romp getreeden,
En ziet de dankbaarheid van 't Hof!
Nog Vrouw, nog Vaderloose Weesen,
Nog alle dienst gedaan voordeesen;
Niets, Egmond heeft uw hoofd bespaard;
Nog St. Quintin, nog Grevelingen,
Nog prys van Vreemd' en Inboorlingen,
Nog tweemaal 't Ryk door u bewaard!

Wie zal nu hulp of bystand, leenen,
ô Droevig Land, byna Woestyn?
Daar God en Vryheid is verdweenen,
Daar Hel, en Dwang, bewoonders zyn!
De dag als alles schynd verlooren,
Als Vorsten weig'ren u te hooren,
En ieder Volk uw klachten schroomd,
Als Wanhoop is ten top gereesen;
Die dag zal uw verlossing weesen,
ô Nederland! Oranje koomt.

Oranje koomt! zie meede koomen
De Godsdienst in zyn rechterhand,
En Godvrugt, in het bloed der Vroomen
Vergeefs vervolgd, in Nederland!
Zyn and're hand, draagt and're panden,
Zy toond de Rechten van de Landen,
Zy bied de gulde Vryheid aan!
De Vryheid, die aan u gaat zweeren,
Dat zy door niemand t'overheeren
Zal eeuwig by Oranje staan.

De Vryheid koomt! de Zeeuwsche Steeden
Doen bald'ren 't Schut, en Vryheids naam!
Die naam altoos daar aangebeeden,
Voegd schielyk alle harten zaêm!
Wanneer vreesd' ooyt de Zeeuw gevaaren
Als hy voor Godsdienst en Altaaren,
Voor Vryheid en Oranje stryd?
d'Oranje Vlag van Vlissings muuren,
Cierd ook ter Veer in weinig uuren,
Ter Veer is voor Oranj' altyd!

Oranj' en Vryheid doen herschynen
De Geusen, welke Dwinglandy
Van d'Aarde zogt te doen verdwynen
En 't wit van hare razerny!
Sy rysen weder uit de baaren
Daar hen de Vryheid deê bewaaren,
Toen alles vluchte, boog, of, viel!
Een kleine Vloot is haar vermoogen,
Maar d'onverzaadheid is in d'oogen,
En 't Vaderland in ieders ziel!

Dus van Collatiën vertrokken,
De dolk, en bloedig, in de hand,
Kwam Brutus, fier en onverschrokken,
Zig toonen aan de Tyber's rand.
Romeinen, riep hy, neigd uw ooren,
De blyde Vryheid laat zig hooren;
Sy zegd, kiest my of slaverny!
Voor Wetten, of voor Heer, te beeven;
Verkiest, of slaav', of Vry, te leeven!
En 't Capitool weêrgalmde, Vry!

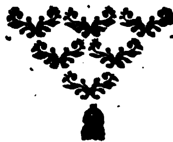
De Weste Wind vervuld de zeylen,
De Vryheid dryft in lucht vooruit,
De Hoofden zoeken Alba's feylen,
En 't Scheepsvolk, land, en wraak, en buit!
Maar hy, wiens groot' hoedanigheeden,
Verduisterd zyn door ruwe zeeden,
En wiens onafgeschooren baard,
De moord van Brusfel zweert te wreeken
La Marck vervaardigt zig te spreeken,
La Marck, aan 't woeste hart zo waard!

Spitzbroeders, zegt hy: Spanje's moorden
En Dwinglandy, met my, ontgaan;
Die eertyds ergens t'huis behoorden,
En thans van Vaderland ontdaan,
Geweigerd werd aan land te sterven,
En in de aard' een graf te erven;
Beroofd van 't sterv'lings laatste goed!
Het wreede voorbeeld van Tirannen
Wil dat meedoogenheid gebannen,
By ons ook wyke voor de woed'!

De Dwinglandy heeft hier genoomen
Wat na-liet uwer Oud'ren deugd;
Kan 't niet in onze Scheepen koomen,
Het blyve niet tot haar geneugd!
De Maas, die toorens, deeze Landen,
't Is alles in der Spanjaards handen,
't Is alles vyandlyke Kust!
Laat roof en vlammen niets te bespaaren
En mag de brand, of door de baaren,
Of 't Spaansche bloed zyn uitgeblust!

Hy sprak; gewoon om uit te spatten
Op 't voorbeeld van zyn moedig Hoofd,
Verbeeld matroos, d'aanstaande schatten
By alle reeds voorheen geroofd!
Leid! roept 'er een in wilde reeden,
Leid ons, la Marck! ik volg u treeden
Tot in de Voorstad van de Hel!
Daar winst en Vryheid is te haalen
Zal my geen schrik van u doen dwaalen,
Al is de Hitte nog zo fel!

ô Godvrucht! Vryheid! Neêrlands wenschen;
Uw woon had u byna berouwd,
Wanneer Gy vond aan welke menschen
Het Lot uw welvaard had betrouwd!
Maar schoon die mannen u mishaagden;
Gy bleeft nogtans, ô Heyl'ge Maagden;
Aan uw vooruitzicht was bekend,
Dat als de Wysheid Hoogverheeven,
Wil zuiv're lucht aan d'Aarde geeven,
Zy dikwyls eerst een Onweêr zend!

DE

GEUSEN,

DERDE ZANG.

Reeds zyn tot voor den Briel gevaaren
Marinus Brand, en Hopman Daam;
Brand is de eer der Veerenaaren,
En Daam de roem van Haren's naam:
Als Enthes, onbekend aan vreeſen,
Van verre ſchreeuwd 'k wil d'eerſte weeſen
Die voet zal zetten op het zand!
Myn arm, gewoon in bloed te woonen,
Zal niemand wie hy zy verſchoonen,
En niets beſpaaren in het Land!

Hy ſpreekt en vaard: en met hem landen
(De bleeke Dood verzeld de bark)
Die dapp'r' en zo getergde handen
Gevoerd door Roobol en la Marck.
Hen volgen dertig volle booten,
In haast van Scheepen afgeſtooten,
Elk vreesd dat hy de laatſte ſchyn'!
Herdenk ô dankb're pen haar naamen,
Door hen, die uit die booten kwaamen,
Mag 't u gebeuren vry te zyn!

Dees' eerst' is Enthes, Ommelander:
Wel onverzaagd, maar al te wreed,
Wiens hand der Geusen Vlag en Stander
Altoos met bloed besmetten deed!
't Is Gend, besproeyd door Ley' en Schelde,
Die deese drie als Burgers telde,
Graav', Utenhoov', en Schonewal!
En zy die Leiden 's Rhyn verlieten,
Zyn Cabbiljau, de stoute Zwieten,
En gy, met hen, barbaar' Omal!

Maar deese hoop zyn Brusselaaren,
Die durfden, onder het schavot,
Het lauwe bloed van Egmond gaêren,
En wraak beloven voor zyn lot!
Met Looy, is Steltman, die haar leiden!
Dat zelve lot bedreigde beiden!
De vlucht ontrok hen aan Sablon,
Als Alba van de Friesche paalen
Kwam Overwinnaar zeegepraalen,
En 't moord-schavot op nieuw begon!

Van 't Fluitschip, in het verre Noorden
Tot hulp van Neêrland uitgerust,
Verlaat de Ryk de holle boorden,
En steevend haastig na de Kust.
Aanschouw hoe dat de Nooren roeyen!
Hoe doed de buyt haar krachten groeyen!
De buyt die ieder zig beloofd!
Men ziet de vreugd' in d'oogen branden,
Van weêr te plunderen de stranden,
Door 't Noord zo meenigmaal beroofd!

Nu

Nu ryst uw Standaar, Baanderheeren
Van Brederode's oud Geslacht!
Dit Wapen ziet alom zig eeren,
Schoon hier door Bastaardy gebracht.
Maar had het Huw'lyk niet het leeven,
Nog Erf, aan Lancelot gegeeven,
De Min had alles goed gedaan:
Want Venus, door haar Soon bewoogen,
Gaf çieraad in gestalt' en oogen,
Daar Mars had moed, doen meede gaan.

Die stuursche weezens zyn twee Friesen:
Eén Schip is onder haar gebied,
Sy kunnen niets als dat verliesen,
't Is all' haar Rykdom die men ziet;
Haar Moeder ging daar voor verpanden
Haár huys, haar haav', en hare landen,
Geen ampt voor soons was haar begeer;
Gaat, zeide zy met norsche woorden,
Die koel en stil haar kind'ren hoorden,
Keerd weder, Vry! of, Nimmermeer!

Welk jongeling verlaat de baaren,
Zo vroeg alreeds in kryg en bloed?
Neem vry de naam der Wassenaaren,
Geen Huis is boven uwe moed!
Die naam, dien gy belet te sterven,
Zal nieuwe glans door u beërven,
ô Warmond! in die groote dag,
Als Spanj', op 't hoogste der Puntaalen,
Haar Vaandelen ziet nederdaalen,
En rysen uw', en Neêrlands, Vlag!

Daar land Oom Hedding; oud van dagen;
Zyn gang is zwaar en vol van pyn:
Voor dood by Jemming weg gedragen,
Schynd hy niet wel geheeld te zyn!
Die twee zyn Bruin, en Everdingen,
Met haar zyn Utrechts inboorlingen,
Die 't even lukt' om nog te vliên,
Voor dat de Wet met staal geschreeven
„ De Tiende Penning! of, het leeven!
Der Burg'ren bloed aldaar deê zien.

Dit 's 't overblyfsel van die Benden,
Die met het vallen van de nagt
De Maas in hare stroom zag zenden,
En daageraad daar over bragt.
Sy waaren 't die de voortoecht maakten
En d'eerst' aan Brabands oever raakten;
Wanneer, na 't voorbeeld van de Rhyn,
De Maas, door dwang van haare baaren,
Oranj', aan Cæser evenaaren,
Of boven Cæsar; deede zyn!

Hoe, Blois! hoe gy zo traag in 't landen?
Neen, uwe zorg is niet voor buit!
Uw hart verlangd na eed'ler panden,
Reeds zien uw' oogen verder uit!
Maar wyl de stranden Blois verwagten,
Verschynen weder nieuwe magten;
De Vlaamsche Geusen komen aan,
Meest allen met verminkte leeden!
Bewysen van onmenschlykheeden
Door Beuls en Bloedraad aangedaan.

Dog

Dog Lumei's Wacht zyn Luiker-Waalen,
Gevoerd door Jelmer en Geleyn:
Zy kwamen van d'Ardennes daalen,
Of van de oevers van Sereyn.
De Maas, gevloeyd langs deeze boorden,
Herkend de wesens van die oorden,
En schrikt van hen alhier te zien!
Zy zag het lot van hare Landen,
En vreesd dat ook der Priest'ren handen
Nu zullen Nederland gebiën!

Maar grooter vreest', en angst, en schrikken,
Regeeren in de Brielsche Wal,
En meerderen all' oogenblikken
Na maate van der Geusen tal!
Een Burger, aan wien hooge jaaren
Doen zien den uitstrek der gevaaren,
Roept uit, Helaas! dit is de tyd,
Die ik zo dikwyls ging voorzeggen,
Als ik het hout zag zamen leggen
Tot stigting van schavot of myt!

De vlam die ryst in deeze golven
Zal schielyk toonen heeter gloed;
De Vryheid onder d'as bedolven
Wyst d'eerste straal in burgerbloed!
Wat gaat het lot voor ons bereiden?
Zal 't ons tot zwaarder banden leiden,
Of tot een oorlog van een' Eeuw?
Stel paal, ô God, in uwe slagen,
Verzacht, zo 't kan, de harde vlaagen,
Die dreigen Hollands Water Leeuw!

Welk' onverwagt' en felle kwaalen,
Zyn vruchten van de Dwinglandy!
d'Onnoofelheid zal hier betaalen
Het woeden van de Heerfchappy.
Wy zullen 't eerfte bloed verftrekken
In gruw'len die de nacht zal dekken,
Of toonen aan d'opgaande Zon!
Beloofden dit de vreugde vuuren
Die blaakten binnen onze muuren,
Als Spanje's Ryk alhier begon!

Hy zwygd: gekerm is op de ftraaten;
'Elk ziet voor oogen brand en moord!
Reeds nadert Roobol met Soldaaten,
En plant zyn Vaand'len voor de Poort!
Die heerfchen zyn het meest verleegen,
De tyd is kort om raad te pleegen;
De nood vereyst nochtans befluit:
Maar d'eene, ftom, doet niet als zuchten,
En d'ander is bedacht op vluchten,
Wyl deef' is al ter Vesten uit!

DE
GEUSEN,
VIERDE ZANG.

Gelyk de ſtorm op uwe dyken,
ô Frieſen, als 't Noord Westen bruld,
Het paalwerk eerst voor zig doet wyken
Eer hy uw Land met Zee vervuld;
Zo ziet men Roobol, moê van wachten
Niet lang belet door houten machten!
De zwakke Poort is ras niet meer;
Nu gaan en rook en vlammen ryſen,
Die donk'r' en heete paaden wyſen,
Door brandend ſtroo, en rys, en teer!

Daar ſtuyfd de woeste Waal na binnen!
Daar klimt ten Hemel naar gehuil!
Daar zoekt men met verbaasde zinnen,
Hoe ieder zig voor 't ſtaal verſchuil!
De Houtmyt eertyds hier ontſtooken
Werd op de Geestlykheid gewrooken,
En Lumei's haat ſpaard geen van haar!
Nog hen, die menschlykheid vertraaden,
Nog hen, wier zuiv're zielen baden,
Voor Vreê van Land, en van Altaar!

Omal! wat hebben u misdreeven
Die Priesters, welk' in vroome rust,
Na Bruno's Klooster-regels leeven,
Van 's Werelds zaaken onbewust?
Uw wreedheid vind hen onbewoogen;
De dood is altyd voor haar oogen,
Al 't geen aan haar uw woede leerd,
Terwyl zy sterven in de pynen,
Die 't stil Gemoed des ligter schynen;
Is, dat la Marck, en gy regeerd!

Weet, woeste bende, dat de Wetten,
Die Vryheid brengd door uwe hand,
Met zagtigheid zig moeten zetten,
Of haatlyk zyn in Nederland!
En gy, die ons met haar koomt preeken,
Vergeet geleeden hoon te wreeken;
Geen wraak die ooyt by Godvrugt leefd!
Denkt, Leeraars, denkt, dat uwe monden
Een God aan Nederland verkonden,
Die aan zyn moorders zelfs vergeefd!

Het is te laat! en myne wenschen
En myne woorden zyn onnut!
ô Moordenaars, 't zyn Broeders, menschen,
Op welk uw wraak is uitgeput!
Zy streeven verder; en de Kerken,
De heylge graven, en de zerken,
Zyn 't voorwerp van haar dolle lust!
'k Wil zelfs de beenderen onteeren,
Zegd Lumei, dan door vlam verteeren,
Dan zoeken ander bloed en kust!

Maar

Maar Blois, geleerd in zagt're Schoolen,
En by Oranj' in jeugd gevoed,
Heeft beter raad in 't hart verhoolen
En voorneem waardig edel bloed.
Hy ziet verzonken in gedachten
En overweegend' hare machten
Dien dapp'ren Amsterdammenaar,
De Ryk, die uit zyn Stad verdreeven
Daar billykheid nog wetten leeven,
Zoekt Eer en Vryheid in 't gevaar!

Wyl hier de woed' aan alle zyden,
Zegt Blois, vertoond de dood, en smart,
Bespeur ik door uw meedelyden
ô Hopman! uw gevoelig hart!
Maar zo, uw geest, die schynd gespannen,
En teld der Geusen Vloot, en Mannen,
Ziet grooter heyl voor 't Vaderland,
En myne bystand zy van nooden;
Ik vrees Tiran, nog duizend dooden,
En sterf met u; zie daar myn hand!

ô Bloem van Hollands Edellieden,
Hervat de Ryk, ik ken uw naam
Die naam is niet gewoon te vlieden
Daar Eer kan dragen tot de Faam!
Ik hoor uw aanbod met genoegen,
Laat ons de handen zamen voegen,
Zaêm storten of behouden 't bloed!
Al schoon gejaagd uit alle Staaten;
Drie dingen zyn ons nog gelaaten,
Oranj', en God, en onze Moed!

Den mensch is eens gezet te sterven,
De dood verschrikt geen moedig man!
Maar Stad en Vaderland te derven
Door omgekogte Rechters Ban;
Te moeten zwerven langs de stranden,
De deugd alom te zien verbranden,
De Vryheid schenden op 't schavot;
Zyn Vrouw en kinderen te missen,
Voor haar het ergst te moeten gissen,
Dat geeft een onverdraaglyk Lot!

Voor my, 'k heb meenigmaal gebeeden
Aan God, om graf in 't Vaderland,
En dat myn lyk en koude leeden
Mogt beuren dek van Neêrlands zand!
Laat thans den Briel in hare Wallen
Zien 't eynde van onf' ongevallen;
Of zo 't geluk ons meede lacht,
Laat God, Oranj', en Moed, nu toonen,
Hoe dat in klein begin kan woonen
De oorsprong van een groote macht!

Hy sprak; de traanen zyn in d'oogen,
Schoon 't weesen toond de fierste gloed,
Daar Recht, en Vryheid, ingezoogen,
Met vreugde bieden 't laatste bloed!
Als Moed getergd, wil lyden wreeken,
Is d'eerste blyk die uit koomt breeken,
Die traan, die 't hart na boven zend!
Hy valt alleen by dapp're Mannen,
Hy's uit de laffe ziel gebannen,
En aan de slaaven onbekend!

Zo Thetis Zoon! wanneer de Atrieden,
Hovaardig op haar groote macht
Zelfs wilden over u gebieden,
Die nimmer boogd voor fiere kracht;
Bevogtigd' ook een vloed uw wangen!
En Hellas heyr, met schrik bevangen,
En zidderend' op uwe woed',
Deed wenschen, dat in Priams zaalen,
De Wraak, en 't vuur, mogt nederdaalen
Van uwe toorn, en uwe moed!

Koomd Vriend, zegt Blois, ik volg uw hoopen!
En schoon uw raad ons 't licht benam,
Mag onze dood de Vryheid koopen
Voor Ridderschap en Amsterdam!
Aldus by Salamis verscheenen
Behield de Vriendschap ook Atheenen,
En met Atheenen Griekenland!
Als Aristides wyze raaden,
Wanneer Themistocles door daaden,
De Vryheid rukt' uit Xerxes hand!

Zy vinden Lumei: haare woorden
Haar welgepast en zagt beleid,
Bespaaren bloed, beletten moorden,
En minderen roofzugtigheid.
Zy raaden af om weg te trekken,
Zy weeten nieuwe hoop te wekken;
Schoon woest, is Lumei graag na Eer,
En Blois behendig, weet te toonen,
Hoe hoog de Vryheid kan beloonen,
Wyl d'ov'rig' Adel diend een Heer!

De

De Ryk van zyne kant gaat ſtreelen,
Met alles, 't geen de ſchranderheid,
Bedagt om 's menſchen hart te ſteelen,
Als 't op zyn tyd werd voorgeleid.
Ruychaver, noemd hy Damiaaten;
Aan Warmond, Vaderland en Staaten;
De Frieſen, Oude Trouw en Moed;
Aan Looy, de haat van 't Volk voor Spanje;
Aan Daam, de Vryheid en Oranje;
En Groningen aan Enthes woed'!

Dus, God en Meester van ons allen,
Terwyl het menſchelyk geſlacht,
Volbrengd uw wil en welgevallen,
Aêmd Heerschzugt meerdering van Macht;
De heete wellust zoekt vermaaken;
De gierigheid aan goud te raaken;
Het kwade hart breid laster uit;
Verraad is ſtil, de Toorn verbolgen;
En uit die driften ziet men volgen,
Het einde van uw wys beſluit!

DE

DE GEUSEN,

VYFDE ZANG.

Terwyl de Vryheid dus de gronden
Durfd leggen van haar nieuwe woon,
Is Nederland op 't zwaarst gebonden
En bloot gesteld aan Alba's hoon,
Antwerpen ziet zyn beeld verheeven,
En aan de staale voeten beeven,
En zidderen voor d'ys're dolk,
Gegooten uit gevang'ne panden,
Te zaêm gevloeyd door Jung'lings handen,
De Adel, Steeden, en het Volk!

Oranje reeds door hem verwonnen,
Zyn heir gekeerd uit Nederland,
Het werk in Heylgerlee begonnen,
Verstrooyd, en door zyn' eigen hand;
De laage Slaverny der Grooten
Die zig van alles zien ontblooten;
De Geestlykheid die zeegepraald,
Die, en 't verbranden van de Vroomen,
En Rechten aan het Land benoomen,
Met laffe Vleyeryë betaald!

Dit

Dit alles, doed aan Alba denken
Dat Nederland verwonnen is,
Dat geen de minste vouw zal krenken
Zyn blinkende Geschiedenis!
Dat d'Overwinning, aan zyn wagen
Gehecht, getuigenis zal dragen,
En brengen aan een and'ren Eeuw,
Dat hy, in Vryheid heeft gevonden,
En heeft getemd, en heeft gebonden,
Den fieren Nederlandschen Leeuw!

„ 't Schavot heeft reeds de dood gegeeven,
„ Aan elk, die wederspannig was,
„ De goederen van zy die leeven
„ Behooren aan des Konings Kas!
„ Gaat willekeurige bevelen
Zegd hy, „ gaat ieder een besteelen
„ Hun Oud'ren goed, en Vad'ren Erf!
„ Dit Volk moet arm behoeftig weesen,
„ Van Beedelaars is niet te vreesen,
„ En Vryheid strekt tot haar bederf!

Dus hefte zig na Edens zonden
Vernoegd aanschouwende zyn werk,
(Wyl d'eerste Ouders schaamrood stonden)
En knerste Satan tegen 't Zwerk!
Maar niet te vreeden, met de kwaalen
Die hy op haar deê nederdaalen,
Was nog zyn vuile geest bedacht,
Op alles dat na hen zou leeven,
En zag, met vreugd, verdoem'nis zweeven,
Op 't allerlaatste Na-geslacht!

Wie zal manmoedig tegenſpreeken
En toonen aan een trots Tiran
Gewoon en magtig zig te wreeken,
Wat Vryheid, zelfs in banden, kan!
Ik zie de rykſte meest verſlagen
Geweld en plundering verdragen;
Het arme Utrecht weêrſtaan!
Mag eens de Unie, thans verlooren,
In hare Wallen weêrgebooren,
Met Utrechts Naam in Neêrland gaan!

En gy, geteld voor Hovelingen
En dus gereêd tot Slaverny,
Vergeefs wil Alba zelv' u dwingen,
Manhafte Brusſels Burgery!
Niettegenſtaande zo veel moorden,
En Egmonds dood en nieuwe koorden
Voor uwe halſen reeds bereid;
Verkiest g' het uitterſte te waagen,
Vol moed, ſchoon reeds uw' oogen zaagen
Het laatſte licht voor u verſpreid!

De Vryheid ziet, en vreesd gevaaren,
Waar aan s'uw moed heeft blootgeſteld!
Zy zend ten eersten door de baaren,
En langs de boorden van de ſcheld';
De Faam, die ras in duizend monden,
Aan Alba's ooren gaat verkonden,
Dat daar de Maas aan Hollands rand,
Haar laatſte golv' gaat zeewaards brengen
En met den Oceaan vermengen
De Vryheids Vaand'len zyn geplant!

Dat reeds op 's Konings Vlag en Vlooten,
Met donderende zwaar geschut,
Van Vlissings wallen is geschooten,
En zorg voor Walcheren onnut!
Syn gramschap was op 't hoogst gekomen,
Als Mons, door Nassau's list genomen,
Syn toorn verheft tot razerny;
Syn tonge zweert dat door syn handen
De naam, het woord, in deese Landen
Niet meer bekend zal zyn, van Vry!

De Vryheid weet hoe dit te achten!
Het Noodlot heeft aan haar beloofd
Dat haare glans door geene machten
In Nederland zal zyn verdoofd!
Sy weet de tyden zyn gekoomen
Dat rysen zal in Neêrlands stroomen,
En voor haar woonplaats opgebouwd,
Een schoonder Tempel, als op Aarde
De hand van Volkeren vergaêrde,
Of 't oog der menschen heeft beschouwd!

Sy zag aldus Nicanors woede,
Sy had gezien syn rechterhand,
Gestrekt na 't Huys dat God behoede,
Bedreigen Altaar, Volk en Land!
Haar geest, herdenkt Adasa's Velden,
Daar Judas, sy, en Sions Helden,
Vermorselden op eene dag,
d'Eupraat, de Rood', en Groote Zeeën;
En 't nieuw Gebied der Macchabeën,
Met haar, zig ook, gevestigd zag!

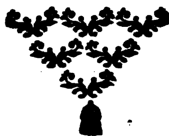
Sy waakt terwyl op Hollands Kusten;
Daar onverwagt de krygs-trompet,
Der Geusen vreugde koomt ontrusten
En 't sterken van de Stad belet.
De naam van Spanjaards laat zig hooren!
De schildwagt van de hoogste tooren,
Ziet zweeven vlottend' in de lucht,
En Briel-waards haare toppen wenden
De Vaandelen van Spaansche Benden,
Door gansch Europa zo geducht.

Maar hy, die aan haar hoofd koomt treeden,
Die allereerst was uit de Vloed,
Die and'ren sterkt door syne reeden,
Bossu, is Neêrlands eigen bloed!
Bossu, wie zal op onze Wetten
Op onse heil'ge Rechten letten,
Als d'Adel 's Vryheids zy verlaat?
Wanneer de gunst en 't goud van Spanje,
Wanneer na-yver voor Oranje,
Zo verr' in hare harten gaat!

Kan uwe ziel zo laag gevoelen,
Bossu, bemind in Nederland?
ô Laat die blinde driften woelen,
Daar God geweigerd heeft verstand!
Zo ras de Vryheid is verslaagen
Zult gy bespeuren 's Konings laagen;
Het eerste 't geen als dan syn hand,
En syne wreedheid, nog aan 't groeyen,
Alhier zal zoeken uit te roeyen,
Zal zyn de Adel van het Land!

Wanneer na twintig-jaaren dwaalen
Laërtes wys' en schrand're Soon,
In Polyphemus hol ging daalen
Die zwart-bebloed' en naare woon;
Had hy vergeefs syn roem verborgen
Vergeefs gebeezigd, syne zorgen,
Welspreekenheid, en zoete wyn,
Hy kon voor alle troost verwerven,
Dat syne makkers eerder sterven,
En hy zou 't laatst gegeeten zyn!

Maar wyl ik spreek, en myne woorden
Als rook verdwynen in de lucht,
Begind het teeken van het moorden,
En hoord men reeds het krygs-gerucht.
Sterft, roept Bossu, ô muitelingen!
La Marck, slå dood die vreemdelingen!
De Waal, de Maas, en d'Oceaan,
Verwagten, in benauwd verlangen,
Of Wet en Godsdienst zal, gevangen,
Of vry, in deeze Landen staan!

DE

DE GEUSEN,

ZESDE ZANG.

De Oudheid schilderd gulden Eeuwen,
En tyden als 't onnoosel lam,
Met tygers weid' en felle leeuwen,
En honinggraat van eyken kwam!
Het Aardryk gaf aan alle Menschen,
Het geen 't beluste hart kon wenschen.
Geen twist of oorlog was bekend;
Een ieder had geruste dagen,
Men zag d'inwoonder niet verjagen
Daar armoê stoute Rovers zend.

Maar als Pandora's doos nu open,
De misdaên deed aan d'Aarde zien
En dat Astrêe na 't Zwerk gelopen
De Deugden reeds voor uit zag vliên;
Wierd ieder sterveling bevangen
Met heete drift van zelv' belangen,
Die bragten 't staal in onse hand!
Ongraag zag m'eerst het bloed vergieten,
Toen zonder schrik met stroomen vlieten,
En d'oorlog wierd een kunst in 't Land.

Die Kunst, gering in haar beginning,
Was met de twist ten eind' gebracht,
Gewoonelyk was d'overwinning
Gevolg van tal en lighaams kracht.
Maar thans, nu 't kruit is uitgevonden
Werd kryg gevoerd met ys're monden,
De lighaams krachten zyn onnut;
De meenigte kan weinig baten
En moet, en veld en Steeden, laaten,
Aan 't welbestierde grof geschut.

Dus, alhoewel de Spaansche Benden,
Hovaardig op haar moed en tal,
Die nimmer Overwinnaar kenden,
Of wachten in die zwakke Wal;
Met haar gewoone trotsheid koomen,
Die Wal weet hare gang te toomen
Door onverwagten hinderpaal,
Sy zien de Dood, aan alle zyen
Verdunnen hare fiere Ryen,
Bereikt, door blikzemend metaal!

Sy blyven staan; Bossu verwonderd,
Gaat daar 't gevaar het heevigst blaakt;
Waar heen 't geschut het zwaarste donderd,
En 't allermeest verwarring maakt.
Waar zyn nu hier, roept hy, die Braaven,
Die Vrankryks Koning banden gaven,
Als Pavia zag hare moed?
Of aangevoerd door Alba's handen
Beschermden Ryks en Godsdienst panden
En verfden d'Elb' met Duytschlands bloed?

De

De Rustplaats van uw bange ſtappen,
Is ons 't gevaarlykſte van all'!
Of gaat laf hartig rugwaarts trappen
Of durfd my volgen na de Wal!
Gy draald? wel aan, ik zal niet traagen!
En gy, verhaald, als m' u zal vraagen
Waar uwe Leidsman u ontviel;
Dat gy en Spanjaards en Soldaaten,
Uw Neêrlands Veldheer hebt gelaaten
By Heylgerlêe, en voor den Briel!

Hy eindigd dus zyn ſchamp're reeden:
De Spanjaards bitterlyk verſtoord,
Hervatten onverzaagd de treeden,
Hoe veel 't geſchut van verre moord!
Maar nader aan de Wal gekoomen
Is ras 't Canon niet meer te ſchroomen,
En 't lood geſpreid uit kleiner mond.
Nu blinkt, in bloed aan weederzyden
Het wapen 't geen in deeſe tyden,
Met hulp van Hal, Bayonne vond!

De zelve moed is wel in 't vechten,
Dog Krygstucht maar aan eene kant,
En doorgaans zal Fortuin zich hechten
By wyze Tucht in dapp're hand.
Reeds ziet la Marck, in ganſche hoopen,
De Geuſen uit de Voorſtad loopen,
Na ſtrand, en na de Scheepen gaan;
Die, wil 't geroofde niet verlieſen,
Wyl deeze ſpreekt van Zee te kieſen,
En met de Vryheid is 't gedaan!

Als Rochus, in den Briel gebooren,
Niet onbewust van 't geen de Stad,
In deeze tyden, is beschooren,
Zo Spanje d'overwinning had;
Als Rochus voorneemd korte dagen
Voor eeuwig' eer en lof te waagen,
Hy zegd, ik geev' aan 't Land myn bloed!
Het is niet nodig dat ik leeve,
Maar nut dat Spanje schrikk' en beeve,
Als zy zal hooren Neêrlands moed!

Hy sprak; en reeds zyn weg de kleeden;
Hy springd in 't midden van de gracht;
Men ziet de frisſ' en rappe leeden
Behendig toonen hare kracht!
In beide leegers, opgetoogen,
Vest Rochus ieders geest en oogen;
Het eene pryst zyn Helde-moed!
Wyl 't and're door zyn daad verbolgen,
Laat duizend kogels hem vervolgen,
En ieder schoot op Rochus doed.

Hy duykt; hy zwemd met lange streeken
Een byl is in de rechterhand,
Om alle hindernis te breeken,
Die Zee-nat weigerd aan het land.
Hy hakt! men ziet het water ruyssen,
En fluks in schuim en golven bruyssen,
En overstroomen bouw en dam!
De natte Spanjaart vreesd verdrinken,
Hy vlucht, de grond die schynd te zinken,
En zoekt langs welke weg hy kwam!

De

Dog Rochus vind weêrom de Wallen
Bewaard door dapperheid en kunst,
Uw roem zal nimmer, Rochus! vallen,
Gy hebt verdiend de Vryheids gunst!
Schoon uw Geslagt niet was verheeven,
Uw hart en moed zal luister geeven,
Meer als Geboorte leenen kan!
En hy, dien eerst de Deugd bekoorde
En d'Eer tot dapp're daaden spoorde,
Hy was de eerste Edelman!

Zo, van d'onlangs bevryde stroomen,
En van de weggescheurde brug,
Verscheen Horatius in Romen,
En week Porsenna's heyr te rug!
Maar om behoorlyk hem te kroonen
Heeft Cocles Maro's Helde-toonen,
En Rochus myne zwakke Lier!
Nogtans gaat Rochus eeuwen leeven,
Nu myne Lier zyn naam zal kleeven,
Aan Nassau, Geus, en Batavier!

Maar wyl de Spanjaards in het vluchten
Met moord vervullen Beyerland,
Verneemd de blyde Geus geruchten
Dat Vlissing' is in 's Vryheids hand,
En Veer' ontrokken aan Tirannen!
Gy ziet, zegd Lumei, braave Mannen,
Gy ziet, den weg, die Voorspoed toond!
Zy helpt die voorwaars durven streeven,
Bossu is naauwelyks verdreeven,
Of uwe deugd is al beloond!

Laat ons na 't weelig Braband vaaren,
Wat is 'er dat op Schelde sluit?
De schatten der Antwerpenaaren,
Haar ryke Kloosters zyn uw Buit!
Neen (antwoord Blois) in Holland blyven!
Laat onze macht daar eerst beklyven,
Op haar en Zeeland koomt het aan!
De Geus, in dat bezit gekoomen,
Kan Rhyn, en Maas, en Schelde toomen,
En, weêr veréénd, na Brussel gaan!

Wilt deeze kusten niet ontblooten,
Blyv' voor Oranj' alhier gebiên;
Verschans de dyken en de slooten,
Wyl anderen na helpers zien!
Ik zal de Zeeuwen gaan versterken,
De Ryk om Eng'lands bystand werken,
Laat Enthes Dordrecht onderstaan!
En wyl, na Gorcum, Brand zal vaaren,
Kan Zwieten volk in Schieland gaêren
En Cabbiljau na Alkmaar gaan!

Wel haast zal hier Oranje weesen,
Oranje, Neêrlands toeverlaat;
Die 't werk door onse hand gereesen
Gelukkiglyk volbrengen gaat!
Wy zullen onder uw beveelen,
Terwyl 's Lands eerste breuken heelen,
Vervolgen 't geen den Briel beloofd,
Door dubble vlyt en moed betrachten
Dat binnen kort der Geusen krachten
Zyn niet onwaardig zulk een Hoofd!

De Veldheer door 't gesprek bewoogen
Laat toe dat hem de Reeden temd;
En Blois bespeurd in aller oogen,
Dat ieders hart dit meede stemd.
De nacht terwyl, gespoeyd na 't Westen,
Verbergd wel haast de Brielsche Vesten,
En dekt d'Atlantisch' Oceaan;
De Volk'ren van Europa's Kusten
Vermoeyd van arbeid, gaan nu rusten
En 't licht bezoekt d'Americaan!

DE GEUSEN,

ZEVENDE ZANG.

Maar schoon de duisternis de Landen
Van d'eene helft van d'aarde dekt;
En rust verspreid op deeze Stranden
Wyl Daageraad weêr and'ren wekt;
Het oog van God blyft altyd waaken!
ô Mensch, gedenk in alle zaaken,
Het zy' gy diend, of wel gebied,
Graveer op 't diepst in uw Geweeten;
In weeld', of in gebrek gezeeten,
Dat u' de Godheid stadig ziet!

Ver

Ver boven 't Firmament verheeven
Geeft d'Aller-Hoogste zyne Wet:
De Throon, die deeze Wet ziet geeven,
Is boven lof, en zonder smet.
Aldaar is alles reyn en heylig,
Voor 't aardsch' en voor 't bevlekte veylig;
De Deugden speelen om dien Troon:
Zy offren zuivere gebeeden
Terwyl de zwakke Menschlykheeden
Van verre, bidden om verschoon!

By alle Volk'ren aangebeeden,
Schoon geen van haar zyn Weesen kend,
Werd hy gezogt in plegtigheeden
Geleerd by Khoran, Vedam, *Zend*!
De wild' eerd hem in lucht en winden.
Elk tracht om zyne Wet te vinden,
Elk zoekt een Tempel in de smart!
ô Sterveling! in uw Geweeten,
Is zyne vaste Wet gezeeten;
Zyn Tempel is het deugdzaam hart!

Zyn helder oog kan nimmer feylen
En ziet gelyk aan alle zyd';
Het kan 't ongrondelyke peylen,
Het kend de Waarheid, meet de Tyd!
Het wil in deernis wel beschouwen
Ons kort vermaak, ons lang berouwen;
Ons Wysheid die zo weinig kend!
Het geen de mensch noemd ongelukken
Die bitterheid voor vreugd doen plukken,
En egter zyne Goedheid zend!

Hy

Hy gaf, geboorte, kracht, en leeven,
Aan alle Glooben zonder tal,
Welk' in d'onmeetb're ruymte zweeven,
Elkaêr bewaarende voor val.
Zo wel die voor ons oog verdwynen,
Als zy, die onbeweegbaar schynen,
Zyn all' in eevenwigt gezet:
En in de loop, of rust, begonnen,
Comeeten, Weerelden, of Sonnen,
Volgd ieder d'eens gezette wet!

Maar nog die blinkende gevaarten,
Wier wigt d'inbeelding nauwlyks vat,
Nog gy, gedugte vier'ge Staarten,
Planeetens nieuwe leevens-schat!
Zyn voor zyn' oogen meer in waarde
Als 't bloedeloose dier op aarde
't Geen kleinheid aan ons oog verborg:
De Vorsten die een Land verçieren,
Het voedzel nodig voor de mieren;
't Is alles voorwerp zyner zorg!

Dog schoon zyn Wysheid, voor ons' oogen
Geschilderd op all' wat wy zien,
Niet noodig heeft op nieuws betoogen
Of blyk van almacht aan te biên;
Men ziet zomtyds dat zy de Wetten
Die zy voor d'Aard heeft willen zetten
Doed stilstaan voor een oogenblik;
Wanneer de straf van hare handen,
Gaat zoeken fiere Dwingelanden,
Of Volkeren vervuld met schrik!

Oranj', hoewel door Haar verkooren
Tot weederstand aan Dwinglandy,
En om in Nederland te stooren
Philips verwoede Heerschappy;
Oranj' had tweemaal zien verdwynen
Al wat te velde dêe verschynen
Syn schatten, Vrienden, nyv're vlyt,
En schoon nog moedig in gedagten,
Zat stil; genoodzaakt af te wagten
De vrugten van Geduld en Tyd!

Maar egter zag de vroege morgen,
De middag, avondstond, de nacht
Syn geest in Vaderlyke zorgen,
Op 't heyl van Nederland bedacht.
Aldus, aan Babel 's Vloed gevangen,
De Harpen in de Wilg gehangen,
Peinsd' Israël aan Sions lot:
En hoopte dus syn 's Volk 's verblyden
By wederomkomst van de tyden
Nog in de hand van syne God!

De Goedheid ziet all' onse smarten,
Sy hoord de zucht die kommer zend;
Sy leesd in 't doolhof van de harten,
Begeert' ons zelv, nog, onbekend!
Sy weet, hoe dat Oranje 's wenschen
Zyn boven krachten van de menschen
En doenlyk maar door haar gebied:
Sy wenkt! de Hoop om hoog gekoomen
Heeft plaats voor hare Throon genoomen,
De Hoop bewoond den Hemel niet!

Door

Door myne gunst aan d'Aard' gegeeven,
Op dat uw hulp den ſterveling,
Zegd God, in 't kort' en bange leeven,
Vertroost, verzelſchapp', en omring';
Die hem van myne Throon gezonden,
Als Ik, onwankelbaar gevonden,
Als Ik, onfeylbaar zyt geweest;
Gaat Hoop, verjaag Oranje 's ſchroomen
Verdryf ſyn' angst door blyde droomen,
En leer 't aanſtaand' aan ſyne geest!

Wys aan, door welke groote daaden
De Staat te ryſen door ſyn' hand,
By Volgers ſyner wyze paaden
Zal zyn Europa's ſchoonſte Land.
Hoe d'Overwinning ſyne Soonen
Zal zegepraalende vertoonen,
En Nederlands gevreesde Macht
Met hare waapenen zal brengen
Van daar de Lyn en Keerkring zengen
Tot daar geen Son Natuur verzacht!

De rust, de Slaap, de ligte droomen
Zyn all' in uwe hand geſteld,
Door uwe zorg zy mée genoomen
't Geen nodig is dat u verzeld;
Vertrek! Op vleugelen geheeven
Door Selfbehoud en Moed geweeven,
Bereikt de Hoop in korten d'Aard'.
Sy vind wel haast de ſtille hoolen
Daar Slaap en Droomen zyn verſchoolen
Door dikke neevelen bewaard.

Zy wekt de Slaap; ſy roept de droomen;
Niet zulk', als met het zwaare bloed
Zomtyds in onze harsſens koomen,
Als 't lighaam is te veel gevoed;
Maar zulk' als aan het breyn verſchynen;
Wanneer men buiten angst en pynen,
Die zagt' en zuiv're ſlaap geniet,
Die maar alleen is dan gegeeven,
Als by de maatigheid in leeven,
De Deugd in onze ziel gebied.

Koomt, ſpreekt de Hoop, en volgd geboden
Van uwe Schepper, en de myn',
Uw ſpoed en diensten zyn van nooden
Daar Syne wil volbracht moet zyn!
De Slaap, bezwaarlyk opgereeſen,
Schynd d'arbeid en de reys te vreeſen,
Hy wryfd ſyn' oogen, volgd, en zucht!
De Droomen die geluk voorſpellen,
Gaan, met de Slaap, de Hoop verzellen,
En zweeven vroolyk in de lucht.

De Nacht, op haar' Ebeene wagen,
Door donk're wolken onderſteund,
Verneemd de Hoop in lucht gedragen,
Die op haar gulden anker leund.
Zy ook heeft haare last bekoomen,
En weet, waarom de Slaap en Droomen,
Met Hoop, verſchynen op de Kust:
Zy dubbeld duisternis op Aarde,
Verſtoord wat nachtgeruchten baarde,
En ſpreid de Vaak, de zorgen zust,

Maar

Maar d'and're haasten zig 't'omringen
De rustplaats, daar Oranje lag,
Die duizend moeijelyke dingen
Met koele ziels-bedaardheid zag.
Die ziel, in Onweêr hoogst geheeven,
Wist nimmer voor het Lot te beeven!
Zo dryfd, wanneer de Lente grøeyd,
In 't nest, gevoerd op woeste baaren
Gerust, in 't midden van gevaaren
De Halcyon, terwyl zy broeyd!

DE

GEUSEN,

AGTSTE ZANG.

De Slaap met zagtheid ingesloopen
Is ras 't gevolg van rust geweest;
De Droomen naderen met hoopen
En speelen voor Oranje's geest.
Eerst arbeid alles door elkander,
En 't eene voorwerp jaagd het ander;
Allenkskens werd het schynsel klaar,
In eens verdwynen wat, en duister,
De Sonne ryst in gulle luister,
En zoele May verçierd het jaar!

Hy vind, zig in de lucht verheeven,
Een zwarte rook verbergd de Aard',
Het ſchieten doed de wolken beeven,
En 't ſchut is met gejuig gepaard.
Maar als de dampen zyn verdweenen,
Is 't uitgeſtrekst gezigt verſcheenen,
Hy ziet de boorden van het Y,
Daar duizende van menſchen wachten
Na ſchuiten, ſcheepen, en na Jachten,
Die reeds zig toonen van naby.

De Waterlandſche klokken luyden
Maar niet, gelyk in waapenkreet,
Sy ſchynen eerder vreugd te duyden,
Zo als, wanneer men welkoom heet!
De Vlaggen waeijen van de Toorens,
Maar toonen nergens, als bevoorens,
Het groot en rood Bourgonje 's Kruys;
't Zyn alle Vlaggen van Oranje,
Geen 't minste dat gewaagd van Spanje,
Nog in 't gezigt, nog in 't gedruis.

Hy wend na d'and're kant ſyn oogen,
Hy ziet het bloeyend' Amſtelland,
Daar elk, in blydſchap opgetoogen,
In alle Dorpen, Boogen plant;
Hy ziet door niemand dit gebieden,
't Is zuiv're liefde van de lieden
Die Boog, en Praal, die Kunstwerk, ryst!
Geen ſtok is in de lucht verheeven
Of gaat rondsom de werkers zweeven,
Geen barſche mond die ſlaaven pryst

Maar

Maar op de plaats, daar kort te vooren,
Begon te klimmen Amsterdam,
Ziet hy een nieuwe Stad gebooren,
Die driemaal grooter omtrek nam!
Daar 't Y geperst door beide dyken,
Moet wederzydens inwaarts wyken,
Daar ryst het hedendaags Carthaag!
Daar kan het oog in eens beschouwen
Venetien, en haar gebouwen,
Met Tyr, Alexandrie, en Taag!

'T Gezicht, vergeefs, tracht door te dringen;
Het bosch van masten 't geen men ziet,
Die Noordwaarts aan de Stad omringen,
Daar Y en Pampus zamen vliet.
Schoon alles woeld, in breede Straaten,
De afstand weigerd toe te laaten
Te onderscheiden 't geen geschiet;
Maar als de Hoop den Prins hoord wenschen
Te zyn in 't midden van die menschen,
Daald straks de wolk op haar gebied.

De vensters wysen, in de zaalen,
Het goud dat om de Spiegels zwierd!
En Xavery in 't marmer praalen
By bloemen die van Huysum cierd!
Chits, Fulp, gespannen in vertrekken,
Als Lak en Ceder niets bedekken;
En d'Alcatiev vergroot de Pracht!
Geen meerder Praal kwam zig vertoonen
Wanneer Oranje Ryk en Kroonen,
Aan Ferdinand, van Carel, bracht!

Of als, Leucate! van uw ſtranden
Te rug, op 't hooge Capitool,
Augustus deed Altaren branden,
En Nyd en Tweedracht zig verſchool!
Toen alles wat het Oost kwam bieden,
Wanneer de ſchatten der Lagieden,
't Geen reeds in Iſis Grafſteên lag,
Verçierde Phœbus witte drempel,
En 't blyde Romen, Janus Tempel
Ten derdemaal geſlooten zag!

Oranje zoekt aan alle zyden
Of niets aan 't oordeel wyſen zal;
Wiens blyde komst in deeze tyden
Verheugd die Burgers zonder tal?
De Hoop, gereed om zig te toonen,
Gelykt in Amſterdam te woonen,
Zy kiest de houding en 't gebaar,
Als eertyds pleeg de Deugd te ſchynen
Eer zy van d'Aarde ging verdwynen
Of Fagel duurend tagtig jaar.

„ ô Vreemdeling, die aan uw kleeden
„ Hier blykt te weeſen by geval,
„ Zo g'onbewust mogt zyn, wat heeden
„ Tot Amſterdam gebeuren zal,
„ Ik ben gewillig uit te leggen
„ En aan uw weetenslust te zeggen,
„ Wat oorzaak geeft tot deeze vreugd;
„ Door Vorsten, welke komen zullen,
„ Ziet elke Burger hier vervullen,
„ De wenſchen van zyn' eerſte jeugd.

„ Ma

„ Maar schoon de Son al is gereezen
„ En reeds de natte grond verkwikt;
„ Hy zal noch hooger moeten weesen
„ Eer zy aan ons zyn toegeschikt:
„ De Zuider-Zee, die veele jaaren
„ Geen Admiraal op haare baaren,
„ Geen Nassau, Zee-Voogd heeft gezien
„ Verwaand in eer van hare stroomen,
„ Zal hen zo langzaam laten koomen
„ Als zy aan 't Pampus kan gebiên.

„ Wilt onderwyl een weinig rusten,
„ En onderstaan in 't naaste huys
„ De vriendlykheid van deeze Kusten,
„ Tot dat het donderend gedruis
„ Van duizend koop'r' en ys'r'e monden
„ Aan ons haar komste, zal verkonden
„ Tot aan de Sluysen van de Stad;
„ Tot dat, van 't Pampus afgewrongen,
„ En 't Y, met moeyte, doorgedrongen,
„ De Vest haar Jachten heeft bevat.

Zy sprak: de Prins gewoon te zwygen,
Geleid door onbekend gebied,
Laat ligt de Hoop van hem verkrygen
Te gaan ter plaatse daar zy bied.
En zonder hinder ingekomen
(De Hoop werd altyd aangenomen)
Is 't eerste dat hy gade slaat
Een welgeschilderd deftig weesen
Daar Eer by Kund' in is te leesen,
In 't Burgermeesterlyk gewaad.

De Kaart van d'Aarde legd voor d'oogen,
't Compas is in de rechterhand,
Hy zoekt of Maalſon is bedroogen
Of wist de loop van 't Noorder ſtrand?
Een Vorst, gekleed in Lena's Vellen,
Schynd nieuwe wegen voor te ſtellen,
En wysd de Kust tot Kolyma!
Een oog van 't beeld gaat derwaarts zweeven,
Wyl 't andere ſchynd gebied te geeven,
Van Surinam na Jaccatra!

Men ziet Oranje zig verheugen
Wanneer hy merkt d'aanſtaande macht,
Die eens in laatere geheugen
Des Amſtels Burger Vad'ren wacht!
Hy vraagd, wie is 't dien ik zie zorgen
Van daar het Oost de friſche morgen
In purp're glans na 't Westen ſtierd;
Tot daar de Son op ys en klippen
Van verr' laat bleeke ſtraalen glippen
En 't Noorder-licht de nachten çierd?

Hy's Witſen (zegd de Hoop) geheeten,
Vermaard in Stads, en Staats bewind!
De jonge Vorst by hem gezeeten
Een wonder 't geen men zelden vind:
Dien, onder Pool en Kring van 't Noorden
Europa's Kenniſſen bekoorden;
Die weg door 't nutte zogt na Faam!
Die vroeg, hoe deed men Handel bloeijen,
Hoe 's Wereelds eynden zamen vloeijen?
Tot dit, was Witſen's geest bekwaam.

Aldus, in uwe dorre Landen,
Oasis, daar de Cancer smagt,
Beschaafden Termosiris handen
Den Griek, dien hem Minerva bragt:
't Was niet alleen in Thebe's zaalen
Dat zy met hem ging wysheid haalen;
Zy deed hem vreugd' in armoê zien,
Daar Nyverheid en Vreede woonen,
Als 't voorbeeld aan een Vorst te toonen
Die eens aan menschen zou gebiên.

DE GEUSEN,

NEGENDE ZANG.

De arend in de Pyreneën,
De leeuw in Barca's zandig Ryk,
De walvis in de Noorder Zeëen,
Elk kroost, is Ouderen gelyk.
Koom verder, treed in deeze zaalen,
Merk aan, waar ook uw oogen dwaalen
De blyk van Kunst en Wetenschap!
Zo Witsen's Naam versierde d'Aarde,
De Soon niet minder hier in waarde,
Volgd allerwyst de Vaders stap.

Syn ſmaak en kennis in taaf'reelen,
Vertoond aan 't oog der Vreemdeling
Door honderd kunſtige Pinceelen
Hoe ver de Roem van Neêrland ging!
Wiens wyſe moed, en dapp're handen,
Beſchermden d'onwaardeerb're panden,
Van Gods-dienst, Vryheid, en van Rust;
Of onze Vlag deed aan de baaren
In vuur, en bloed, en in gevaaren,
Eerbiedigen op ieder Kust!

Aanſchouw, hoe dat, rondsom verbolgen
De Zee, de ſcheepen van die Vloot
Hier met zig in de lucht doed volgen,
Daar weder in den Afgrond ſtoot!
Zie Spanje's Vlag voor d'onze daalen,
En van der Does die buyt behaalen
In ſpyt van ſtormen, onweêr, dood!
Ziet hier in volle Zee verzinken,
En daar in vlam langs ſtranden blinken
D'onoverwinnelyke Vloot!

De Zee-liên, die g'in 't hoogſte Noorden
Ziet zitten in die droeve hut,
Op koud' onherbergzame boorden
Daar licht en warmt' is uitgeput;
Zyn Heemskerk en zyn metgezellen
Die Willem Barentz gaan verzellen,
Die zoeken onder zyn gebied,
Of moed kan geeven na Chineeſen,
Na Kamſchadaal en Japanneeſen,
Een doortocht die Natuur verbied....

Maar

Maar Heemskerk uwe naam zal blyven,
Zo lang als Zembla's kille ſtrand;
En met een nieuwe glans beklyven
Daar Goenong Api, Neyra brand!
Gaat, eind'lyk Admiraal; gå leeren
Aan ieder, dien dat Ampt zal eeren,
En op uw voetſpoor glorie mind,
Hoe Spanjen haare Kust zag beeven,
Daar Calpe 't einde van uw leeven
En d'Overwinning zamen bind!

Die Broeders, welkers nieuwe wegen,
Als Welvaard dreigde weg te vliën,
Aan Nederland, verbaast, verlegen,
Aurora's Havens deeden zien;
Ter Gouw! gebooren in uw wallen
Vervulden door haar lotgevallen
Veel luiſter-ryker uwe Kerk,
Als 't dof cieraad van donk're glaaſen
Die door haar kleuren 't oog verbaaſen
Dog weinig leeren door haar werk!

Maar als de weg na 't Oosten open
Aan Zeeuw en Amſtel is bekend,
Zal Vloot na Vlooten derwaarts loopen,
Die 't Oost aan onſe Wet gewend!
Let op hoe deeſe Koningryken,
Hoe alle d'Indien bezwyken,
Hoe 't fier Betavia begon!
Hier ſtraft van Dam, de Maccasſaaren,
Daar temd van Goens, de Mallabaaren,
Hier ſneuveld Hulft, en wint Ceylon!

Door Nederlanders zyn geen Zeëen,
Zyn geene Kusten onbezocht,
Hoe verder Havens, Bayen, Ree-en,
Hoe eerder voorwerp van de Tocht!
Van Noort zal ook om d'Aarde zeylen,
Daar Schoutens Roer met zorg, en peylen
Caap Hoorn, en Straat le Maire vind!
Tasman gaat in 't Zuyden zoeken,
En Roggeveen in alle hoeken,
Niet ongenaakbaar door de wind.

En gy, die door Colomb' gevonden,
Ziet uwe grond met bloed bedekt,
Misschien, hoe zwaar in 't juk gebonden,
Dat dit by u nog troost verwekt,
Dat zo, uw Beulen, en uw Mynen,
Uw droev' Inwooonders doen verdwynen
Op wreede gierigheids gebied;
Het geen zy zoeken in de banden
Is winst voor Nederlanders handen,
En blyft aan uw Tirannen niet!

Zie reeds op Tessels duyn verspreiden
De schat die Porto Bello mengd,
Wat Carthagena zag bereiden,
En Vera Cruz na Cuba brengd!
De Mexicaansche Ryke bergen,
En d'Andes die den Hemel tergen;
Verborgen deeze zilv're buyt!
Ziet hier Vigogna Wollen zweeven,
De Indigo haar kleuren geeven,
En Loxa's schors dryft koortsen uyt!

Wie

Wie is de Man, die zulke Vlooten
Zal toonen aan de Helder's dyk?
En d'Yncas moorders zal ontblooten,
Van roof uit Montezuma's Ryk?
't Is hy, die, onder Spanje's slaaven,
Nog kind, zyn Vader wist te laaven;
Wiens vroege Godvrugt Oud'ren voed.
Hovaardig Spanj', in deeze handen,
Zal God de rykste buyt verpanden,
Die d'Oceaan verschynen doed!

Rys myne Lier! span uwe snaaren!
Breng myne Zangen in de wolk'!
Ontrek aan Tyd, en aan de baaren,
De naam van Neêrlands vaarend-volk!
De Hollandsch', en de Friesche Leeuwen
En in de Zee gebooren Zeeuwen,
Wier Vlooten, daaden, helde moed,
Op alle Zeëen roem behaalden,
Op duizend stroomen zeegepraalden,
Verwagten onze nieuwe gloed!

Ziet, zegd de Hoop, op Eng'lands stranden,
En onder haar verwaande Kust,
Oquendo's Vloot door Tromp verbranden,
En Spanje's Zeemagt uitgeblust!
Merk zynen Soon, in duizend vuuren,
Het goed en kwaad geluk verduuren;
Fier tegen Vyand, tegen Vriend!
Die zig by alle bêy deed achten
En in zyn Vaderlands gedachten
Zomtyds by Ruiter plaats verdiend!

Zie daar de Roem van alle Eeuwen!
Zie daar de Man die uit het Stof,
Die uit de Lynbaan van de Zeeuwen,
De Wereld vuld met zyne Lof!
Wie zal dien Held na waarde pryzen,
Waar zal Natuur in Neêrland ryzen,
Een geest aan zyne ziel gelyk?
Waar 't Vaderland een pen vertoonen,
Die zyne diensten kan bekroonen,
Of niet voor hare luyster wykk'!

Hier gaan, op Ruiters voorbeeld ſtreeven,
(In Zeëen ſchuimende van bloed)
Die door de moed, en eer, gedreeven,
Met hem weêrſtaan aan Eng'lands gloed.
Daar ſpringd, in 't heetſte der gevaaren
Het Schip, en puyk der Wasſenaaren!
Nu blyft Tjerk Hiddeſz, zo beroemd,
Dat alle Nederlandſche monden,
Syn lof, na Ruiters lof, verkonden,
En tot zyn volger reeds benoemd!

De Zee, verbeeten op uw Naamen
Dreigd, Everts-zoons, uw ganſch geſlacht!
Hoe min, die doodlyk lood ontkwaamen;
Hoe veel door hunne moed geacht!
Livorno, toond de brave Gaalen;
De Sond, de Witte zeegepraalen;
En Bergen, wat de wanhoop kan!
Hier eindigd Cortenaar zyn leeven;
En in van Gend, ziet Eng'land ſneeven,
Ons Lands volmaakſten Edelman!

DE GEUSEN,

TIENDE ZANG.

Maar zy, die deeze muur bedekken
Is ieder, welk' in 't Vaderland,
Zig boven and'ren wist te trekken
Door gaaf van oordeel of verſtand.
Aan d'eene kant geleerde Mannen
Door welk', uit Nederland gebannen
De Dwaaling, plaats voor Kennis maakt;
Die onvermoeyd, op hunne ſtappen,
Doen volgen Kunst, en Weetenſchappen,
En door d'Onweetenheid gelaakt!

Dus, op den hoogſten boom geſteegen,
Verrukt de teed're Philomeel;
Terwyl, in 't ſlyk van 't woud geleegen,
De beyr beknauwd een bekkeneel!
ô Zagt', ô zoete Zang-Godinnen,
Gelukkig zy, die u beminnen;
Gy zyt het voedzel van de Jeugd,
Cieraad van Mannelyke jaaren,
Ons troost en toevlucht in gevaaren
En d'Ouderdom's gewisſe vreugd!

Uw gunst kan Weetenschap doen bloeijen
Tot in 't verschrikkend aaklig huys,
Dat Waal en Maas ziet zamenvloeijen,
In keeten- stroom- en wind-gedruis,
Aldaar in stille rust gezeeten,
De vrucht van 't onbevlekt Geweeten!
Zweefd boven hem, en blinkt in 't zwerk
De Roem, die Huyg de Groot ziet schryven,
Sy zelve schynd de pen te dryven,
En Vreed' en Oorlog, werd het werk!

En Gy, Juweel van Neêrlands Vrouwen,
Die nooyt uw Man verliet in nood,
ô Reigersberg! zyn ziels vertrouwen,
Gy ook, zult leeven na uw dood!
't Is niet alleen door schoone leeden,
En aangezichts bevalligheeden,
Dat hier Natuur in luister blonk!
Ziet, welke harten zy bereide,
Wanneer s'en u, en Adeleide,
Tot Praal van Beider eeuwen schonk!

Dog Barneveld zal wegen toonen
Na 't Zuyden, en de Middel-Lyn;
Oranje's trouwe vriendschap loonen,
En Maurits eerste bystand zyn!
Als 't Land in stormen gaat bezwyken,
Doed hy de donk're buyen wyken:
Hier opend zyne hand de Sond,
Daar werkt zyn tong uit Eng'lands handen;
De eerste noods en armoê's panden,
Door hem zyn deeze meiren grond!

In dit twee-leedig ſtuk, verſchynen
Twee Broeders, die de bitze Nyd,
Deed beid' op eenen dag verdwynen
De haat en eerbied van haar Tyd!
Zie d'een, in deeze ſloep gezeeten,
De Theems haar trotsheid doen vergeeten,
Wyl Chattams rook de oevers ſtikt!
In uw, en ſchrand'r', en zeedig', oogen,
ô Staatsman! praald by ziels vermoogen,
Een Moed, na tyden niet geſchikt.

Gy doed vergeefs ons Zeemacht blinken
Veel meer als ooyt Europa zag;
En Koninglyke Wimpels zinken;
(Waar is die tyd!) voor onze Vlag!
Gy rukt vergeefs de Nederlanden
Uit jong', en fier', en dapp're handen,
Begryp voor u, en voor uw Land,
Om hulp voor ons, in onze twisten,
En tegen Buitenlandſche listen,
Te zoeken van Oranje's hand!

Hier valt de Prins in hare woorden,
En vraagd, wat wil die Schildery?
Dat ysſelyk tonneel van moorden,
Zo 't ſchynd, door Hollands Burgery?
Wat voerde tot onmenſchlykheeden
Die Volkeren van zagte zeeden,
Of bragt de dolk in hare hand?
Myn oog herkend die beide Broeders,
Die uwe mond noemd' als behoeders
In groote nood van 't Vaderland?

Gy ziet afschuwelyke tyden,
Hervat de Hoop, die schildery
Verschrikt het oog aan alle zyden
Door Drift, en Woed', en razerny!
Vel niet, ô Vreemdelingen, heeden
Uw oordeel over onze zeeden,
Op 't geen gebeurd is in die tyd;
Wy zelve wenschten uit te wissen,
In Nederlands Geschienissen,
Den dag die deese daad verwyt!

Wend liever herwaards uwe treeden,
Ziet hier in wetten der Natuur,
Aan Huygens nutte tyd besteeden,
En wyzen 't perk van ieder uur!
Saturnus Wereld, met de Kringen
En Wachters, die haar Gloob omringen,
Kend d'Aarde 't eerst door Huygens oog!
De Roem van Wiskund' in den Lande
Onstervelyke 's Gravezande,
Verheft door u zig Hemelhoog!

Twee glazen, die 't geval vergaderd,
Met kunst en helder gepolyst,
Doen 't voorwerp zien, dat zig, genaderd
Of wel in afstand verder wysd.
Nu gaat g', ô Middelburg, onz' oogen
Verbaazen door Natuurs vermoogen,
Nu volgd men Venus in de Son!
Wyl Leeuwenhoek, langs and're paden,
Natuurs geheimen tracht te raaden,
En zoekt hoe dat de mensch begon!

Zo

Zo volgens d'algemeene wenschen
Van 't zwakke sterfelyk geslagt,
De Dood mogt vlieden voor de menschen;
Of 't leeven zyn in iemands magt;
Scheen lang in uwe hand die gave,
Verpand aan uwe kunst, Boerhave!
De Waarheid schryft met Hoofd dit boek!
Daar gaat Geleerdheid kransen vlechten,
Die eens Gerechtigheid zal hechten,
Op 't gryse hair van Bynkershoek!

Dit zyn, die, welkers zaehte woorden,
Zomtyds gemengd met fieren toon,
De Vreê herstelden in het Noorden,
En heelden Deenemarkens hoon:
Wanneer 't beleg van Coppenhagen,
Door Neêrlands Vlooten opgeslagen,
Deed hooren uit van Beunings mond,
En toond' aan alle Noordsche Kroonen,
Dat Amsterdam in 't Dok had woonen,
De houte sleutels van de Zond!

Merk tweemaal hondert duizend mannen,
Daar Sambr', en Maas, van Namen vliên;
De Wind, toond Lelien gespannen,
Of doed de Leeuw en Pylen zien!
De Hel breekt uit in deese vuuren,
En zwelgd de menschen, aard' en muuren!
De Bombe woed in slag en val!
De kogels slegten Rots en Werken!
Die stille Fries, terwyl aan 't sterken,
Schetst, in de Vlam, een nieuwe Wal!

Maar van der Stel, zal in Woestynen,
De vette tarw', en most, doen zien;
Het Paradys op nieuws verschynen,
En all' de Werelds vrugten biên!
Hy leerd de Caapsche grond gebruiken,
Verward in d'eerste Scheppings struiken:
Hy sprak; de Wildernisse lacht!
Zie, tusschen 't graan de violieren,
En d'Africaan zyn Vryster çieren,
Met d'eerste roos die d'Uythoek bracht!

ô Vorst! die reeds zo lange jaaren,
Gevoed in Macht en Vleyery;
Nu meende 't Aardryk en de baaren
Te zien in uwe Heerschappy;
Wiens zorg, door Koninglyke gunsten,
Hernieuwd' in Weetenschap en Kunsten,
Al wat aan ons gekomen is,
Van 't géen Pericles Eeuw bekroonde,
En Romen aan de Wereld toonde,
Of 't Huys, na haar, van Medicis!

Waarom het einde van uw dagen
Niet doorgebracht in roem en rust?
Zie welke reeks van felle slagen
Op Vrankryk stort uw Oorlogs-lust!
Hoe weinig uwe moed voor deesen
All' uwe Buuren scheen te vreesen
Verdeeld door listen van uw hand;
Gy leerde kennen Neêrlands krachten,
Wanneer altoos eenparig dachten,
Hop, Heinsius en Slingeland!

Dit's

Dit's Fagel, kunstig uitgehouwen,
Met list in wit Albast gevat;
Die Man, die zestig jaar, 't vertrouwen
Van Neêrland en Euroop bezat!
Aan wien gezondheid in het leeven
By ziels gerustheid was gegeeven;
Altoos de zelv' in alle tyd!
Dien, nimmer, Laster durfde scheuren;
Die, 't geen aan niemand mogt gebeuren,
Gezeegepraald heeft van de Nyd!

DE

GEUSEN,

ELFDE ZANG.

In deese goud' en breede randen,
Ziet gy een klein maar dierbaar tal,
En aangebeên op onse stranden
Zo lang de Vryheid heerschen zal!
De Vorsten in die vyf taf'reelen,
Zyn Neêrlands cierlykste juweelen,
En ieder een Doorlugtig Man!
Gy ziet alleen maar vier Geslachten,
Dog welke grooter Helden brachten,
Als eenig Huys vertoonen kan!

Deeſ' Eerſte —— maar in welke Landen
Gy ook het daglicht hebt gezien,
Welk' Ouders, mogten, welke handen
Haar zorg aan uwe kindsheid biên;
Daar zyn geen Ryken, of geen' Staaten,
Geen Wereld-deelen nog Climaaten
Geen Volk dat zyne daên niet kend;
Van daar de Son begind te ryſen,
Of weigerd ſchaduwen te wyſen,
Of ondergaande ſchaduw zend!

Zyn dood is niet, door Nederlanders,
Met yd'le praal, in ſchyn, berouwd,
Zyn lighaam niet, gelyk wel anders,
Met koude lof aan d'aard' betrouwd;
Aanſchouw al-om de heete traanen
Zig weg in ieders oogen baanen,
By 't Marmer 't geen de Vryheid gaf!
Elk meend by Oud'ren lyk te weenen;
De hoop die Neêrland heeft beſcheenen
Verdwynd, en zinkt in Willems graf!

Dog als de Phenix zig koomt toonen,
En 't Oost door zyne glans verblyd,
En dat zyn' Grafſteê gaat bekroonen,
Zyn wonderbaare leevenstyd;
Dan zien de Wierook-ryke Landen
Den Vogel in zyn nest verbranden,
Dat nest van Specery gemengd!
Maar d'een is niet voor 't oog verdweenen
Of d'and're Phenix is verſcheenen,
Die Yemen nieuwe çiering brengd!

Dus, wyl de Deugden, op haar' handen,
Verheften Willem boven 't zwerk,
Troost Maurits dapperheid de Landen,
En vorderd onze Vryheids werk.
Syn zwaard, zal Huys en Vader wreeken,
Syn Kunde, Vyands muuren breeken,
En ſterken Neêrlands wal en Vloed:
Ziet alle grenzen door hem bloeijen
En binnen-Lands de welvaard vloeijen
Op ſtroomen, vry door zyne Moed!

Wel haast zal gauſch' Europa koomen
En leeren onder zyn Gebied,
Op onſ', en op des Vyands, zoomen
Al wat men in den oorlog ziet.
Haast zullen, Vriends en Vyands monden,
Syn roem aan 't eynd' der Aard' verkonden,
Reeds zoeken zyn gedugte Wet,
Reeds zien, ô Walch'ren, uwe boorden
Gezanten van die weeldrig' Oorden,
Met altyd duurend groen bezet!

Aanſchouw de Nymph aan zyne voeten,
Die omgekogte pennen wraakt,
Die in Geſchiedenis gaat wroeten,
En Deugden pryst, en fauten laakt!
Eén blad, in 't midden van gelukken
Gaat hare hand uit d'and'ren rukken;
ô Hemel! vraagd Oranj' ontſteld,
Welk is in dat roemrugtig leeven,
Die naam die uitgeſcheurd zal zweeven?
Hy leesd, en zucht: 't is Barneveld!

Misschien heeft nooit van all' de geene,
Die d'Overwinnig heeft gekroond,
Een eenig Vorst rondsom zig heene
Zo veel Trophëen aangetoond,
Dan Hy, dien g' aan zyn Broeders zyden
In teed're Jeugd voor ons ziet stryden
Als 't strand de Vloot verzenden zag!
Wiens voorbeeld (eeuwig hoog te heffen!)
Kan aan de Na-zaat doen bezeffen,
Hoe veel de zagtheid hier vermag!

Zie Binnelandsche Tweespalt vluchten;
d'Eendrachtigheid die weder schynd;
Men hoord d'onschuldige niet zuchten
Vervolging stild, en Haat verdwynd.
Wilt Heyl'ge Godsdienst nimmer dwaalen;
Maar laaten uwe zuiv're straalen,
Ook met Verdraagzaamheid gepaard,
In Nederland haar toevlucht bieden,
Aan alle die Vervolging vlieden,
Wyl rust, d'Inwoonder hier bewaard!

Maar wat is Nieupoorts Zee, en zanden,
By 't geen zyn Landvoogdy deê zien?
Waar zyn de afgeleege Landen,
Daar zyne Vlaggen niet gebien?
De Formosaan koomt hem begroeten;
Verwonderd d'Irocoos t'ontmoeten;
Spex brengd de geele Temataan:
Wyl Brouwer, gaat in Chili booren,
Zend Jol, Loanda's zwarte Mooren,
En Lonck de roode Brasiljaan!

Verzuimd Brasil! ô ryke velden,
Wier aard' is Diamant en goud!
Uw laatste rampen gaan zig melden,
Nu Bankert u niet meer behoud!
Vergeefs heeft Post, Olinda's Kerken
Verwoest voor onze nieuwe Werken;
Met Nassau wykt het wuft geluk:
De Plaats, de naamen, zyn verlooren,
Die d'Overwinnaar had verkooren
In 't heedendaagsche Fernambucq!

Helaas! de tweedracht van die dagen
Deê vreezen grooter ongeval;
Deê vreezen dat in haare vlagen
Het gansche Land verdwynen zal!
Sy zyn voorby, die droeve tyden!
De komst die d'Amstel doed verblyden,
Beneemd, en voor altoos, de vrees,
Van immer weêr te zien ontrusten
Of 't Binnenhof, of deeze Kusten,
Door twist en vlam die eertyds rees!

Maar gy, merk aan die Koningryken,
Merk aan dat Volk altoos zo vry,
Dat Godsdienst ziet de Vryheid wyken
Voor Bygeloov' en Slaaverny!
Neem, Koning Willem, onze Vlooten,
Vrees niet uw Vaderland t'ontblooten,
De Godheid zelv' bied hare hand!
Sy zal de wind voor u bereiden,
Het Fransche heyr na Duitschland leiden,
Stuart doen vliên uit Engeland!

Zo immer Dichtkund' uwe zinnen
Bekoord' in zang van Griekenland
Zo Gy haar Fabels mogt beminnen,
Zo u bekend is Aulis ſtrand;
Ziet hier in waarheid in de baaren,
Na by de duizend kielen vaaren;
De Godsdienst jaagd de zeilen voort!
Nu gaan, ô Britten, uwe Rechten,
En Wetten, zig beſtendig hechten,
Oranj', en Vryheid, zyn aan boord!

ô Vader Willem! zo de Aarde
Kan vreugde zenden in de wolk,
Zie welke Roem uw Huys vergaêrde
Aan 't hoofd van Neêrlands vrye Volk!
Maar neen! nu boven 't aards verheeven
Kan alle glans van ſyne Neeven,
Hoe groot, niet loonen voor zyn bloed!
Zelfs niet al kon Berlyn hem toonen
De Eer die Frederyk aan Troonen
Aan ſyn Geſlacht aan 't Menſchdom doed!

Dog zo de ſchoonste praal der Grooten
Beſtaat in liefde van 't Gemeen,
En geene macht is om te ſtooten
Bewaakt door zorg van ieder een;
Koom, volg, verzel my na de haven
De teek'nen die de Wallen gaven,
Verkondigen de komst van 't Jacht:
Die hier is aller ziels verlangen
Dien 't hart van ieder gaat ontvangen,
Is reeds in Amſterdam gebracht!

DE GEUSEN,

TWAALFDE ZANG.

Wanneer door bitt're nood gedrongen,
Uit Oud'ren Huys, een eenig Soon,
En van zyn's Moeders zy gewrongen
In verre Landen houd de woon;
Dan leefd de Moeder in verlangen,
Geen blydschap kan haar ziel bevangen,
Maar hoop en wenschen, dat de dag
Dat eens voor haar de tyd, mag leeven
Die 't waarde pand zal wedergeeven
Dat eertyds in haar boezem lag!

Maar als de tydstip is gekoomen
Dat zy de goede tyding hoord
Dat op de Kusten is vernoomen,
Een Schip, en hare Soon aan boord!
Dan weegen uur en ogenblikken,
De minste winden doen verschrikken,
Door hare vreeze storm gemaakt!
Haar zorgen zyn maar opgeheeven,
Als in haar armen is gegeeven,
Die 't Moeders hart zo teder raakt!

Dan dwaald de ſtem op hare lippen
Dan zoekt, hoewel vergeefs, het woord
Uit hare mond verhaast te glippen,
Door nieuwe woorden weêr geſtoord!
Sy wil verhaalen, zy wil vraagen,
Wat zy, wat hy heeft ook verdraagen!
Maar in de plaats van ſpraak, die vlucht,
Kan vreugde niets als zugten brengen,
Daar zig de ſnikken onder mengen,
Men hoord alleen verward gerucht!

Die dag is thans alhier geboren,
De dag, wanneer de eenige Zoon,
Uit Oud'ren Huys zo lang verlooren
Vind weder Oud'ren hart en woon!
Aanſchouw met wonder en verbaazen
Dat talloos Volk, nu loopen, raazen,
En dan met eerbied aangedaan,
In 't oogenblik van zig verkrygen,
Om onder ongelooflyk zwygen,
Als onbeweeglyk ſtil te ſtaan!

Daar gaat zig hare ſtem verheffen;
De lucht weêrgalmd, en d'aarde beeft:
„ Wat ongeval kan d'Amſtel treffen,
„ Oranj' is hier! Oranje leefd!
Nu ſtaat weêr alles opgetoogen,
Sy weigeren geloof aan d'oogen
„ Hoe, zeggen zy, geen donk're wolk
„ Geen eene trek in 't vriendlyk weezen
„ Die 't allerminſte ſchynd te vreezen
„ Of voor Regeerders, of voor Volk!

Volgd,

Volgd, Mannen, 't voorbeeld u gegeeven
Houd nimmermeer gedagtenis
Van al wat eertyds mogte zweeven
Of onlangs voorgevallen is!
De Vyand is aan uwe deuren
Laat geene nieuwe Tweedracht scheuren
De boezem van uw Vaderland!
Door Eendracht is dit Land gereesen,
Laat Eendracht weêr uw toevlucht weezen
In Gods, en in Oranje's hand!

Ziet gy zig naast Oranje stellen
Syn Koninglyke Gemaalin?
De Minlykheên die haar verzellen
Bekooren ieders hart en zin!
Men meend te zien Minerva koomen,
Of Venus ryzend' uit de stroomen,
Als 't Menschdom voor haar nederviel!
En 't oog en 't hart zyn niet bedroogen,
De glans der Schoonheid schynd in d'oogen,
De Wysheid praald in hare ziel!

ô Kuysche, ô heyl'ge Huwlyks banden,
ô Rust van 't menschelyk geslacht;
Gy zyt de dierbaarste der panden,
Die d'Order aan de Menschen bracht!
Gy wist den woesten t' onderrigten,
Tot welke Wetten hem verpligten,
De naam van Vader, Broeder, Soon!
Hoe weinig thans geacht op Aarde,
Had u dit Huys altoos in waarde
Gy hield gestaag in 't zelv' uw woon!

Maar

Maar luister! hoor Oranje spreeken
Tot d'Amsterdamsche Burgery;
Merk alle stemmen af gaan breeken,
En ieder stil aan alle zy!
„ ô Vrienden, zo in uwe aad'ren
„ Ook straald het bloed van uwe Vaad'ren
„ Oranje bied zyn vriendschap aan!
„ Wy hebben nimmer ramp te vreezen
„ Zo lang ('t geen eeuwiglyk mag weezen!)
„ Oranje met uw Stad zal gaan!

„ Herdenkt, en uw, en onz' gevaaren
„ Eer dat het magtig Amsterdam,
„ De taeije Pylen hielp vergaêren,
„ En eind'lyk deel in d'Unie nam!
„ Van deeze tyd zag m' alles leeven,
„ De welvaard aan den Amstel kleeven,
„ En uw Verlossers groote ziel
„ Nu, vry van alle hinderpaalen
„ Op 't gansche Land doen nederdaalen
„ Het heyl begonnen in den Briel!

„ Gedenkt aan onzer Vaad'ren twisten,
„ Hoe dat een schrander Afgezant;
„ Hoe dat d'Avaux door zyne listen
„ Uw hulp onttrok aan Engeland!
„ Maar haast aan wederzyden wyzer
„ Gaf Amsterdam Oranje 't yzer,
„ Hy ging, hy kwam, hy overwon!
„ Uw Vloot zag hem in Torbay landen,
„ Het was door uw' en zyne handen
Dat Vryheid in Euroop' begon!

„ Laat

„ Laat ons vernieuwen zulke dagen,
„ Bied uwe hulp en milde hand;
„ Ik zal myn bloed gewillig waagen
„ Zo 't nodig is voor 't Vaderland!
„ Maar neen; dat liever deeze Kusten
„ In Overvloed en Vreede rusten!
„ 't Is tyd dat Amſterdam bevind',
„ En dat myn voorbeeld aan gå toonen,
„ Hoe dat Oranj' in vreê kan woonen,
„ En niet altoos den Oorlog mind!

„ Mag 't West, Mauricius! haar ſchatten
„ Door u, doen zien aan d'Amſtels boord!
„ Bataaf, Guiana kan bevatten
„ Al wat g' in 't ryk Braſil verloord!
„ Laat Imhof 't Oosten doen herleeven!
„ En Vryheid hier in Vreede geeven,
„ 't Geen eertyds d'Oceaan vernam;
„ Dat alle vier de Wereld deelen
„ Haar gelden zonden, en beveelen,
„ Na uwe Beurs, ô Amſterdam!

Hy zweeg. Het Juychen volgd zyn' wenſchen;
Het vrye juichen van het hart!
Men hoord rondsom vernoegde menſchen
De blydſchap jaagd de bange ſmart.
Maar ziet! in 't midden van de ſchaaren
Iets onverwagts zig openbaaren
Het geen Oranje's aandagt wekt:
Een Vrouw, op 't leevendigst bewoogen
Vest ſtadig op het Jacht haar' oogen,
Wyl vreugde 't zeedig weezen dekt.

Dog

Dog schielyk minderd in dat weezen
Al wat is vrolyk, wat is rood
En op haar' wangen is gereezen
De bleeke schaduw van de dood!
„ Ik sterf gerust", die weinig woorden
Is t geen de naaste menschen hoorden,
„ Ik heb, ô God! door uwe hand
„ Gezien aan ons nu wedergeeven
„ En mét de waare Godsdienst leeven,
„ Oranj' en Vryheid in het Land!

Wie, roept de Prins, *zou niet beminnen*,
Een Volk dat zulke liefde toond?
In welkers hart, in welkers zinnen,
Zo diep Oranj' en Vryheid woond!
Het zyn de Eerste Willem's daaden
Die spreiden deeze dankb're zaaden,
Hervat de Hoop, die gy hier vind!
Die liefde zal in Neêrland blyven
En daag'lyks meer en meer beklyven
Zo lang Oranje Vryheid mind!

DE

DE

GEUSEN,

DERTIENDE ZANG.

Terwyl de Hoop door zulke woorden
Oranje's ziel versterkt, en troost,
Draeyd onze halve Gloob door 't Noorden,
En donkerheid neemt af in 't Oost
Der Starren glans houd op te praalen,
Verborgen door Aurora's straalen;
Het aardryk toond zig aan 't gezicht,
En Dillenburg ziet reeds de bergen,
Haar kruinen niet voor 't oog verbergen,
En wit, door Daag'raads eerste licht.

Oranj' ontwaakt: de droomen vlieden;
De slaap heeft hare dienst gedaan,
Gaat sluimering aan and'ren bieden,
En worsteld tegen dag-licht aan.
De ryke Hoop, alleen, gebleeven,
Zal staadig in de loop van 't leeven,
Zig toonen aan Oranje's zyd';
Verzellen zyne groote daaden,
En zoeten alle bitt're paaden,
In voorgezicht van zager tyd!

Zo

Zo rees, vertroost door zyne droomen,
Hy, welk' in geest vernomen had,
Op d'oever van Euphrates stroomen,
Semiramis, in uwe Stad;
Hoe d'Aard' haar grootste Koningryken
Zou d'een' voor d'andere zien wyken,
Hoe God, Gebieden gaf en nam;
Wat in d'aanstaande tyd zou weezen,
En 't Menschdom hoopen mogt of vreezen,
Tot dat de Tyd der Weeken kwam!

Maar thans ten Kimmen uitgescheenen
Verlicht de Son de Brielsche reê,
De hoogste Vloed is al verdweenen,
En 't vallend water trekt na Zee;
Wanneer de Ryk de ankers winden,
De blanke zeylen laat ontbinden,
En zoekt weêrom, het zelve Land,
Daar nog 't gebod niet is geheeven,
Zo kort te vooren maar gegeeven,
Dat alle Nederlanders band!

Dog kennis van der menschen zaaken
Die tyd en ondervinding gaf,
Doed zonder schroom de Kust genaaken
Daar alles scheen onmenschlyk straf.
Hy weet wat ieder moet gelooven
Van 't geen de Staatkund', aan de Hooven,
In donk're wolk heeft afgetergd;
En dat Elizabeths besluiten
Zig altyd maar zodanig uiten,
Als 't daadelyke tydstip vergd.

Hy naderd niet, om haar te ſpreeken
Uit naam van Lumei's zwakke Vloot,
Die kleine twisten ſchynd te wreeken;
Maar van een Macht die ſpoedig groot,
Philip zal geeven beezigheeden,
En in de Nederlandſche Steeden
Oranje krygen tot haar ziel!
Die welgewaapend aan zal komen,
Zo haast in Duitſchland is vernomen,
Het voorgevallen in den Briel!

Hy meend aan haar te kunnen toonen,
Dat zo de wreede Caſtiljaan,
De dwang in Neêrland kan doen woonen,
Hy ras na Engeland zal gaan!
En dat, zo Vryheid plaats mag vinden
In Nederland, en ons verbinden
Door zelve Godsdienst aan haar Kroon
De Maas, en Amſtel, aan het bloeijen,
Na Theems, en Humber, kunnen vloeijen,
En ſteunen haarer Neeven Throon!

De duynen van Goerée verdwynen
De ſnelle winden ſpoeden voort,
En Suffolk 's Kusten gaan verſchynen
Ondekt aan 't oog door 't held're Noord.
De Zeeliên vinden 't geen zy zogten
De Theems, haar zanden, hare bogten;
Daar ryst Sheemeſs aan Shepey's end!
Sheemeſs, 't geen eens voor ons zal bukken,
Befaamd door Nederlands gelukken,
En uwe, Vaandelen, van Gend!

Nu hoger inwaards opgevaaren
Ziet hy een bloeyend vruchtbaar ſtrand,
En ryke hoop van kooren airen,
En rust en overvloed in 't Land!
Daar wist men uit de weg te zetten
Door vast' onwankelbare Wetten,
't Geen elders breekt der Ryken kracht;
Daar gaat de waare Vryheid praalen,
En Volk, en Vorst, kend hare paalen,
En elk, hoe ver gaat zyne macht!

Wanneer het Noorden, zonder ſcheepen,
Gedomdeld lag in duisternis,
Had Engeland al vroeg begreepen
Dat Rykdom vrucht van Handel is!
Nu durven hare ſtoute Vlooten
Uw Havens reeds van goud ontblooten
Hayti, 't geen uw ſchoot verborg!
U naam, Hayti, zal niet leeven,
Nog Spanjes naam aan u gegeeven,
Zo ſpot de Tyd met onze zorg!

Wyl 't Westen hen ziet zeegepraalen,
Verçierd de Akkerbouw haar Land;
Haar wollen vullen 't Ooſten's Scaalen
En kleeden 't weelige Levant.
Ô, Zegd de Ryk, dat onze Neeven
Eens mogen 't heuchlyk uur beleeven
Dat deeze glans aan d'Amſtel woond!
Dat over 't Pampus kwaamen zeylen,
En Zuyder-Zee, uw gronden peylen,
Het tal van ſcheepen hier getoond!

Ter-

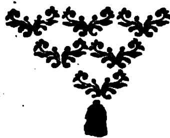
Terwyl zyn oogen dus gaan dwaalen
Op ieder voorwerp 't geen hy ziet,
Langs ſtroomen, heuvelen, en daalen,
En honderd toorens in 't verſchiet;
Wysd Greenwich tuynen, en gebouwen;
Alwaar de grootſte van de Vrouwen,
Elizabeth, het daglicht zag;
En daar na 't afdoen van de zaaken;
Haar wyze ziel zoekt land-vermaaken,
Als haar de rust gebeuren mag.

Maar ſchoon dit u alleen kon leyden
ô Greenwich, aan d'onſterflykheid,
Zie nieuwe glans voor u bereyden
Door Naſſau's edelmoedigheid!
Aanſchouw, op uwe ſtille boorden,
Sy, welk' in alle Werelds oorden
Voor Eng'land zworven d'Aardkloot om;
Bevryd voor ſtormen en voor vlaagen,
Hier eindigen haar laatſte daagen,
In rust, en vreedig' ouderdom!

ô Vorst, dien onze harten minden,
Die ook bemind' uw Vaderland,
Hoe koomt, dat wy aldaar niet vinden
Dit heylzaam werk van uwe hand?
Zo niet de Hemel aan de Aarde
Te vroeg benyd had Anna's waarde,
Had niet de Deugd te vroeg beloond,
Geſtoord het werk van hare handen,
Was uwe rust in deeze Landen,
ô Zee-liên, ook alreê bekroond!

ô Hemel! welke nieuwe schrikken
Stort deeze Naam in myne ziel!
ô Nacht! ô doodlyk' oogenblikken!
Als zy, aan Land en my, ontviel!
Kan, zonder uwe rust te krenken,
Vorstin, myn teeder ziels herdenken
Nog dringen boven 't hoogste zwerk;
Ziet nog, uw beeld myn hart bewoonen,
Myn dankb're hand uw graf bekroonen,
En bloemen strooijen op uw zerk!

Maar 'k zie rondsom op nieuws zig heffen
De vuyle dampen van de Nyd;
Haar straalen weeten hoe te treffen
Den sterveling die haar niet myd!
Waarom gevlucht? haar scherpste pylen
Bezeeren maar voor korte wylen,
En Eeuwen eeren 't Vry Gemoed!
Zo ziet men alle Na-geslachten
De naam van Cicero nog achten,
In weerwil van de Moorders woed'!

DE

DE GEUSEN,

VEERTIENDE ZANG.

Elizabeth verstaat regeeren,
Te doen eerbieden hare Wet,
En wil, dat zonder haar begeeren,
Geen Vlaming voet in Eng'land zet.
By hare Raad is haast vernomen
Dat Londen 's Touwr heeft aan zien komen
En zag ontscheepen aan syn' zyd',
Een van die dapp're vluchtelingen,
Die, onlangs maar, bevel ontvingen
Het Ryk te laaten voor altyd.

Die Vreemdeling is haast gevangen,
En voor Elizabeth gebracht,
Onwis of hy zal straf erlangen,
Of meerderen der Geuzen kracht!
Aldus op Byrsa's strand gevonden,
Voor Dido's nieuwe Throon gezonden,
En bystand zoekend' op de Kust;
Verscheenen eertyds die Trojaanen,
Die weg voor Romen gingen baanen;
Ook niet in vryheid, maar gerust!

De Ryk, door praal niet opgetoogen,
Eerd, zonder vrees, de majesteit,
Syn geest bedaard, en onbewoogen
Verspreid geen wolken op 't beleid.
Zo voor de Koningin getreeden
Let hy, geduurend' hare reeden
Met aandagt op haar mond en oog;
Hy weet, hoe zig het hart mag dekken,
Dat iets zig toonen kan in trekken:
Waar door men maar ten half bedroog.

Gy durfd alleen myn Wetten schenden,
(Zyn d'eerste woorden van haar mond)
Gy durfd uw treeden herwaarts wenden
Schoon ik uw gansche Vloot verzond?
Spreek, roekeloos', op welke gronden?
Of hebt gy nimmer ondervonden
De strengheid van de Wet van 't Land?
Vrees, schrik, en beef voor uw gevaaren,
En weet dat niets u kan bewaaren
Als een vergifnis van myn hand!

Hy antwoord; in de korte tyden
Die ik in Eng'land heb geleefd,
Zag ik de vreugd' aan alle zyden,
En, misdaad maar alleen, die beefd!
Ik zag volbrengen uw beveelen
Ik zag de Wetten straffen deelen
Maar zelden, langzaam, na beraad;
En niemand van genaê versteeken
Als aan uw goedheid was gebleeken
Dat iets verschoonen kon de daad!

Als uw gelukkig' Engelanders
Haar ooren neigden na ons taal,
Als zy de smart der Nederlanders
Verstonden uit ons droef verhaal,
Vond ik een Volk ten allen tyden
Ons rampen zien met medelyden,
Zo, zeiden zy, was ook ons Lot!
Zo zag men Eng'land onderdrukken
Eer 't einde van haar ongelukken
Kwam van Elizabeth en God!

Wanneer by Russ en Samojeeden
Wanneer in 't aller-woeste Noord
De ballingschap bracht myne treeden
Heb ik, zelfs daar, uw lof gehoord!
En als de Elb' en Eems ons zagen
Na Jemmingen, berooyd, verslagen,
Voor menschen oogen reeds verplet;
Was 't woord, aan ons, van hare stroomen,
ô Mannen, uw behoud moet komen
Van God en van Elizabeth!

De Dwingeland, die zo verbolgen
Syn eigen onderdaanen haat,
Die u om Godsdienst doed vervolgen
Die u met ys're roeden slaat;
Die gansch Europa wil regeeren
Denkt ook om Eng'land t'overheeren!
Vergeefs wil daar Elizabeth
De zachtheid op den Throon doen woonen,
De Meededingster tot haar' Kroonen,
Door zyne raad, tergd hare Wet!

Geheel Europa zonder krachten
Heeft ons gezonden na uw Ryk;
Men zeide, waar' w'ons ſcheepen brachten,
Gaat neemd in Albion uw wyk!
Elizabeth houd in haar handen
Het evenwigt van alle Landen,
Sy is 't alleen die helpen kan:
Gy kund gerust op haar vertrouwen,
Haar oog is van de ſchoonſte Vrouwen,
Het hart is van de braafſte man!

Die hoop geleid' ons in uw Ryken!
Wy wierden dagelyks gewaar
Door duizend nieuw' en nieuwe blyken,
Hoe alles was volmaaktlyk waar!
Wy meenden, over al verdreeven,
Alhier, in ſtille rust, te leeven,
Tot dat Philip, ter neêr gezet,
Door deugden aan zyn' onderdaanen
Een weg tot haar geluk zou baanen
Op 't voorbeeld van Elizabeth!

Wanneer de ſtrengheid van uw Wetten....
Maar neen! uw wet is altyd zagt,
En niets mogt uwe gunst beletten
Als Goddelyke wil en magt!
Wanneer de Godheid, door uwe handen,
Ons noodzaakt, in den Briel te landen,
Wanneer de Maas en d'Oceaan
De Vryheid in ons Vloot gedragen,
Door u, op hare golven zagen,
Door u, op Hollands Kusten ſtaan!

Ver-

Vervolg het werk van uwe handen!
Uw Ryk is Neêrlands wieg geweest,
Ruk ons uit Spanje's ſtrenge banden,
Die Gy, en Gy alleen, niet vreesd!
Zo mag de byſtand ons geſchonken
(Maar laat!) op uwe graſſteê pronken,
Met deeze lof van 's Vryheids mond;
„ De Maagd, die alle Volk'ren eerden,
„ Die alle Koningen begeerden,
„ Die was 't die my na Neêrland zond!

Hy zwygd. Elizabeth in d'oogen
Heeft reeds niet meer de fierheid ſtaan;
Sy ſcheen te zyn door meededoogen
En was door Staatkund' aangedaan!
Sy weet wat voordeel zy kan trekken
Door Vyand, twist, en kryg te 'wekken,
Aan hem die ſtadig Eng'lands kust,
Met heyr en vloot wil overſtelpen,
En onder ſchyn van Godsdienst helpen,
De Vyandinne van haar rust!

Sy zegd, ik voel myn ziel beweegen
Door uwe droev' en bitt're elend;
Ik was altoos voor u geneegen,
Al was myn hart u onbekend:
Ik voel te meer uw ongelukken,
Om dat het Lot my ook deê bukken,
Ik weet wat haat van Godsdienst is!
Vervolging heeft my ook beſtreeden,
Myn voet is op den Throon getreeden
Getrokken uit gevangenis!

Dog tegen d'Overmagt van Spanje
Zyn myne wenſchen niet genoeg;
't Is meer dan tyd, dat zig Oranje
In Nederland, by u vervoeg.
Ik kan aan u geen hulpe bieden,
Maar geen verbod zal hier geſchieden
Aan iemand onder myn bewind,
Om u te volgen door de baaren,
En deel te neemen in gevaaren,
En Roem, die zig by Vryheid vind!

Misſchien, wyl ik haar Land doê rusten,
Dat Eng'lands Jeugd vol hart en gloed,
Reeds brand te toonen op uw Kusten,
Haar Vryheids zucht, en hare Moed!
Maar om by Vorſten hulp te vinden,
Gaat eerst Oranj' aan u verbinden:
En zo gy myne raad geloofd,
Laat uwe Staat voor regel houden,
„ Geen Hoven ooyt, die zig betrouden,
„ Aan een Gemeente zonder Hoofd!

DE GEUSEN,

VYFTIENDE ZANG.

Zo ras zy had gedaan met spreeken
Ryst om den Throon een Helden-stryd,
Elk' Engelsman wil Vryheid wreeken,
Elk wil de voorste zyn in tyd!
De Koningin noemd geen' van allen
Maar haare keus is reeds gevallen,
En ras bespeurd door 't schrander Hof:
Hoe zou die keus aan Sidnei missen?
Die naam, in uw Geschiedenissen,
ô Vryheid, blonk altoos met lof!

Met Sidnei koomt een wakk're bende,
Van Mannen, dapper, onverzaagd;
Van haar geen een die vreezen kende,
Of in 't gevaar zig niet behaagd!
Haar moed heeft reeds verscheiden jaaren;
Of op het land, of in de baaren,
Of op het Caledonisch strand,
Of aan de Iersche muitelingen
En aan Tyrone's hulpelingen
De wigt doen voelen van haar hand.

Zo Zwitzerland!, als in uw bergen
De roep van geld of oorlogs rysd,
Dat m'of uw gierigheid koomt tergen,
Of aan uw jeugd de waap'nen wysd;
Dan koomen ganſche zwermen daalen,
Elk haast zig goud, of ampt, te haalen,
Elk zoekt na Rykdom, of na Faam!
Het eenzaam meysje gaat aan 't klaagen
Verfoeyd, en gelds, en oorlogs, plaagen,
En d'Alp weêrklankt haar Minnaars naam!

Of dus, als in 't onmeetb're Noorden
Van Catharina's wyze hand,
Beveelen vliegen, van de boorden
Van Kola; tot aan d'Amur's rand,
Dan zien en Oost en West zig mengen,
En op de Donau 's oever brengen;
Dan merkt men wat Haar ziel vermag!
De Fin, den Syriër ontmoeten,
Stamboul, Tobolskoi 's Vaand'len groeten;
En d'Archipel, de Dwina's Vlag!

Maar Londen ziet de Ryk vertrekken
Met blyder geest als toen hy kwam;
Hy hoopt met deeze hulp te wekken
De Vryheid tot in Amſterdam!
En dat zo al, ons Zuyder-Landen
Zig mogten aan Philip verpanden,
De Vryheid, d'Amſtel Zeeuw en Fries
Wel haast zal nieuwe wegen wyzen;
Misſchien, by haar, een Unie ryzen,
Die goed-doe Scheld' en Ley's verlies.

De Theems is reeds ten eynd gevaaren,
De Zee vertoond haar wyde ruym,
Reeds hoord men 't bruysschen van de baaren,
En 't zieden van het gryze schuym;
Wanneer de Ryk ziet scheepen klimmen
Die hoogen op de verre Kimmen,
Die met een losgevierde schoot
Door 't vinnig Oosten voortgedreeven
Met haast na Eng'lands Kusten streeven;
Nu toond zig Vlag! de Vlag is rood.

't Raakt Vlisfingen! 't zyn Nederlanders!
Roept uit de Ryk, ik ken die Vlag!
Ik merk, ik zie de Zeeuwsche standers,
En meen te hooren naar geklag!
Hy last de booten uit te zetten,
Geen holle Zee zal hem beletten
Te speuren wie van Walchren vlucht:
Menschlievenheid staat voor zyn' oogen,
Sy vind altoos zyn hart bewoogen
Voor ieder sterveling die zucht.

Hy koomd aan boord. Hy ziet en Vrouwen
En zwakke kind'ren zonder tal;
En Gryzaards droevig in 't beschouwen
Van deezer Lot en ongeval!
En een van haar, met traanend' oogen
Voor zyne kniën neêrgeboogen,
Begind: „ ô Gy, ons meede-mensch,
„ Het zy gy zyt een Engelander,
„ Of wel een vreye Nederlander
„ Aanhoor (misschien!) myn laatste wensch!

„ En

„ En niet voor my! myn hooge jaaren
„ Zyn buiten vrees van Slaverny,
„ Of keetenen met gryze hairen:
„ Die sterven durfd is altyd Vry!
„ Ik ben voor anderen verleegen:
„ Laat meededoogen u beweegen
„ Voor deeze teed'r' onnooz'le jeugd;
„ ô Wie gy zyt, in God te vreezen,
„ En aan de mensch tot hulp te weezen,
„ Bestaat alleen de waare deugd!

„ Haar Vaad'ren, onze braave Soonen
„ Verdeedigen haar Vaderland
„ Daar 't lot de Vryheid zal bekroonen
„ Of 't vrye bloed besproeijen 't zand!
„ Dit weerloos volk bewaard voor banden
„ Zoekt dwaalend' op een kust te landen
„ Aan wreede Dwinglandy ontwend:
„ Daar ieder kan in Vryheid leeven,
„ Aan God en Vorst het zyne geeven,
„ En Eng'land is daar voor bekend.

„ Mag ons een schuilplaats daar gebeuren
„ ô Gy die koomt van deeze Kust;
„ Die mymerd, peynsd; die schynd te treuren,
„ Die ook, misschien, verlangd na rust?
„ Zo is de leeftyd vol van zorgen!
„ 't Is maar alleen ons vroegste morgen,
„ Die zuiv're vreugd' aan 't harte zend!
„ Zie deeze kind'ren, lacchen, speelen,
„ Terwyl w'ons laatste brooden deelen,
„ De zorgen zyn haar onbekend!

Nu

Nu koomt de Stuurman meede naad'ren,
En kend de Ryk, en zegd, „ ô Vriend,
„ Zo niet, voor wallen van uw Vaad'ren,
„ Of tot behoud van d'Amſtel, diend,
„ De hulp die ik met u zie koomen
„ Breng ons te rug na Zeelands ſtroomen
„ De nood is dringend' aan die kant!
„ Schoon Blois, aan Vlisſingen gegeeven,
„ Zeer weinig teld gevaar en leeven
„ Hy vreesd' de rampen van het Land!

„ Het klein getal van jongelingen,
„ Nu bloot geſteld aan 's Vyands woed';
„ Is ieder oogenblik t'omringen,
„ Is Walchrens aller eedelſt bloed!
„ Misſchien terwyl wy zamen ſpreeken
„ Is Alba beezig zig te wreeken,
„ Misſchien dat Blois . . . maar welke kan
„ Of welke zyne ſtaat, mag weezen,
„ Het zyn geen tyden om te vreezen
„ Voor 't Lot-geval van eene man!

„ Maar Vlisſingen in 's Vyands handen
„ Dan is 't met Nederland gedaan!
„ Dan volgd den Briel met hare landen,
„ Oranje koomt onnutlyk aan!
„ Vergeefs is Dort by ons gekoomen,
„ En heeft de Geuze Vlag genomen;
„ Vergeefs is Gorcum aan ons zyd',
„ De Rotterdammers zyn verlooren,
„ En 't ſchynzel even maar gebooren,
„ Van 't Vaderland te zien bevryd!

„ Uw

„ Uw hulp kan alles doen herleeven!
„ Door haar is Vlissingen bewaard,
„ Een nieuwe hoop aan elk gegeeven
„ Elend' en vlucht voor ons bespaard!
„ Zo mag de Hemel uwe dagen
„ Tot in de hoogste jaaren dragen.
„ Bevryd van armoed', oneer, pyn;
„ Zo mag uw Vrouw, hoewel in banden,
„ Met zorg opvoeden uwe panden,
„ En Deugd, en u, indagtig zyn!

Dus zag men by Camillus komen
En hulp verzoeken van zyn Moed,
De Vaderen van 't oude Romen,
Ontweeken aan der vlammen woed'!
Niet zy, wier hart niet kon verduuren
De schaê van huyzen, en van muuren!
Die stierven van der Gallen hand,
Maar zy, die 't leeven durfden lyden,
Op hoop, van eens in beet're tyden,
Nog nut te zyn aan 't Vaderland!

DE GEUSEN,

ZESTIENDE ZANG.

Al ſchoon de Ryk zig voeld bewoogen,
Door 't geen de Vliſſinger hèm zegd,
De ſtrenge tucht brengd onder d'oogen
Het geen op Voorn is overlegd.
De woeſte Lumei doed zig vreezen!
Hy pleeg voor niemand zacht te weezen,
Maar wreêd voor Vyand, hard voor Vriend;
Men zag hem nimmer faut verſchoonen!
En ook gehoorzaamheid te toonen
Is d'eerſte regel als men diend.

Maar daar en tegen gaat zig ſtellen
En 't Lot dat Vliſſingen verwacht
En 't geen zig Blois heeft voor te ſpellen
Indien hy valt in Spanje's macht!
Hoe kan de Ryk gelooven, denken,
Dat Alba zal de Roem gaan krenken
Van wyste Veldheer zyner Eeuw;
En zal vergeeten dat te buyten,
En toezicht om de Scheld' te ſluyten,
Is ingebooren aan de Zeeuw?

Hy zag, hoe ras, met welke krachten,
Bossu is voor den Briel geweest;
Capelle kan het zelve trachten,
Wyl Walcheren is nog bedeesd!
Hy voeld, wat roep in deeze Landen
Zal maaken hulp van Eng'lands handen,
Niet, daar 't gevaar zig verre toond;
Maar bystand, daar bebloede muuren
Reeds zien de donderende vuuren
En Dood, en Oorlog, woed en woond!

Hy weet hoe sterk de Brielsche stranden
Zyn door de Geusen reeds bezet;
En last te steevenen na randen
Daar zwakker Vryheid diend gered.
't Geen hem van Lumei staat te schroomen
Zal door den uitkomst weg genoomen,
Hy wagt verschooning van de tyd.
Oranje zal zyn doen niet laaken,
Die weet hoe dat m'in groote zaaken,
Gemeene regels zet ter zyd'!

Terwylen heeft, in korte stonden
Die Blois in Vlissing' is geweest;
Syn oog al meermaal ondervonden
D'Inwoond'ren inborst, hart en geest!
De Zeeuwen zyn als hare baaren:
Daar ieder makkelyk kan vaaren
Wanneer de Stroom en lucht is stil;
Maar als de Stormen en de winden
De Hont's, en Keeten's, woed', ontbinden,
Vind Zeelands Havens niet, die wil.

Dan

Dan heft de Zee rondsom haar golven,
Het ſchuymend nat beklimd den dyk,
Dan ſchynen d'Eylanden bedolven,
En Walch'ren d'Oceaan gelyk!
Weſt-Cappel ziet haar ſchutting beeven
De breede kruyn is aan 't begeeven,
De branding doed den oever vliên,
En Domburg vreesd haar' hoogſte duynen
Zo laag vernederd als uw puynen,
Ô Nehalennia, te zien!

Zo is de Zeeuw. Wanneer gevaaren
Voor Vryheid zweeven op de Kust,
Weet zyne moed van geen bedaaren
Nog zyne Leeuw van logge rust!
Wee hem! die, in deeſ' oogenblikken,
Voor Kunst of Macht hem wil verſchrikken,
Hy ſchuymbekt, raasd, en kend geen reên!
Wat hielp Phacheco, Kunst of klagen?
Helaas, de Kunst moest ſtraffe dragen
Van 't geen de Vryheid had geleên!

Als Vryheid Volkeren koomt wreeken,
Vertoond de Kunst zig met gevaar,
En ziet haar' handen alles breeken
Dat banden weet, of dreigd', aan haar!
Toen 't Vrye Noord zyn Benden daalen,
En zag in Romen zeegepraalen,
Was d'Overwinnaars grootſte zorg,
Dat hy, 't geen 's Werelds Vryheid hoonde,
En Kunst, in Naald' en Boogen, toonde,
Verbryzeld voor het oog verborg!

Wie is 't van alle Zeeuwſche Steeden
Die hulp aan Vlisſingers zal biên?
Met haar, in ruwe ſcheepen treeden
En Spanje's Vlooten niet ontziën?
Ter Veer! die moed van onze tyden,
Die vreugde ſpreid' aan alle zyden,
Beheerſchte toen alreed' uw wal!
Die durfd, en Neêrlands Vryheid ryzen,
En onbeſchroomd den Dichter pryzen,
Die Neêrlands Vryheid zingen zal!

De arend boven wolk verheeven,
Voerd langzaam op, na 't Sonne licht,
De kroost, in Lent', aan haar gegeeven
En ſterkt al gaandeweg 't gezicht:
Zo zag men eerst met kleine ſchuyten
Den Zeeuw op zyne Schelde buyten;
In 't kort verneemd hem d'Oceaan,
Hy weet wel haast de Zee t'ontrusten
Van Vlaanderen tot Eng'lands Kusten,
En tast de ſterkſte ſcheepen aan!

Maar wyl zig Walch'rens naam op Zeëen
Aldus door ſtoute Vlaggen heft,
Beproefd Antwerpens Beurs de weën
Van ſchaê, die ryken Handel, treft:
Fluks ſneld de bitt're klacht na Spanje
Hoe dat de Geuſen van Oranje
Zig toonen op de breede Scheld'!
Hoe deeze Stroom, op hare baaren,
Voor d'eerſte maal in honderd jaaren,
Beſpeurd vyandelyk geweld!

Het

Het Spaansche Hof heeft wel begreepen
Met welke spoed dit diend gestuyt;
Eer dat de Zeeuwen zwaard're Scheepen
Verkrygen door de meerd're buyt:
Maar d'Oorlogs-Vloot, onlangs gezonden,
Heeft zeeker alles wel gevonden,
Of alles reeds getemd door kracht!
De Schelde heeft de muitelingen
Tot rust, door waapenen, zien dwingen,
Of door de beuls ter dood gebracht.

Wie kan weerstaan aan Spanjes Vlooten,
Waar voor het West en 't Oosten bukt;
Die 't Ryk nog dagelyks vergrooten,
Aan welke nimmer iets mislukt?
Cortez, heeft hier de Mexicanen,
Pizarro, daar de Peruanen,
Almagro, Chili's Kust getemd!
En Portugal in onze handen
Brengd d'Indus en de Ganges randen,
En 't Oost aan hare Kroon geklemd!

Tunis, door Carels Vloot genoomen,
Zag beeven 't Africaansche strand!
Lepanto heeft Don Jan vernoomen,
Met d'Overwinning in de hand!
Philip vertoond' op Malta's Kusten
Syn Vlag; die Vlag deê Malta rusten!
Al dit in minder dan een Eeuw.
Zie d'allergrootste Volk'ren vlieden,
En denk, of tegenstand kan bieden
De zwakke Vlisinger of Zeeuw!

Wyl dus, op 's Vryheids kracht bedroogen,
De Spaansche Hoogmoed reedeneerd,
Zorgd Blois, met alle ziels vermoogen,
Hoe best d'aanstaande ramp geweerd.
Hy heeft van Lootzen reeds vernomen,
Dat door de Hoofden is gekomen,
En hare boeg na Zeeland neygd,
Een Vloot beladen met Soldaten
Die geene twyffel schynd te laaten,
Aan nieuwe wraak die Vryheid dreigd.

Hy ziet de grootheid der gevaaren,
Maar alles is by hem bedagt!
Hy zal voor zeeker d'Eer bewaaren,
't Zy leeven, of de dood, hem wagt'!
Herdenking steld voor hart en oogen,
Wat zyne jeugd heeft ingezoogen,
De les die hem Oranje gaf!
„ Zo g'een van twee-en moet verkiesen,
„ Of Vryheid, of uw bloed verliezen;
„ Verkiest, ô Jongeling, het graf!

DE
GEUSEN,
ZEVENTIENDE ZANG.

Die keuze gaat voor hem zig toonen;
Hy moet omringd in zyne Wal
Elend' en Hongersnood zien woonen,
Onwis hoe lang hy weêrstaan zal,
Ten zy de Moed van Geus, en Zeeuwen,
Een voorbeeld geev' aan volgend' Eeuwen
Ten zy, door 't waagen van een Slag,
Hoe zeer zy minder zyn in krachten,
Al 't geen die Spaansche scheepen brachten,
Of zinkt, of vlucht, voor Neêrlands Vlag!

Terwyl in denkingen verzonken,
Hy dus d'opgaande Son verwagt,
Is deez' in 't Oosten uitgeblonken,
En jaagd de dampen van de nagt.
Hy krygd verslag dat in de Haven
Van alle zyden zig begaven
Die zyne last op stroomen zond;
Zo wel, die roof en buyt gaan zoeken,
Als welk', op kondschap, alle hoeken
Der Vlaamsche Banken zworven rond.

Alleen is Ewoutz weg gebleeven:
Men vreesd dat Ewoutz, door de gloed
Te diep in 's Vyands Vloot gedreeven,
Syn stoutheid heeft betaald met bloed!
Van alle dapp're jongelingen,
Die Blois in Vlissingen ontvingen,
Was schipper Ewoutz meest bekwaam;
En van de brave Veerenaaren
Die willig deelden 's Lands gevaaren,
De Lange heeft na Roem en Naam!

Maar welk' het ongeluk mag weezen
Dat Ewoutz opgevallen is,
Het wekt by niemand schrik of vreezen,
Zelfs geen de minste ontsteltenis:
Sy meenen in Gemeene zaaken
Kan eene dood maar weinig maaken,
By haar is elk ter dood gereed!
Men ziet hen daag'lyks stimmer wagen;
En waar zyn beeter 's menschen dagen,
Als voor het Vaderland besteed?

De Lange tot haar Hoofd verkooren,
En even vlug als onbevreesd,
Is vroeg na tyding weezen hooren,
En voor het dag-licht op geweest.
Hy roept, zy komen aan laveeren,
Voor 't eerst doed Spanjen ons begeeren,
Reeds naderd het Maraans gebroed!
Sy brengen scherp getande honden,
Die weêrloos' Indiërs verslonden
En raazend zyn na Neêrlands bloed!

Schoon

Schoon Blois verwonderd ſchynd te hooren,
Die nieuw' onmenſchlykheid verhaald;
Hy merkt de regte tyd gebooren
Voor 't ſtout beſtaan by hem bepaald.
Als 't Volk begint wild uit te ſpatten
Dan is 't gemakkelykst aan te vatten;
Hy zegd, ô Mannen, ras aan boord!
De Zee is werkelyk aan 't daalen,
Reeds ziet men ryzen onze paalen,
De koelt' is fris, de wind is Noord!

Hoe! zal men aan die Vloot gehengen
Dat zy de Sluyſche Haven vind,
Daar ons de Eb aan haar kan brengen
Eer zy met Vloed haar ankers wind;
Sy ſtopt nu ty voor onze gaaten!
„ Aan boord! ſchreeuwd ieder uitgelaten,
„ Aan boord, en na de Spaanſche Vloot!
„ Het is geen tyd om lang te ſpreeken,
„ 't Is tyd om 't Vaderland te wreeken,
„ En blyv' aan land die vreesd de dood!

Daar bleev' geen een! dog honderd mannen,
Door Blois bezwaarlyk t'overeên,
Zien zig als in de Stad gebannen,
Haar harten gaan met d'and'ren heen!
Reeds zeyld de Vloot. Die haar geleiden
Zyn kort in meubels te bereiden,
De Armoê rust zig ſpoedig uit.
Haar voet gewend aan pik te ſlyten
Heeft niet benodigd Vloer-tapyten,
Geen Weeld' ontçierd de Scheeps-Cajuit!

In 't zeylen hoorde men vertellen,
Waar Vrouw, en Ouders, zyn verbrand,
Of moord van Broeders, en Gezellen,
En kind'ren krytend' op het ſtrand!
'k Heb Utenhov', een onſer Raaden,
Zegd d'een', in langzaam vuur zien braaden,
Om dat hy voor de Godsdienst ſtreed!
En ik heb Egmonds bloed zien vlieten,
Zegd d'and'r', en op die markt vergieten
Die dagelyks zyn Soon betreed!

Maar niemand ziet men aandagt geeven
Nog op het zwak van hare Vloot,
Nog of de Vloot die moet verdreeven,
Is middelmatig, klein, of groot!
De Spanjaarts zullen aangegrepen,
Eer iemand tellen zal de ſcheepen;
En wat kan ſcheelen het getal,
Aan elk die vast heeft voorgenomen
Om zeegepraalend weêr te komen,
Of nooyt weêrom te zien de wal!

Zie daar in dertien Oorlogs-booten,
Uw eerſte Vloot die Nereus zag;
Van daar ô Vaderland, die Vlooten,
Van daar die Roem van uwe Vlag!
En dat, als eens uw honderd kielen
Verſtrooyd, in alle Havens vielen,
d'Inwoonder van het Teſſels zand
In veertig dagen zag bereiden
Een nieuwe Vloot, en Zeewaards leiden
Door Jan de Wits, en Harens, hand!

En

En Blois, die weet wat in gevaaren
Vertrouwen van het Hoofd vermag,
Verschynd als Meester van de baaren
En hyst de Wimpel boven Vlag!
Die klimt, gegroet door duizend schreeuwen,
En onder 't schutgevaart der Zeeuwen;
Nog ryzen hoop, en fiere moed!
De Zeeuwsche Leeuw, van zyne dyken,
Hoord, haar geschut, en vreugdeblyken,
En mengd gebrul met hare gloed!

Dus zag men in Cunaxa's velden,
Na aller Hoofden wreede moord,
Een nieuwe hoop, in 't hart van Helden,
Door nood, en Xenophon, gespoord;
Wiens moedig voorbeeld en vertrouwen,
Aan elk een uitkomst deê beschouwen,
Versterkt' een ieders hart en hand,
Leyd', en behield, die dapp're Grieken,
Die d'Overwinning, op haar' wieken,
Bragt glorie-ryk in 't Vaderland!

De Spaansche Vloot, door hulp van Vloeden,
Terwyl genaderd onze Kust,
(Die droeve Kust al-om aan 't bloeden!)
Aêmd Vreed', en vreugd, en blyde rust.
Elk zoekt, in geestige vermaaken,
Om by Medina wel te raaken;
Medina, schoon door 's Konings gunst
Tot d'Opper-Landvoogdy verheeven
Gewoon altoos aan 't Hof te leeven,
Weet weinig van Regeerings kunst.

Hy weet na Vorsten zig te voegen,
En voor te komen hare zin;
Hy geeft aan Juffers ook genoegen
En is de Gunsteling der Min.
Men denkt dat zyne Hoflykheeden
Beschaven zullen Neêrlands zeeden,
Die Volkeren zo boers, en ruw,
Veranderd, binnen kort, van zinnen,
Gaan 't blinkend vrolyk Hof beminnen,
En werden minder stroef en schuw!

Heeft Alba's wreedheid in de Landen
Doen haaten Spanje's Heerschappy,
Medina koomt met zagte handen,
Verzoeten Neêrlands slaverny!
De Jeugd, die nevens hem gaat kweelen,
Spreekt van Tonneel, Musycq en Speelen;
Van Brabands gift, die weezen zal
De fynste Kant van alle naalden
Die immer prys van kunst behaalden!
Sy tellen Feesten, Dans, en Bal.

Maar hy, die d'oude Spaansche Benden
Heeft zedert veertig jaar geleid,
Dien 't Spaansche Hof heeft durven zenden
In deeze Jeugds gehoorzaamheid;
Die weet, hoe Gent alleen, voor deezen
Door Carel plèeg gevreesd te weezen;
Romero, nieuw op deeze stof,
Verhefd zomtyds verwonderd' oogen,
En ziet, in stilt' en meededoogen,
De raare keuren van het Hof!

DE

GEUSEN,

ACHTTIENDE ZANG.

Intusſchen hoord men melding maaken
  Van ſcheepen boven wind in 't Noord!
Die tyding ſchynd geen rust te raaken,
En ſtoord de vreugde niet aan boord.
Wat is van Zeelands kant te ſchroomen,
Daar loopen uit drie groote ſtroomen,
Is 't wonder dat men Zeylen ziet?
't Zyn Afgezondene van Steeden,
Die koomen met geſchenk, of beeden,
Voor hem die onze Vloot gebied.

Romero voegd by moed en jaaren
De zorgen van voorzigtigheid;
En weet dat in de Vlaamſche baaren
De Geuſen kunnen zyn verſpreid:
ô Landvoogd, zegd hy, deeze Kusten
Zien altemets den Geus ontrusten
De ryke Kiel van hulp berooyd;
De toezicht past voor Gaats en Gronden;
De Lisbons Vloot met ons gezonden,
Legd ver in 't West, en legd verſtrooyd!

Hy

Hy ſpeurd op nieuw: en oordeeld anders;
Hy roept, daar 'soorlog voor de hand!
Die Wimpel is van Nederlanders,
Maak alles klaar voor tegenſtand!
Medina grimlacht: ons belangen,
Zegd hy, zyn ieder zagt t'ontvangen,
Al is 't Gezandſchap al wat groot!
En, zo ſ'als Vyand mogten koomen
Men kan haar booze wil betoomen
Op roeyersbanken van de Vloot!

De jonge Spaanſche Hovelingen
Verheffen 't lacchen in den top;
De eene ſchertst, wyl d'and'ré zingen,
Romero haald de ſchouders op!
Maar fluks gaat in de lucht weergalmen,
Aan ſchoot en brasſen, zonder talmen!
Daar koomt de Lange van ter Veer!
Ontbind de Fok; haal uit haar vouwen,
Maakt los Beſaan!. kap ankertouwen,
Hier is geen tyd van winden meer!

Want Neêrlands Vloot met ſpoed gedreeven,
Voor winden vliegend' en voor ſtroom,
Heeft reeds de Bloedvlag opgeheeven,
En vuld nu 't fierſte hart met ſchroom!
De woed' en wraakzucht is te leezen
In ieders wild en ſchuimend weezen;
Maar woede die geen watring maakt.
Elk luiſterd ſtil na 't geen beveelen,
De Hoofden kundig last te deelen;
Elk kend het touw door hem geraakt!

Elk

Elk weet de plaats daar hy zal ſterven
Zo deeze dag zyn Land verraad,
Of eeuwig duurend roem verwerven,
Zo 't Lot de Vryheid niet verlaat!
Op ieder boord ſtaan jongelingen
Gereed in 's Vyands ſchip te ſpringen;
Haar regter voet is reeds om hoog!
De enterbyl is in haar' handen,
Men hoord van verr' geknerś der tanden,
En vonken tint'len uit haar oog!

Maar hoe gezwind door lucht en baaren
De Noorde Wind de ſcheepen draag',
De Lange hitzig na gevaaren,
De Lange vind den ſnelſten traag!
Wie zal het eerſte voor hem bukken?
Hy ziet een ſchip van zestig ſtukken,
Hy wysd, en roept, dat 's onze man!
De Stuurman zonder 't Roer te ſteuren,
Hervat, dat zal aan u gebeuren,
Zo kunst en moed het minſte kan!

Cano heeft allereerst begreepen
't Gevaar by d'and'ren niet gevreesd,
Syn boord is ook voor alle ſcheepen,
En 't eerst gereed en klaar geweest.
De Lang' is niet op zy gekomen
Of 't vuuren heeft begin genomen;
De laag gaat los als eene ſchoot;
Terwyl Trompetten, van 't Campanje,
Verſpreiden 't liedje van Oranje,
De vreugd', en 't teeken van de dood!

De

De eerste laag doed alles beeven!
De Lange wend; en zo terstond
Is ook de tweede laag gegeeven
De Spanjaard zinkt, en gaat te grond!
En niets, Cano, behield uw leeven,
Nog uwe Naam op Zee verheeven,
Nog 't wapen dat uw Vader won;
Wanneer hy, d'eerste, door de baaren
Bestond de Aarde rond te vaaren
En d'Adel van zyn Huys begon!

Die na Cano koomt op laveeren,
Guzman, is Spanje's eedelst bloed:
Hy bragt, om scheepen te regeeren,
Geboort' en onervaaren moed!
Zo ras de Bloed-Vlag is vernomen
Last hy, om tegen wind en Stroomen
De Beed'laars in 't gemoet te gaan;
Hy meend dat zyne Zee-liên vlieden,
Om dat, hoe fors hy mag gebieden
Niet straks alom de zeylen staan!

Guzman, vergeefs wil plicht betrachten;
Hy vind nu loon van hovaardy,
En leerd te laat om meer te achten
De Geuzen thans op zyne zy!
Men gaat aan 't breeken, aan 't ontbinden,
Men kan het nodige niet vinden,
Dog al 't onnodig is voor hand
En wyl men raast in alle taalen
En beezig is om kruit te haalen
Is 't onderschip in volle brand!

De

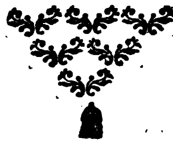
De tegenſtrydige beveelen
Die Moed en Kunde telkens geeft,
Beletten deeſe brand te heelen,
Die ſtadig nieuwe voortgang heeft.
De Zeeuw, die 's Vyands volk, in hoopen,
Ziet wild'lyk door elkander loopen,
Roept uit, klampt aan! dit ſchip is prys!
Maar teffens hoord men and're ſtemmen,
Wacht u, de ſcheepen zaêm te klemmen;
Merkt aan de rook, en 't naar gekrys!

Elk myd de vlammen die verzengen,
Maar niemand weet waar heen te vliên,
De râas, de boegſpriet en de ſtengen
Zyn door de rook niet meer te zien!
Daar hoord men 't ſchip in ſpaand'ren ſpringen,
En ziet de damp, die ryst in kringen:
All' 't and'r' is weg! Guzman verdwynd!
ô Mançanares, uwe boorden
Die ſyne Luyth zo dikwils hoorden
Zien nimmer weêr dat hy verſchynd!

Nu gaat in 't Noord-Noord-Westen wenden,
En dwingt den boeg door 't ſchuimend nat,
De ſchoonſte jongeling die kenden,
Sevilla's Vloed, en hare Stad!
Men zegd, dat als hy pleeg te komen
Gûadalquivier, aan uwe ſtroomen,
Gy 't nydig hooft om laag verborgd!
En by die lyfs hoedanigheeden,
Had voor Dabréo 's geest en zeeden
Syn' teed're Moeder ook gezorgd!

Sy bad vergeefs, ô myd de baaren,
ô Waarde Soon, bespaar uw moed,
Tot dat de Ketters hier Altaaren
Ontheiligen door hunne woed'!
Wat zal uw droeve Moeder baaten
Dat 's Konings ver geleege Staaten;
Dat Vlaanderen zal zyn in rust;
Zo ooyt (ô God wees syn behoeder!)
Een yslyk nieuws voor uwe Moeder,
Koomt overvliegen aan de Kust!

Helaas! syn Moed en heete jaaren
De roem, en glorie, van syn Stam,
Behaald in d'Indische gevaaren
Toen Albukerk Malacca nam;
Die eens syn daaden zal verzellen!
Het voorbeeld van zyn metgezellen,
Des Konings gunst, des Konings macht;
Dit alles, deedt Biiêr bereiden,
De reys, die hem ter dood zal leiden
In weerwil van syn Moeders klacht!

DE
GEUSEN,
NEGENTIENDE ZANG.

Want naulyks is 't gevegt begonnen
En nauwlyks heeft m'aan wederzy,
Al 't geen door Zeeliên is verzonnen,
Geplaatst, te loevert, en in ly;
Gy had maar eeven kunnen toonen
Dat kunde by de Jeugd kan woonen
Dabréo! en welk voordeel 't geefd,
Wanner men zig in jonge jaaren,
En eer men koomt in krygsgevaaren
In Weetenschap geoeffend heeft;

Als in de hoge lucht verheeven
De Dood, verborgen in een wolk,
U ziet, door voorbeeld zelv' te geeven,
Aanmoedigen het trage volk.
Maar 't Wangedrocht, eerst opgetogen
Wend af ten spoedigsten haar oogen,
Sy vreesd van ooyt te zyn ontroerd!
Sy grynsd, en zegd, myn staale Wetten,
Zyn door geen schoonheid om te'zetten,
En meenigmaal door moed volvoerd!

Haar Pyl, en 't lood gaan zamen zweeven,
Gy valt Dabréo; eene zucht
Is, met het einde van uw leeven,
Na uwe Moeder toegevlucht!
Met u verdwynd uw volks vertrouwen,
En niemand zorgd voor schoot en touwen,
De zeilen vallen voor de wind,
De Lange, vuurig in 't vervolgen,
Vergeet, door wederstand verbolgen,
Dat hy zig uit syn Smaldeel vind!

Aan syne kant zoekt Blois te wysen
De moed die Hollands Adel draagd,
Als Eer en Roem haar harten rysen,
En 't Vaderland haar diensten vraagd!
Het eerste schip dat hy kan vinden,
Is beezig 't anker op te winden,
En heeft, na 't schynd, geen haast of nood;
Hy klampt het aan, en d'enterbylen
Bezorgen dat in korte wylen,
Dit schip is deel van syne Vloot.

Naast hem, gaat reeds Boisot bereiden
De naam, die hoger klimmen zal,
Als over land, syn Vloot, by Leiden,
Sleept spys' en Vryheid na de Wal!
Haultain is Westlyk ingebrooken,
Door Ligne's dood maar half gewrooken!
De Moor is allernaast aan strand;
En aan syn boord in jonge jaaren
Leerd Matelief na 't Oost te vaaren,
En Spilberg hoe men Payta brand!

Maar dus, gelyk voor 't oog verdwynen
De zoetste schimmen van de nacht,
Wanneer Aurora koomt verschynen,
En 't licht de zorgen meedebracht;
Zo heeft de Spaanse Jeugd vernoomen
Het einde van haar zagte droomen,
En hoe 't gevaar uit losheid rees!
Nu zoekt de dapperheid de feylen
Te dekken met in 't spits te zeylen;
Wel zonder kunst, maar zonder vrees.

Medina sprak na syne jaaren;
Maar schoon hy onvoorzigtig spreekt,
Medina schroomt geen krygsgevaaren
't Is niet de Moed die hem ontbreekt.
Nu wyser, luisterd hy na raaden,
En overlegd bevel, en daaden,
Dan met Romero, dan met haar
Die weeten wat is loeven, wenden,
En zedert langen tyden kenden,
Het schip te stieren door de baar'.

Hy wil, door meenigte van scheepen,
Omcingelen de smalle Vloot,
Maar Blois heeft schielyk dit begreepen,
En red zig spoedig uit de nood.
Hy last om by de wind te leggen,
Een teeken gaat aan ieder zeggen
Te zeylen op een breede Lyn!
De Lange reeds voor uit gekoomen,
Heeft teeken nog bevel vernoomen,
De drift deed hem te verre zyn!

 Want

Want Gama, zedert vyftig jaaren
Gewoon te dienen en gebiên,
En met bedaardheid in gevaaren
De fauten van de Jeugd te zien;
Roept uit, 't is ligt dat schip t'omringen!
Ik ga die stoute muitelingen
Doen zien dat ik haar dolle loop,
Met minder arbeid in zal binden,
Als eens myn Vader konde vinden
In stormen, Caap de Goede Hoop!

Fluks zwaeijen, op 't gegeeven teeken,
Vier scheepen tegen een alleen,
De Lange's hart, ziet onbezweeken,
Hen nad'ren om syn' boorden heen,
En vuur uit hondert monden braaken!
Daar is geen middel weg te raaken,
't Behoud hangt af van syne moed:
't Gevaar is op het hoogst gekoomen;
Dit doed de Lange minder schroomen;
't Gevaar verdubbelt syne gloed!

Maar schoon door 't Roer, geschut, musquetten
Bediend gezwind, en na de kunst,
De Lange 't ent'ren wil beletten,
Het Noodlot weigerd alle gunst;
En Gama klemd in korte tyden
Syn scheepen vast aan alle zyden
Van d'ongetemde fiere leeuw:
Hem blyft maar over aan te toonen
Dat van die geen' die Zee bewoonen
Geen mensch is braver als de Zeeuw!

Hy zegd, Fortuin heeft ons verlaaten
Maar hart en kruyt zyn ons nog by;
En nog is u de keus gelaaten
Van altyd Eer, of ſlaverny!
By my is vastlyk voorgenomen,
Zo 't ergſt' aan ons mogt overkomen,
Te ſterven aan myn eigen boord!
Geen Bloedraad 's Vonnis zal my treffen,
Geen Myt voor my haar vlammen heffen;
Geen Beul bereiden zwaard of koord!

Hy zwygd, en vegt: ſyn volk bewoogen,
Roept, Schipper 't zelve zy ons lot!
Wy zien de dood met u in d'oogen;
Wy gaan gerust met u na God!
Haar moed is egter onverbrooken,
Van haar ſterft niemant ongewrooken,
Van haar ſterft ieder op zyn post!
Dog geene Zeeuw verliest ſyn leeven,
Of Gama ziet twee ſyner ſneeven,
En 't bloed dat ieder voetſtap kost!

Maar 't volk van alle vier de ſchepen
Maakt eindelyk te groote kracht,
De Lange bloedend' en beneepen
In 't kleine deel in ſyne macht,
Ziet nergens kans te zeegenpraalen!
Waarom, vraagd hy, nog meer te draalen,
De Vyand is in onze hand!
De Taag zal met de Zeeuwen rouwen;
Laat ons de ziel aan God betrouwen,
De wraak aan 't Vrye Vaderland!

De ſlag, de rook, gekraak, gedonder,
Volgd op de woorden van ſyn mond,
En tot der beide Vlooten wonder,
Vyf ſcheepen zamen in de grond!
Ter Veer; die voorbeeld weet te geeven
Wanneer men 't Vaderland ziet beeven,
Wat deed uw Stad voor deeſe Man?
Waar praald, op plaatſen, of in Kerken,
In marmer, of arduine zerken
Het geen die daaden eeren kan?

Dog ſchoon geen Beelden hem vertoonen
Nog Kerken wyſen ſyne naam,
De Lange's roem zal eeuwig woonen
In 't wyd Gebied der ſchelle Faam!
En Gy! die, van myn waarde panden,
Dien Anna zelv', in Binkes handen,
Uit uwe wieg gaf aan de Zee;
't Zy Amphitrit u thans ziet vaaren
Op Spanje's hemelhooge baaren
Of Parthenoop' in hare Ree;

Leer Jongeling, hoe dat uw leeven
Uw lyf, uw hart en uwe moed
Voor d'Eer en 't Land zyn u gegeeven,
En niet meer uw, nog Oud'ren, goed!
Herdenk in 't heete van gevaaren,
Aan 't Geuſen bloed in uwe aêren,
Aan Naſſau, Voogd van uw Geſlacht;
Hoe dat uw luiſterlyke naamen,
Van Willem en van Anna kwaamen;
En wat die Naam van u verwacht!

DE GEUSEN,

TWINTIGSTE ZANG.

Maar duizend zwart verzengde lyken,
Die nederstorten uit de lucht,
Doen geen der vegtenden bezwyken,
Of kosten iemand eene zucht.
De razerny vervuld de harten,
Zelfs niemand voeld syn' eigen' smarten;
De Kusten zien voor d'eerste maal
Dat bloed, 't geen duurend' honderd jaaren
ô *Zee*! gemengd met uwe baaren
Befaamd zal maaken het Canaal!

Dog als door winden is verdweenen
De rook die klimt, en speelend scheyd,
Is nog een derde Vloot verscheenen,
Door 't reeds gekenterd ty geleyd.
Voor wien is deeze hulp te schroomen,
Gedreeven door de Wester stroomen?
Acht scheepen meer aan eene kant,
Begrypt men d'uitkomst voor te spellen;
En dat de Noodlots schaal zal hellen
Door overwigt van hare hand.

Sy naad'ren zonder Vlag te toonen
Maar ras ondekt zig wie haar zend;
Van Volkeren die ſcheepsbouw loonen
Is Engeland het meest bekend.
Die Bouw gevest op Wiskund's gronden
Heeft by Elizabeth gevonden
De prys die nodig is by Kunst,
Kunst doed op aarde groote ſtappen,
Daar Vorsten minnen Weetenſchappen,
En moedigen door hare gunst.

Die ſcheepen, onverwagt vernomen,
En ook, van hare kant, verbaast,
Beſpeurd men met bedaardheid komen
En zeylen minderen, en haast.
Dus langzaam dryvend' aangenaderd,
Terwyl de Hoofden zyn vergaaderd,
Vertoond zig Spaanſch' en Geuſen Vlag;
En leesd de Ryk op Sidnei's wangen,
Door glans van moedig rood bevangen,
Wat haat van Dwing'landy vermag!

Heer Ridder, zegt de Ryk, uw' oogen
Zien hier de wenſchen van uw ziel,
En of myn gisſingen bedroogen
Op d'Overwinnaars van den Briel!
Aanſchouw, hoe maar onlangs gereezen,
De Vryheid band der Geuzen vreezen!
En moedigd haar geringe Vloot,
Om Spanje's Vlaggen uit te dagen,
En tegen ſcheepen zig te wagen,
De ſchrik der ganſche Wereldkloot!

Uw

Uw dapp're byſtand is van noden
't Gevaar is waardig uwe moed,
Ik wenſch te weeten uw geboden.....
Te tasten aan, op ſtaande voet!
Roept Sidnei, gy hys op de zeylen!
't Zal nooit aan myne byſtand feylen.
Dat Dwinglandy vlied' uwe Kust!
Myn arm verbolgen op Tirannen
Is voor de Vryheid ſtaêg geſpannen,
En zoekt door 't zwaard de zagte rust!

Waey uit dan Vlaggen van Oranje!
Hervat de Ryk, en mag die Vlag
Eens wederbrengen aan Brittanje
De dierb're gift van deeze dag!
Hy ſprak: de Prinſe Wimpels zwellen
De zeylen doen de ſcheepen hellen;
Gaat Mannen! laat Europa zien,
Dat daar de golven en de winden
Uw beider Vloot vereenigd vinden
De Vlaggen op die Zee gebiên!

Dus onvoorziens, als 't angstig Romen
Verlooren was, zo Hasdrubal
Reeds aan Italien gekomen
Zig voegen mogt by Hannibal;
Verſcheen, van twee verſcheiden' oorden,
De Arend op Metaurus boorden,
En door de zaamgevoegde macht,
Zag eind'lyk Africa verzinken
De hoop, die Cannæ 's ramp deê blinken
En 't geen Carthago had gewacht!

Zo zien de Geuzen zig versterken,
En roepen, Neêrland is bevryd!
Te meer wyl aller ogen merken
Dat weêrstand flauwd daar Spanje stryd,
Die nieuwe buy van donderballen
Die bystand uit de lucht gevallen
Een dubb'le Vyand op die reê;
Medina! alles deed bespeuren
Met welk' onwaar' en valsche kleuren
Men u vertoonde Neêrlands Vreê!

Maar midden in dat droeve peinsen
Terwyl Medina's jeugd en bloed
Vergeefs aan 't oordeel wil ontveinsen
De mindering der Spanjaards gloed,
Gaan nieuwe rampen zig ontblooten,
En voor 't verwonderd oog der Vlooten
Vertoond Tellez zig zonder Vlag!
Nu ziet men and're Vlaggen ryzen,
En Ewoutz aan all' Eeuwen wyzen
Wat hart en geest gevangen mag!

Want Ewoutz, onlangs uitgezonden
(Niettegenstaande kund' en vlyt)
Heeft zig, by duist're nacht gevonden
In Spanje's Vloot aan alle zyd':
De Dag begon; zyn volk verslaagen
Roept, 't is onnut om iets te waagen,
Laat ons hier sterven in de boot!
Neen, neen, zegd Ewoutz, want het leeven
Moet dan aan Vryheid maar gegeeven
Wanneer haar nut is onze dood!

Draagd

Draagd zorg de *Zeeuwsche* naam te zwygen
Geeft ons voor Vlaamsche Visschers uit;
De buyt die Spanje zal verkrygen,
Is deez' halfsleeten' oude schuit!
Maar hen, die 's Werelds goud beheeren,
Moet Nederland de scheepvaart leeren,
Uw Land gaf Zeeliên op die Vloot;
Haar harten menschlyk, goedertieren,
Ons hulp in 't zeylen, wenden, stieren,
Bespaard misschien onz' eerste nood.

De tyd kan all' het verd're geeven
Het Lot is wuft gelyk de wind
Die dan matroosen hart doed beeven;
En dan voor hem zig gunstig vind!
Hy zweeg, alreed' omringd met booten
En onder schelden, slaan, en stooten,
Gezonden by Tellez aan boord.
Die spreekt; in keetenen die honden!
By nacht in 's Konings Vloot gevonden,
Tot hare straf zy zwaard, of koord!

Syn Schipper zegd, aan onze touwen
Is volk gebrek, ô Eed'le Heer!
Aan Visschers kan m'een schoot betrouwen
Sy zyn bekend aan wind en weêr.
Aldus in 's Vyands schip ontvangen
Speurd Ewoutz d'inborst en belangen,
En 't sterk en zwak van ieder een:
Hy ziet twee Volkeren zig haaten,
En Nederlauders door Soldaaten
Gestaêg mishandeld zonder reên.

De

De afkeer wederzyds aan 't groeyen
Is ras by 't schrandre breyn gemerkt;
Hy voeld aan boord een Onweêr broeyen
Op 't allerminst dat meede werkt.
Syn ongeduld hoeft niet te wachten
In 't minderen van Spanje's krachten,
Vermeerderen de drift en woed';
Wat vlyt de Nederlanders toonen
Geen yver die hen kan verschoonen
Of voor der Spanjaards hand behoed!

Aldus, van Horebs dorre bergen,
Gedaald, in Gosens groene schoot,
Zag Amrams Soon zyn' broed'ren tergen
En daag'lyks meerd'ren hare nood.
't Was niet genoeg dat Pyramieden
Zo ras de Pharaos gebieden,
Zig heffen, Memphis, aan uw zy!
Men dwong d'Hebreërs zelv', te sterken,
De Delta's nieuwe Vestingwerken,
Tot band van eygen slaverny!

Nogtans zal Ewoutz niets beginnen,
Of waagen zonder vaste grond,
Maar luisterd met bedaarde zinnen
En ziet met arends oogen rond.
Schoon alles vreez' aan hem moet baaren,
Hy lacht in 't midden van gevaaren
Syn ziel is kalmt' in nood gewend:
Zo zag men u zorgvuldig letten,
Verelst! eer Breskens Vrankryks Wetten,
En Veere's Land, verlieзen kend!

DE

DE GEUSEN,

EENENTWINTIGSTE ZANG.

De zwavel, welk' in Onweêrs dagen
Het voedzel van de donder is,
Als 't schuldig hart in zwaare slagen
Voeld dubbelen d'onsteltenis;
Dien ook in 't allerdiepst der Aarde
De Schepper van 't Heel-Al vergaêrde,
Met yzer-stof en vogt gemengd
Werkt langzaam honderden van jaaren,
Eer zig de rook koomt oopenbaaren
Die met de vlam verwoesting brengd!

Maar 't smeulend vuur in onze harten
Volcaan door driften aangevoed
Breekt uit zo ras geringe smarten
Of eene vonk ontstook de gloed!
In beider slagen, Eeuwig Weezen,
Zy uw weldoende gunst gepreezen
Die ons voor af bespaard de schrik,
Wanneer, 't geen Gy hebt voorgenomen,
En door geen zorg is voor te komen,
Zal vinden 't werkend oogenblik!

Terwyl de Vryheid uit de wolken,
Verheugd, der Geuzen voordeel ziet,
Ryst Wanhoop uit des Afgronds kolken
En ward al-om het Spaansch gebied.
Tellez, en aan zyn boord de Hoofden,
Die zig van boosheid hulp beloofden,
Gaan slaand' op handen, in 't gezicht;
De Bootsman vraagd, waar toe die slagen,
Die maar door slaaven zyn te dragen,
En 't volk verhinderen in plicht?

Hoe! Ketters, schreeuwd Tellez, Rebellen!
Wier lyf en ziel aan Hel behoord,
Gy durfd uw leed met klacht verzellen?
Hy zwygd; de Bootsman is vermoord.
En Ewoutz roept, ik ga nu toonen
De wyz' om zulke daên te loonen;
ô Zeeuwen, elk zyn man gevat!
Tellez, door hem om 't lyf gegreepen,
Is in 't gezigt van alle scheepen
Reeds over boord in 't zilte nat!

Gâ, zegd de forse Nederlander,
Ga zwemmen na 't Escuriaal!
Dit loopt van d'eene mond na d'ander,
En lach en bloed verzeld de taal.
De Spanjaards meer gewoon op wallen
In 't vegten wankelen en vallen,
De dood vervolgd hen ieder treê:
Het staal doed een gedeelte sneeven,
Een deel, gewond, maar nog in 't leeven,
Gaat sterven, by Tellez, in Zee!

Dus

Dusdanig speurde men in zaalen
Van Penelope's woelig Hof
Haar onbeschofte Vryers dwaalen,
Of reeds geveld in 't bloedig stof.
Vergeefs zogt elk, door droeve klagten,
Om Pallas, en dien Man, te zagten
Bekend nu voor Ulysses self;
Die Man was zonder meededoogen,
En Pallas wees hun stervend' oogen
De schrikk'lyk' Ægis aan 't gewelf!

Zo blonk der Geuzen Vlag verheeven!
En 't Schut verzeekerd deeze Vlag;
Medina ziet in waarheid zweeven
't Geen 't weig'rend oog als schemer zag!
Maar deeze Kust heeft meer gevaaren,
Op haar bedriegelyke baaren;
Syn schip verzeyld op gronden stoot!
De kiel geborsten op de Banken,
Vertoond wel haast op zy de planken
De teekens van d'aanstaande nood.

Door zo veel naare teegenspoeden,
De vruchten van maar eene dag,
Kan ligt Medina's geest vermoeden
De zwaare wigt van 't hoog Gezag!
Hy vind dat in vergulde zaalen
Met Juffers in een dans te praalen;
Of aan de tafel door een zang
By roozen en Bevalligheeden,
Zyn aangenamer beezigheden;
En wenscht dat iemand hem vervang!

Romero, zegd, nog uwe wenſchen,
Nog uwe Volger helpen niet:
De golven ſterker als de menſchen,
Eerbieden uw, nog zyn, gebied!
Dit ſchip wel haast in ſtuk geſtooten,
Zal onze kwaalen nog vergrooten;
Maar waar toe diend onnut geklag?
't Is maar een ſlag op Zee verlooren,
Laat ons aan land haar Vaaand'len ſtooren,
Zo wy hier myden hare Vlag!

Hy ſprak; de boot op zy gekomen
Brengd hen gezamentlyk na Land;
Hier door is alle kans benomen
Van krygsgeluk aan hare kant.
Nu, zy die anderen gebieden,
Het eerſte na de Kusten vlieden,
Verliest een ieder hoop en moed!
Elk ſchip begind voor zig te duchten,
En tracht om ook na Sluys te vluchten,
Geholpen door de wind en Vloed.

Dog 't vinden van de diept' en Gaaten
Is niet zo ligt als ieder dacht;
Door last van Blois zyn van de Plaaten,
Reeds lang de Baakens weg gebracht.
Natuur heeft langs de Vlaamſche ſtranden,
Door ſcheuren in de harde zanden,
Geplaatst, niet zichtbaar voor het oog,
Een Doolhof, zelfs, met ſtille winden,
Door Lootzen nauwelyks te vinden,
En 't welk den kundigſten bedroog!

Maar

Maar thans, nu d'Onkunde aan het gissen,
Zig dan, op zicht van tooreus waagd,
En dan, bevreesd om land te missen.
Den boeg te ver na 't Oosten draagd;
Dat ieder uit gevaar wil koomen
Of van de Geus, of van de ſtroomen,
En zig op domme vlucht verlaat;
Zyn d'Oorlogſcheepen, 't een na 't ander,
Veroverd door de Nederlander,
Of vast geraakt op Bank en Plaat!

„ Laat golv' en wind, roept Blois, ons wreeken
„ Van dat gedeelte van de Vloot,
„ Dat zig op zanden ſtaate te breeken,
„ En vinden zonder ons de dood!
„ De Lisbons Vloot, belaên met kruyden
„ Gezogt in 't warm welriekend Zuyden,
„ Verrykk', ô Geus, voor 't eerst uw Land;
„ En mag Auroor' in korte jaaren
„ U zien Moluccos zelv' bewaaren
„ Gerukt uit Taag en Iber 's hand!

Die ſcheepen zyn onnut tot ſtryden
Wat zal de Rykdom zonder kracht?
Geen ſchat die Vlooten kan bevryden,
Maar ſtaal, en kunst, door Moed gebracht!
De wakkerende wind in 't Westen,
Geeft haar getal geheel ten besten
Alleen twee Zeylen kunnen vliên,
Die tot Antwerpen's wal gevaaren
Verkondigen de droeve maaren
Van rampen door haar oog gezien!

De koelte meer en meer aan 't heffen
Verzwaard de Zee hand over hand;
De baar begind met ernst te treffen,
En kend wel haast geen tegenstand!
Vergeefs is nog de Vloed, in 't wassen
Vermeerderd door de zwaare plassen,
Die 't bulderend Noord-Westen brengd;
Vergeefs 't Canaäl gehoogd, door Stroomen,
Die van de Pool, langs Fero, komen,
Met Spanj' en Vrankryks Zee gemengd!

De kielen ver van los te raaken
Verzinken dieper in het zand;
Reeds hoord men hol en masten kraaken,
Reeds scheuren touwen, cabels, wand!
Medina's heete bloed aan 't zieden,
Wil aan Natuur en Zee gebieden,
Wil dat men wegen vinden zal!
Om (welke reên de Lootzen gaven)
De Vloot te brengen in de Haven
Van Sluys, of aan de Vlaamsche wal!

De nagt, by donk're Storm gekomen,
Verbergd de Kimmen en de Vloot,
Zomtyds werd egter licht vernomen
Als nood deê blinken eene schoot!
Nu eindigd ook dit naare teeken;
Na middernagt niet meer gebleeken
Wanneer in zand, dat stadig weld,
Geschut, en Scheepen, onder zakken;
En d'Oceaan uit Spaansche Wrakken
Met lyken dekt de Maas en Scheld',

DE GEUSEN,

TWEE EN TWINTIGSTE ZANG.

De Zeeuw bekend aan ſtroom en kusten
Heeft zig die wind te nut gemaakt,
En legd in Vlisſingen te rusten,
Voor nagt, en ſtorm, uit Zee geraakt.
De avond bragt hem aan de paalen
Het was te laat de buyt te haalen
Uit ieder zwaar bevragte kiel;
Wanneer de morgenſtar zal ryzen,
Zal 't licht de ryke laading wyzen,
En 't geen aan elk te beurte viel.

De zoete ſlaap deê ras vergeeten
't Gevaar en d'arbeid van de dag;
By weinig is de ſtorm geweeten
Die Spanje's Vloot vernielen zag.
Maar als voorheen in deeze Landen
De Wreedheid liet de Godvrucht branden
En 't bloed zag ſtroomen als een Zee,
Wanneer de zwaarden en de koorden,
De bloem van Nederland vermoorden,
Sliep ook Madrid in ſtille Vreê!

't Geweld der winden aan het woelen
Heeft niet alleen aan Vlaand'ren's rand,
Maar hare werking ook doen voelen
Langs Walch'rens West en Noorder Strand.
Ter Veer, de Oostlykste der Steeden
Heeft door het Onweêr niet geleeden
Maar regen wel gehoord en wind.
Wie kan gerust in stormen weezen
Wanneer men heeft in Zee te vreezen
Voor Lot van Vader, Man, of Kind?

Maar niemand heeft in deeze wallen
Met meerder angst den avondstond
En donk're nacht verhaast, zien vallen
Als Gy, deugdryke Rosemond!
't Is juist agt jaaren thans geleeden,
Dat Rosemond beroemd door zeeden,
Haar Trouw de Lang' aan u verbond;
Dat gy, gelukkigste der menschen
Genoot het toppunt van uw wenschen
In 't bly bezit van Rosemond!

't Is waar, wanneer de Lente-dagen
Met d'eerste milde Sonne-gloed,
Verdwynen deeden winter vlagen,
En minderen der golven woed';
Dat jaarlyks dan, uw nyv're zorgen,
U maanden lang voor 't oog verborgen
Van uwe Vrouw en Huis-gezin;
Maar welke vreugd', in Na-jaars tyden!
Als Vader, Huys en Vrouw, verblyden,
En voeden kwam door zyn gewin!

Zo lang de Dwinglandy, aan 't woeden,
Nog wederstand nog paalen kend,
Was hare zorg voor drift te hoeden
De Lang', aan hare raad gewend.
Dog als nu God, getergd door Spanje,
De Vryheid toonde by Oranje,
Was zy de eerste, die haar Man
Vermaand', in kryg en in gevaaren
Syn bloed en leeven niet te spaaren,
Daar God en Land hem roepen kan!

Sy zeid', ik zal nooit overleeven
ô Waard', ô dierbaar' Echtgenoot,
Den dag die u de dood zou geeven,
Voor 't Vaderland, op Kust of Vloot!
Maar 'k wensch het einde van myn dagen
Veel eer, als dat myn oogen zagen
Dat voor gevaar, de Lange, beefd;
Dat ik verwyt zou moeten hooren,
Dat laffe rust hem kon bekooren,
Als 't Vaderland hem nodig heeft!

Hy antwoord, ô myn ziels beminde
Myn welzyn altyd is gewis;
Mits Rosemond maar ondervinde
Dat hare man haar waardig is!
Ik ga voor Godvrucht, en de Landen,
Voor Rosemond, en onze panden,
De Vryheid zoeken of de dood!
Het zal Oranje nooyt berouwen
Wat zyne zorg mag toe vertrouwen
Aan my, te land' of op de Vloot!

Hy scheen nog meer te willen spreeken,
Maar 't oog gezwollen, toond een Vloed
Van vogt, gereed om door te breeken
In weerwil van zyn taeye moed!
Dog Rosemond durfd vrylyk storten
Die traanen, welk' ons leed verkorten!
Een kus scheid haar en hare man;
Een teed're kus, die op de lippen
Haar beider zielen zaêm doed glippen,
En kuysche Min maar geeven kan!

Wyl Tweedragt uit de Hel ontslooten
Rondsom in Neêrland rust belet,
En dat het menschebloed vergooten
Rivieren, Kust, en Zee, besmet,
Vuld zagte Vreê (de Deugds belooning)
ô Rosemont! uw hart en wooning,
In beid' is alles even rein!
Geen driften gaan in 't harte zweeven,
Geen Weelde stoord de rust van 't leeven,
Het zeedig huys is net, en klein.

Drie kind'ren, zoet' en waarde panden,
Gewenscht, verkregen in haar Trouw,
Vermeerderen de teed're banden,
Zo heilig by de kuysche Vrouw!
De oudste Soon nu zeeven jaaren
Spreekt reeds van op de Zee te vaaren;
Het meisje speeld by 's Moeders schoot.
De meerd're gunst schynd haar te spyten,
Wanneer de Moeder, op het kryten
Van 't zuygend kind, de borst ontbloot.

Een weinig melk, een weinig water,
Met meel (misschien een ey) gemengd,
Geeft d'eene vroeger, d'and're later
Het voedzel eerst op vuur gezengd.
Terwyl gaan 's Moeders oogen dwaalen,
Sy zoekt op wien zy meest kan praalen,
't Is egter of zy 't hoogste prykt,
Met hem, die haar is eerst gegeeven,
Die verst gevorderd is in leeven,
Die meest na haren man gelykt!

De buyen, die zig laten hooren,
't Gehuil der winden in de lucht,
Koomt deeze zoete vreugde stooren,
En oorzaakt meenig bange zucht.
Wie weet, zegd zy, in zwaare reegen,
Wie weet waar hy nu is geleegen,
Of zwerfd verwaeyd in woeste Zee!
Sy spraaken laast van uit te vaaren,
En nergens Spanjens Vloot te spaaren,
Zelfs niet op Eng'lands Kust of Reé!

Ô Dat men tyden mogt beleeven,
Dat ieder ted're jonge Vrouw,
Niet hoefde voor haar Man te beeven,
Nog wie haar Weezen voeden zouw!
Haar Weezen! Rosemond bewoogen
Voeld reeds de traanen in haar oogen!
Haar handen veegen die wel af,
Maar d' oudste kind'ren laaten 't speelen
Om door haar zoentjes 't leed te heelen
't Geen ieder vreesde dat hy gaf!

Die kind'ren vergen nieuwe zorgen,
Haar matte leeden eysſchen rust;
d' Aanſtaande nacht zal voor de morgen
Bereiden kracht en nieuwe lust!
De moeiheid blykt alreed' aan 't gaapen,
Een kort gebed verhaast de ſlaapen;
Haar rust is zuiver, onverſtoord;
Wyl Roſemond all' oogenblikken,
En met verdubbeling van ſchrikken,
't Verzwaaren van het onweêr hoord!

Sy denkt, wat kan myn zorgen helpen?
Hy is, ô God! in uwe hand,
't *Zy* hem de golven overſtelpen,
Of zyne plicht hem vind' aan land!
Ik moet voor deeze kind'ren leeven:
Nog eens de borst aan 't klein gegeeven!
En als de lamp is uitgeblust,
Keerd Roſemond zig, in gebeeden,
Tot 's Hemels goedertierenheeden!
En haare ſlaap is ook gerust.

DE

DE

GEUSEN,

DRIEENTWINTIGSTE ZANG.

ô Seraphims! Zelfstandigheeden,
Die staadig by het Eeuwig Licht,
Op onse Aardkloots donkerheeden
Zomtyds laat vallen uw gezicht!
Als aan uw oog, de Deugd op Aarde
Zig toond in hare volle waarde,
Voeld dan uw weesen meerd're vreugd?
Of is 'er, op der menschen paaden,
In haare leevenswyſ', en daaden,
Het minste niet dat uw verheugd?

Uw oog, voor duizenden van jaaren,
Eer nog de tyd voor menschen liep,
Als nagt en dag gemengeld waaren,
Als Eloïm ons wereld schiep;
Uw oog vernam hoe waat'ren vlooden
En plaats aan droogt' en Landen booden,
Ons licht verschynen op Syn woord!
Ons Gloob haar eerste kracht ontdekken,
En selv' getrokken, weeder trekken,
Die Son, by welke sy behoord!

Gy zaagt den God der Cherubynen,
Den Schepper van 't verbaasend Zwerk,
Syn Almacht weder doen verschynen
In dit, zo klein, en minder, werk!
Maar als de mensch, aan d'aard' gegeven,
De ziel vertoonde met het leeven,
Dat uw oplettenheid vernam
Dat in die straal van 't Godlyk Weesen,
d'Onsterflykheid al was te leesen,
En 't menschdom na by d'Eng'len kwam!

Dat by die ziel huysveste Reeden
Tot maatiging van heete drift,
Op dat in 't wys bestier van zeeden
Het kwaade zaad kond' uitgezift;
Van deese tyd zyn 's menschen zaaken
Ook niet onwaardig u te raaken;
Sy stooren nimmer uw geneugd;
Maar uw, byna volmaakte, oogen
Zien dwaalingen met meededoogen,
En 't deugdzaam hart niet zonder vreugd.

Maar welk' is van de Schouw-tonneelen
Die 't menschdom aan uw oog ontdekt,
't Geen u het minste kan verveelen
Of meest genoegen by u wekt?
Het is, wanneer de Moeders borsten
Verzagten eigen kind'rens dorsten,
En voeden 't kroost dat God haar gaf!
Als zy, haar teed're zuigelingen,
Bewaard voor melk van vreemdelingen,
En weigerd aan 't ontydig graf!

Gelukkig hy! aan wien in leeven
De Voorſpoed zelv' dit deede zien;
Aan wien de Godheid heeft gegeeven
Een Vrouw die driften kan gebiên;
Die hare jeugd in jonge jaaren
Voor hare kind'ren durfde ſpaaren;
Die, by de dart'le Rey gelaakt
De Weeld' en Wereld zal verachten,
Die ſtreng haar plichten gaat betrachten,
Die zagt, haar huys een Hemel maakt!

Wie kan 't genoegen ooyt bezeffen,
Van hem die zulk een lot geniet?
Die, als de Nyd en Haat zig heffen,
Om zig, de ſtille Deugden ziet!
Maar reeds bedekt de bloos uw koonen!
Ik zal uw zeedigheid verſchoonen,
ô Adeleid'! ik noem niet wien;
Dog voeld men 't vuur in verſen gloeyen,
Zo hart, en woorden, zamen vloeyen,
Ik ſchilder 't geen myn oogen zien!

Sy zien wel niet die friſſe wangen,
Daar roos en lely voor verdween;
Daar by de ſchoonheid, jeugd gevangen,
En veertig jaar gekeetend, ſcheen!
Maar nog is voor myn oog gebleeven
Uw zoet, en vriend'lyk, meede-leeven;
Uw weldoend' inborst, heuſche mond!
Dus koomt, na Phebus gulde ſtraalen,
De Maan in ſilv're luister praalen,
En çierd een lieflyk' Avondſtond!

Mis-

Misschien dat Haat, in korte daagen,
(In Neêrlands rust!) en Man, en Vrouw,
Door moorden doed ten grave dragen
Gevolgd door (*) zeven kind'ren 's rouw!
Zo egter myne Lier mag leeven,
En 't lydend hart tyd korting geeven,
Of ooyt kan sussen ongeneugd;
Gun dan, ô gy, dien Nyd des bukken;
Een zucht aan beider ongelukken;
Een traan aan Adelaide 's deugd!

Maar wyl myn Zang-Godin gaat dwaalen
Vertoond de dag syn helder licht,
De nagt, de storm, de golven daalen,
En met de morgen ryst de plicht.
De takels hyssen uit de scheepen
Al wat in Ruymen is begreepen
Of tusschen Dekken zig bevind.
Die tyden toonden alle handen
Eerst zorgen voor het deel der Landen,
En dan voor 't geen een ieder wint.

Nu ziet de ruwe Nederlander,
By 't oopenen van elke laag,
En brengd op stranden, door elkander,
Aurora's giften aan de Taag!
Een gryse Zeeman, die voordeesen
Wel reisde met de Portugeesen,
Legd thans de jonge Zeeuwen uit,
Wat al geraakt is in haar handen
Van allerkostelykste panden,
En ieder Land van hare buit.

Die

(*) *De agtste werkelyk in 's Lands dienst op Zee zynde.*

Dit 's Aloë, zegd hy, gekomen
Zocotora, van uw Gebied!
En deese Balsem is genoomen;
Daar Mecca jaarlyks Pelgrims ziet!
De Arabier gebruikt die boonen,
Die zig voor drank aan u niet toonen,
Maar eer voor eeten in de nood:
De honger, deed die boonen zengen,
De Weelde, tot een drank vermengen,
Daar Mahomet de wyn verboodt!

Dit Goud heeft Mozambiecq gezonden,
Sofala voegd 'er 't hare by;
Geschenk, Coama, van uw monden,
Zo ryk in goud en slaverny!
Deez' Amber, om voor reuk te branden,
Spoeld' aan op Madagascar 's stranden!
Ziet Siams Rottingen verspreid!
Die meenigte van Peeper-baalen,
Ging 't schip aan weêrzyds oever haalen,
Daar Sincapoera 't Oosten scheid!

Proev' deese bast, gering voor d'oogen!
Hoe aangenaam op uwe tong?
Geen kruid had immer meer vermoogen,
Als zwakheid, menschen hart bevong!
Negombo ziet de Cingaleezen,
Voor Portugal, die schorsen leezen,
En eens misschien voor Nederland;
Zo ooyt uw moed, zo ver gedreeven,
Twee keer verby de Lyn durfd streeven,
En onze Vlag op Gale plant!

Gol-

Golconda gaf uit hare Mynen
Die steentjes welk' het Sonne-licht,
Met nieuwe glans doen wederschynen,
En flikkeren voor uw gezicht!
Veelligt dat ook in korte jaaren,
De Diamant alhier, de hairen,
Of borst der Vrouwen, çieren zal!
Dit zyn de vrugten der Maldieven,
Die honger en die dorst gerieven!
Zie daar Salpeeter in crystal!

Die Paarlen, welk' uw Zeën gaven,
Manaâr! zo helder, en zo wit,
Zal Pracht gevlucht van Goa's haven,
Haast zien in Nederlands bezit!
De Bandanees deê zyne Nooten
Voor u, van hare schil onblooten;
De daag'raads allerverste rand
Zond deeze Foelie en Muscaaten,
De Nagel heeft Ambon verlaaten,
En Hito's Kust, voor Walch'rens strand!

Zelfs China 't geen drie duyzend jaaren
Haar Grenzen sloot, en hare Zee,
Bied Kim-tè-tsjims brosse waaren,
Bied hare Zyd', en hare Thee!
De Boeginees ging voor u zoeken,
In Gilolo's, en Arauw's, hoeken,
Die Nestjes uit het schuim gemaakt!
Gelukkig Neêrland! zo de zeeden
Niet wyken voor Wellustigheeden
Zo Wulpsheid niet met rykdom naakt!

DE GEUSEN,

VIERENTWINTIGSTE ZANG.

De Geus heeft, Walch'ren, uwe randen
Verrykt, geholpen, en bevryd,
Verdeedig op uw beurt de Landen
Daar Geus, Oranj', en Vryheid, ſtryd!
Myn oogen zien van Duitſchlands zoomen,
Oranje reeds na Holland komen;
Reeds wenken Fries en Batavier,
Sy ſchynen ook van my te wachten,
Dat by onſtentenis van machten,
Myn goede wil haar Kust verçier!

Want zy, die Lumei's treên verzellen
Zien vlytig om na meerd're kracht
En een van hare metgezellen
Heeft reeds Oranje 't nieuws gebracht,
Hoe dat de ſleutels van de Landen
Den Briel, en Vlisfing, in zyn' handen
Vertoonen 't Lot aan 's Vryheids zy!
Hoe dat Fortuin niet meer verbolgen,
Hem nodigd, verder nog te volgen
De wyze raad van Coligny!

„ Gy tergd vergeefs de land gevaaren,
(Zeid' eens aan hem die groote Man)
„ Zo g'ooyt wild Spanjen eevenaaren
„ Ga zoeken wat de Zeevaard kan!
„ Die goud en filver heeft te deelen,
„ Verzameld ligt in zyn' beveelen
„ Al wie zyn leeven draagd te koop;
„ En Spanj' alleen geeft meer Soldaaten
„ In haar wyduitgeftrekte Staaten
„ Als eenig Ryk in gansch Euroop.

„ Van daar 't Gebergt der Pyreneën
„ Haar toppen in de wolk verbreid,
„ Tot daar de doorbraak van de Zeën
„ Abyla's ftrand van Calpè fcheid.
„ Van daar Cascaïs in de golven
„ Zomtys de klippen ziet bedolven
„ Zomtyds vertoonen 't vreeslyk hoofd;
„ Tot daar Grenaad' in uw Valleyen,
„ In uw verrukkende Contreyen
„ Natuur de Lent' altoos beloofd!

„ Als Hoofden, welk' een heyr gebieden
„ Schoon ieder is in 't leger flaaf,
„ Zyn dapp're! zyn bekwame, lieden,
„ Werd ieder flaaf, foldaat en braaf!
„ Geen Vorst die niet na zyn begeeren,
„ De dienst te land aan 't Volk kan leeren;
„ Maar welke wegen hy verkoos,
„ De Zee-dienst leerd zig door de winden
„ Door ftorm en vlaagen t'ondervinden
„ De Zeëen maken een Matroos!

„ Be-

„ Beproev' in Hollands laagste randen
„ Wat Vryheid, Moed, Fortuin, vermag.
„ Breng all' uw macht op hare stranden
„ Dek ieder Zee met uwe Vlag!
„ En mag, in 't groeijen van uw krachten,
„ Europa zien langs nette grachten,
„ Tot nut bebouwd en tot verçier;
„ Dat land, aan and'ren is gegeeven,
„ En 't water om daar op te leeven,
„ Aan Fries, aan Zeeuw, en Batavier!

De Tyd bewaarheid thans die woorden!
Der Geusen Vlag is overal,
Sy zwerfd niet meer op Zee, en boorden,
Maar dringd nu door in ieder Wal.
De Volk'ren die de Vegt bewoonen,
Sy, daar zig Zutphen 's Vesten toonen,
En zy, door Maas en Waal omringd;
Ziet reeds Oranj', in zyn belangen;
En d'Ysfel wagt hem met verlangen
Daar Campen 's brug haar Stroom bedwingd.

Als Romen nog de gansche Aarde
Zag bukken onder haar Bestier,
Was reeds de zoete Vryheids waarde
Aan u bekend, ô Batavier!
Met welk gejuych in uwe velden
Dee zig al-om de tyding melden,
„ Men vreesd niet meer de Dwinglandy!
„ Men ziet de Geuse Vaand'len zweeven!
„ De zuiv're Godsdienst gaat herleeven!
„ Oranje koomt! en 't Land is Vry!

De Vryheid, en de Geuzen, wekken
De Nymphen op 't Enkhuizer zand!
Haar blyde ſtroomen zullen dekken,
Een Vry, ſchoon nog behoeftig, Land.
Maar d'Armoê zal haar Steeden vlieden
Wanneer Oranje koomt gebieden;
Die brengd aan ieder zeekerheid,
Dat hy, die grond haald' uit de baaren,
En 't Land beſchermd' in krygsgevaaren,
Syn arbeids loon voor zig bereid!

Maar d'eene bode koomt na d'ander'!
Sonoy is ook wel haast vermaard:
Hoorn Medenblik, en Waterlander
Zyn voor Oranj' en hem verklaard!
Noord-Holland met eenvoude zeeden
Bemind Sonoy's hoedanigheeden;
Sonoy is dapper, gul, opregt,
Syn moed en tong, niet ligt te dwingen,
Verzeld de ſtem der Inboorlingen,
„ Oranj' in 't hart! en niemands knegt!

De Vryheid onderſteund haar werken:
Sy liefd een Volk dat haar bemind,
Sy zegd, ik ga uw magt verſterken,
Ik weet nog and'ren dus gezind!
Men ziet s'aanſtonds haar vleug'len ſpreiden,
De Stroom, en Zee, die Kusten ſcheiden,
Daar 't Flie in Middelgronden dwaald,
In weinig tyds ten eynd gevloogen,
Ondekt het Clif zig aan haar oogen;
S'erkend met vreugd' haar Land! en daald.

Een

Een oogenblik alleen gebleeven,
Ziet zy, verwonderd, hoe Natuur
In wisselingen schynd te leeven,
En nimmer rust in haar bestuur.
Daar zy voorheen zag d'aarde rooken
En vlam in turfstof uitgebrooken
Zomtyds bereiken 's Hemels rand;
Is diep in Zee nu 't land verzonken,
Daar schaduw-ryke bosschen blonken,
En 't Veen van ond'ren was verbrand.

Sy roept! haar woorden doen zig hooren
En daar m'ontel'bre kudden weyd!,
En daar men zaeyd het ryke kooren,
En daar men moer tot brand bereyd;
By hen, die 't donkere Woud bewoonen
Dat Baduhenna pleeg te toonen,
By hen, de Zee nu ongewend,
(Schoon eertyds in de woeste baaren)
By hen, die nog de Zee bevaaren;
Geen Fries die 's Vryheids stem niet kend!

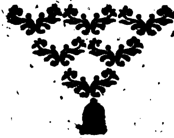
Gezwind gaan hare diensten bieden
Die Mannen, welke Dwing'landy
Nog buigen konde, nog deê vlieden,
Die Adel, altyd, waarlyk vry!
Elk stapt gewaapend uit de wooning,
Haar Waapen-Schild is geen belooning
Van laage kruiping voor een Throon;
Maar Oudheids gift, en Vryheids panden;
De Vryheid reysd in and're Landen,
In 't Friesche hart is hare woon!

Ga, zegdse, Martena! ga çieren
Met pen en degen Hollands Kust;
Toon Frieslands Moed aan Batavieren
Tot aan der Landen blyde rust!
En als langs hare stille paalen
De Vreed' en Overvloed zal dwaalen,
Wys dan aan Fries en Batavier,
En leer aan uw Nakomelingen,
Hoe dat m'Oranj' en Vryheid zingen,
En spannen kan een Friesche Lier!

ô Kleine stroom! onvrugtb're bergen!
Door Nassau's naam alleen bekend,
Wat koomt die Man, ô Dille, vergen,
Dien Holland aan Oranje zend?
De zorg voor Vryheid blinkt in 't weezen,
Dezelve zorg, die, lang na deezen,
Ons oog zal zien by zynen Neev'!
Het zy, die, fier op ons gelukken
Den Grooten Lodewyk doe bukken,
Of 't Land, door hem, in Vreede leev'!

Door my, ô Vorst! zegd Buys, is Leiden,
Ter Gouw, door Zwieten, u gebracht:
De Merwe ziet een Vloot bereiden,
De Geus wind dagelyks in kracht.
Reeds zyn de Zuyd- en Noorder-Steeden,
Op Amsterdam na, zaêm getreeden,
Daar wagt men dat Oranje kwam!
Koom toonen aan de Vrye Landen,
De Eendrachts aller-wiste banden,
Oranj' en Vryheid, t'Amsterdam!

Oranje laat zig thans beweegen:
Hy ziet dat Gods Voorzienigheid,
Die toond, en openzet de weegen
Het verd're laat aan zyn beleid.
Ik ga my derwaards, zegd hy, wenden
Daar uwe wil my ſchynd te zenden,
ô God, die Dwingelanden toomd!
Uw Dienst en Vryheid eyſcht myn leeven;
Voor haar is 't my door U gegeeven!
Rust myne Lier! Oranje koomt.

OPHELDERINGEN.

EERSTE ZANG.

Wanneer de groote waterstroomen
Die 't Zuyden na Syéne zend,

De oorsprong van de Nyl, de reedenen van desselfs jaarlyksche overvloeyinge, en de oorzaak van de vrugtbaarheid welke syne wateren in Ægypten brengen; zyn de onderwerpen geweest van de nieuwsgierigheid van alle tyden.

De ouden hebben dien oorsprong niet gekend: maar de blyken van haar begeerte om die te weeten, vind men overal.

Nile pater, quanam possum te dicere causa,
Aut quibus in terris occuluisse caput?
Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
Arida nec pluvio supplicat herba Jovi

zegd Tibullus: en Lucanus heeft gemeend geene grootere amplificatie in de mond van Cæsar te kunnen plaatsen als deese,

spes sit mihi certa videndi
Niliacos fontes, bellum civile relinquam!

Ptolemæus in syne Tabulæ Geographicæ toond drie Revieren, welke aan, en rondsom, het Eyland Meroë vloeijen. De Oostelykste noemd hy Astaboras, de middelste Astapus, de Westelyke *Nyl*: het welke overeenkomende is met het verhaal van Erathostenes by Strabo. De Cherif al-Edrisi in syn Kitab Ragiar, en de Sulthân Aboulfeda in de Takwim al-Boldan, houden insgelyks de Weste-

Westelykſte van die Revieren voor de Nyl, en ſy ſtellen ook, gelyk Ptolemæus, hare oorſprong omtrend de Montes Lunæ, welke onſe hedendaagſche beste Caarten op vyf gr. Noorder Breette, plaatſen.

Maar Don Jan de Castro, vermaard Portugees Generaal, die in 't jaar 1540 aan 't hoofd van een Vloot, met Strabo en Plinius in de hand, de oevers van de Roode Zee, en de Kust van Abisſynien, bezogt, en onderzogt, zegd, dat alle Abisſyniers, welke hy ondervraagd heeft, de oorſprong van de Nyl niet alleen veel Zuydelyker ſtelden, maar zelfs al ver bezuyden de Linie, in een meir digt aan het Land der Caffers; en dit zegd ook de Perſiaanſche Geographie, volgens Herbelot art. Macdoſcho.

De Jeſuiten Lobo en Pays, ook Portugeeſen, welke beide, in 't begin van de zeventiende Eeuw, aan de vereeniging van de Abisſynſche en Roomſche Kerken (hoewel vrugteloos) hebben gearbeid, meenen den oorſprong van de Nyl gezien te hebben in Abisſynien in het Koningryk van Gojam, in de Landſtreek van Saçala op de Noorder breette van veertien graden; en men kan niet ontkennen dat hare ondekking de waarſchynlykſte van allen zoude voorkoomen, als van lieden die op de plaats zelve geweest zyn, ingevalle de Inwoonders van dat Land, de Revier, welke aldaar ſyn oorſprong neemd volgens langduurige overleeveringe *Nyl* noemden. Maar Lobo zegd uitdrukkelyk dat de Abisſyniers deeſe Revier *Abavi* noemen, en de beſchryvinge van haare loop, is gelyk aan die, welke de Oudheid aan de Aſtapus toeſchryfd.

Misſchien is 't niet ongerymd, te gelooven, dat dit alles een woordenſtryd is; en dat de Revier na welkers oorſprong men dus zoekt, inderdaad haare oorſprong heeft in de zamenvloeyinge van de alreeds genoemde, en verſcheidene andere, Revieren, en niet als na die zamenvloeyinge, de naam van Nyl verkrygd. Diodorus van Sicilien zegd dat men dit zoude moeten gisſen uit de aanmerkingen van de Troglodyten, die de hooge bergen van Æthiopien bewoond hebben. Strabo ſchynd het klaarder te kennen te

 geeven,

geeven, wanneer hy het Eyland van Meroë beschryvende, zig dus uit: *Libyam versus, arenæ cumulis ambitur; Arabiam versus, præcipitiis; Austrum versus fluminum concursu, Altaboræ, Astrapodæ, & Astasobæ; a Septentrione est Nili decursus usque in Ægyptum.* En Plinius zegd het volmondig: *nec ante Nilus quam se totum aquis concordibus junxit.*

Maar dat na die zamenvloeying deese Revier *Nyl* werd geheeten, is buiten eenig verschil: en vervolgens syn loop Noordwaards aan door de velden van Nubien of Sennaâr voortzettende, vind de Nyl de gebergten, welke die Landstreek van Ægypten scheiden. Tusschen die rotsen baand hy zig met geweld een weg, dikwyls Cataracten, of water-vallen formeerende, tot dat hy eindelyk syne laatste en seer hooge Cataracte vertoond, van welke hy met de grootste onstuimigheid, schuimende nederstort in de vlakte van Ægypten, niet verre van Syène, de eerste plaats van dat Ryk aan die kant, en vermaard door hare wagt tooren, in welke ten tyde van Ezechiel, de Pharaös; ten tyde van Strabo, de Romeinen; en ten tyde van Paul Lucas, de Turken, bezettingen hielden, tegen de strooperyen der Nubiers. En niet min bekend in de Geschiedenis der Sterrekunde door hare put, welke stiptelyk onder de Keerkring van Cancer geleegen, het Somer-Solstitium, door weigering van schaduw aantoonde,

calidâ, medius mihi cognitus axis
Ægypto, atque umbras nusquam flectente Syene,

zegd de groote Pompejus.

Over de reedenen van de jaarlyksche aanwas en overstrooming van de Nyl, heeft de Oudheid verscheidene stellingen gemaakt: onder die, is de aanmerkenswaardigste, de gissing van Democritus van Abdera, om dat sy de naaste aan de waarheid is, gelyk men kan zien uit de overzetting van dezelve in Latynsche versen door Lucretius:

Fit quoque uti pluviæ forsan magis ad caput ejus
Tempore eo fiant, quo Etesia flabra Æquilonum
Nubila conjiciunt in eas tunc omnia partes,

Sci-

Scilicet ad mediam regionem ejecta diei
Cum convenerunt: ibi ad altos denique montes
Contusæ nubes coguntur, vique premuntur.

Maar zo men ten tyde van Lucretius tot Romen nog giste na de waare reeden, kort na deese tyd wist men de waarheid; ten minsten, in Ægypten: dewyl Strabo, die maar weinig jaaren na dit gissen van Lucretius, die Landstreek zelve hadde doorgereisd, schryfd; *antiqui conjectura, recentiores etiam visu ipso cognoverunt Nilum augeri, quando superne adsita Æthiopia, imbribus æstivis polluitur.*

Want de Goddelyke Voorzienigheid, die de Landen, onder, en na by, de Middellyn geleegen ook bewoonbaar heeft willen doen zyn, heeft aldaar, tegen de brandende hitte en droogte van de meeste van die Landstreeken, zwaare en vaste reegens tot verfrisschinge van lucht en aarde gegeeven. En het zyn deese vaste reegens in Juni en Juli, op de bergen van Æthiopien vallende, wanneer de Etesische, dat is Noord-Weste, winden, aldaar en ook in Ægypten waayen, die eene zo merkwaardige meenigte water Noordwaarts aan na de Vlakte van Ægypten voeren, dat zelfs de Cataracten bedekt en verdweenen zyn, en de waateren van de Nyl zig over geheel Ægypten uitstrekken tot aan de Oost en Wester bergen; van welker hoogten men als dan niets ziet als een ruime Zee, waar in zig Steeden, vlekken en dorpen zonder tal, zelfs nu nog verheffen; geen andere zamenkomst tot elkander hebbende als dyken ten dien eynde verheeven. Zomtyds zelf zyn de waateren zo hoog dat zy over de dyken stroomen, als wanneer de onderlinge gemeenschap met scheepen moet onderhouden worden.

Deeze overstrooming duurd gemeenlyk van 't laatst van Juli, tot in 't begin van November, eer 't water ten eenemaal van alle landen is verdweenen: en het is, buiten twyfel, in deeze staat, dat God Ægypten aanziet, wanneer hy by Ezechiel dreigende zegd: *en ik zal het Land daar in gy zwemmet, van uw bloed drenken tot aan de bergen!*

De

De oorzaak van de vruchtbaarheid welke de waateren van de Nyl met zig brengen, is tot nog toe aan de Natuurkundigen zeer onvolmaaktelyk bekend. Die oorzaak is zeekerlyk toe te schryven aan de slikken welke zy met zig voeren, en waar van de veelvuldigheid zo groot is, dat de waateren by hare komst voor een tiende bestaan in vette modder, of zwart zand, gelyk Virgilus het noemd

Et viridem Ægyptum nigra foecundat arena.

Maar welke kan de reeden zyn, van de onbegrypelyke voortbrengende kracht, welke die versche slik, met zig brengd?

Van alle de gissingen schynd de natuurlykste, deeze volgende, van iemand die sestien jaaren Consul tot Cayro in Ægypten is geweest, en veel moeyte gedaan heeft om de waarheid te vinden. „ Alle Abissyniers ", zegd hy, „ welke ik in Ægypten heb gezien, hebben my eenpaariglyk „ verzeekerd; dat in die zwaare reegens, welke Æthiopien onder water zetten, in de onmeetbare vlaktens tusschen Æthiopien en Nubien gelegen, een zo groote „ meenigte zwaar, en onbegrypelyk dik, riet, groeyd, „ dat zefs wanneer de Son de aarde heeft gedroogd, alle „ gemeenschap tusschen beide Ryken is afgebrooken: weshalven men genoodzaakt is de brand in die ondoorganglyke zwaare riet bosschen te steeken, waar van de vlam „ gedurende verscheidene nagten het land verlicht. De „ oneindige meenigte asch hier van komende, blyft leggen, „ tot dat de volgende regens die met zig sleepen van de „ Landen na de naastgelegene Stroomen of Revieren, die „ Waateren na de Nyl, en de Nyl na Ægypten".

De Burgerkroon door u verdiend!

De eerste opschorting van de strengheid der Placcaaten tegen de Gereformeerden, is geschied op vertoog van Breederode aan 't Hoofd der Geconfedereerde Edelen. Hier door wierd het bloed van duizenden, reeds veroordeelde, Burgers bespaard.

Hem 't Cieraad maaken van Euroop.

Lodewyk van Nassau, Broeder van Willem de Eerste, won

won de Veldslag van Heylgerlée, verloor die van Jemmingen, en verdween in die van Mook, zonder dat zyn lyk gevonden is. Walsingham noemd hem, *de volmaaktste Ridder van Europa.*

Tot wonder van de Vreemdeling.

Tellurem fecere Dei, sua littora Belgæ,
Immensæque patet molis uterque labor:
Dî, vacuo sparsas glomerarunt æthere terras,
Nil ubi quod coeptis possit obesse suis.
At Belgis, maria, & terræ, & natura Deorum.
Obstitit, obstantes hi domuere Deos!

zong een Vreemdeling in de voorige Eeuw.

Sy gaan! Granvell' zal hen ontvangen:

Anthonis Perenot, eerst Bisschop van Atrecht, daar na Aartsbisschop van Mechelen en Cardinaal, was een man van geringe afkomst, maar van een uitmuntende en doordringende geest. Door het eerste, was hy by de Grooten in Nederland veracht, door het tweede gehaat; want hy zag waar zy na toe wilden. Koning Philip die zwak genoeg was geweest om hem op verzoek van de Grooten, uit Nederland te doen vertrekken, was onvoorzigtig genoeg om dikwyls na die tyd met hem over de zaaken der Nederlanden raad te pleegen, wanneer noodwendig de wraakzugt de beste raaden van Granvelle moest vergiftigen. Men zegt dat hy zeven taalen volmaaktelyk sprak, 't geen mogelyk is, maar men voegd 'er by dat hy te gelyk aan vyf Secretarissen dicteerde, en dit is wat bezwaarlyker te gelooven.

TWEEDE ZANG.

En u, Villers, die moed durfd heffen,
By zwaard, by zand, en voor de baar!

Nu als Villers ter dood was gaande, zynde een volmaakt fraey Edelman en Hooveling, groete hy alle den

weg door zyne vrienden en kennissen wel gemoed. En op 't schavot sprak uit zyn gebed, zeggende dat hy geen Verraader waare, maar stierf om dat hy der Landen Welvaaren en Vryheid voorgestaan hadde, 't geen de Nakomelingen aldus zouden bevinden. Alzo syn gemoed kloek uitspreekende, riep de Biechtvader dat hy beloofd had anders te sterven, waarom niet getrommeld was; hier op een einde maakende, riep hy, dat hy stierf in de Gereformeerde Godsdienst, enz. Oorspr. en Voortg. der Ned. Ber.

Hier vallen Casembroot, van Straalen.

Johan Casembroot, Heer van Backerzeele, Raadsheer van de Graaf van Egmond, onthoofd tot Vilvoirde; gelyk ook Anthonis van Straalen Burgemeester van Antwerpen, welke laatste de Bloedraad zelve, in de Sententie, zegd gratie te verdienen, om de groote diensten door hem aan den Koning gedaan.

Daar Galama, enz.

Harmen Galama, en Sjoerd Beima, Friessche Edellieden tot Brussel den 1 Juni 1568 op Sablon onthoofd, met zo veele anderen, dat die dag naderhand de moord van Brussel is genoemd.

Niets, Egmond, heeft uw hoofd bespaard!

Egmond liet na een Weduwe en elf leevendige kinderen, drie Soonen, en agt Dogters: Hy had tweemaal de Nederlanden voor het Huys van Oostenryk bewaard. Die Philip op wiens last hy wierde onthoofd, zat in een Capel te bidden, terwyl Egmond de Bataille van St. Quintin voor hem won!

Daar Hel en Dwang bewoonders zyn.

Ende gemerkt veelen, standvastiglyk ten vuure treedende, op 't uiterste, met een vrymoedige belydenis huns geloofs, den mond openden, zo verzierde men daar teeghens, een yslyk gereedschap. Dit waaren tweeyzerkens, waar tussen de tonge geschroefd werd, ende vooraan zulx geschrookt

geblookt met een gloeyend yzer, datze, zwellende, pal te staan hadde, zonder slibberen, oft inwaarts te kunnen. Zoo wrongen de gekeetenden in de pyne van de brandt, en sloeghen een hol geluidt, gelyk het loeyen der geenen, die onder dien tieran van Sicilien, in den gloeyende kooperen os, dat meesterstuk van Peril, geworpen waaren. Aarnoud van Erp, een man van onbesprooken' oprechtigheid, en vader van Christina vrouwe van overweeghende deughd, en vernuft; die hy aan my in den eersten huwelyke besteedt heeft, plagh ons te verhaalen, hoe hy, aanschouwende het martelen van eenighen alzoo gemuylband, hoorde, dat van twee Monnikken onder 't Volk staande, d'een' teghens den anderen zeide: hoort, hoe zingen ze, zouden ze ook dansen. Hooft.

De Hoofden zoeken Alba's feylen

Het is nog een Historisch vraagstuk, of Alba willens en weetens den Briel, en andere plaatsen langs de Kust, van bezetting hadde ontbloot; of wel door misslag? het eerste is het waarschynlykste.

Al is de bitte nog zo fel!

Men weet dat Prins Maurits aan een koopman verwytende dat hy, in 't felste van de Oorlog, een Schip met Krygsbehoeften na Spanjen hadde gebracht, en zig van deese woorden bedienende, *my dunkt gy zoud om winst tot in de Voorstad van de Hel vaaren*, tot antwoord kreeg: *ja zeekerlyk, al wist ik dat ik 'er myne zeylen branden zoude.*

DERDE ZANG.

Als Spanje op 't hoogste der Puntaalen

Jan van Duyenvoorde, Heer van Warmond voerde in 't jaar 1596 het bevel over 't Hollands Esquader gevoegd by d'Engelsche Vloot die onder den Grave van Essex, de Stad en Forten van Cadix nam: en hy had op dien dag het

het genoegen van zyne Hollandſche en Zeeuwſche Vaartuigen, de eerſte, en voor die der Engelſchen, op de Puntaalen geplant te zien. De Hollandſche Admiraal en Graaf Lodewyk Gunther van Nasſau, welke de Land-trouppes commandeerde; beneevens den Prins van Portugal, die als vrywillige op ons Esquader was, wierden na de overwinnig, door Esſex tot Ridders geſlagen, en het is om die reeden dat de Engelſche Relatien den Heer van Duvenvoorde noemen, *Sir John Vandenvoord.* Als men daar by ziet dat de Fransman de Guiche, in zyn Memoires *Tjerk Hiddez* noemd *Kierkides*, dan kan men zig voorſtellen hoe de Griekſche en Romeinſche Schryvers ons opgeeven de naamen van de Meders, Perzen, Gallen, en Germaanen.

Maar Lumei's wacht zyn Luyker-Waalen.

Het koomt in 't eerst vreemd voor, uit wat hoofde die Luykſche Heer zo veel deel nam in 't lot van Holland. Dog Heer Jan van Wasſenaar in 't jaar 1523 geſtorven, was de rykſte Heer in Holland geweest, en geene wettige Soons naalaatende was zyne erfvolginge verdeeld tusſchen zyne twee dogteren, waar van de jongſte was geweest Moeder van Lumei van la Marck, welke daar door groote goederen in Holland bezat: en tot Luyck gebooren en opgevoed zynde, is 't niet te verwonderen dat hy in deeze onderneeming een bende Luyker Waalen by zig hadde.

Beloofden dit de vreugde vuuren.

Wanneer na de dood van Ferdinand van Arragon de geheele erfvolging van Spanje aan Carel van Oostenryk was gekoomen, zag men overal vreugde vuuren in de Nederlanden, over de vermeerdering van de macht van hare Vorst. De oude Cancelier van Bourgonje, die dit wat bedaarder inzag, voorzeide reeds toen, dat die vuuren de Privilegien der Nederlanden zouden verbranden: en deeze voorzegging zoude zonder Prins Willem de Eerſte bewaarheid geweest zyn.

VIERDE

VIERDE ZANG.

Die Priesters, welk' in stille rust,
Na Bruno's Klooster-Regels leeven.

Het was natuurlyk dat de wraak der Geusen viel op de Dominicaanen die Inquisiteurs waren, en op de Franciscanen, welke, de ter-dood veroordeelden om 't geloof, na schavot en houtmyt verzelden, en dikwyls in hare laatste uuren kwelden en bespotteden. Maar wat hen, en voor al Lumei, zo by uitstek bitter maakte tegen de Carthuisers, heb ik nergens kunnen vinden; ten zy het mogte geweest zyn de byzondere standvastigheid van die menschen. Want terwyl men dagelyks andere Monnikken hare Godsdienst, ten minsten uitterlyk, door vrees van de dood, zag verzaaken, heb ik geen voorbeeld ondekt van een Carthuiser, die niet liever de allerwreedste pyn en dood verkoos, als maar het geringste tegen de plichten van zyne Godsdienst of Regel te doen.

En by Oranj' in jeugd gevoed.

Blois was als Pagie in 't Huys van Willem de Eerste opgevoed.

Dien dapp're Amsterdammenaar

De Ryk, enz.

By de beeldstorming in 't Francisnaner Kloostet tot Amsterdam was 'er iets voorgevallen, waar over de Ryk, aangetast door den Bailliuw, zig genoodzaakt hadde gevonden, met agterlating van Vrouw en kinderen te vluchten. In 't Noorden zig nedergezet hebbende, had hy aldaar het schip op welk hy thans het gebied voerde, ten dienste van 't Vaderland uitgerust: want elk van de vier en twintig Geuse Capteins voerde een eigen schip.

Hy was een man van een allerondernemenste geest, zo wel als van een onverschrokken moed. Zie hier hoe Hooft hem by deeze geleegendheid doed spreeken. *Voor my,*

zeide de Ryk, meenighmaal heb ik God om een graf op de strand mynes Vaderlands gebeeden. Nu zal 'er my wel een in de wallen gebeuren. De mensch is altyd veigh; maar moet 'er keur aan weeten oft by met suffen, oft met proefdoen van vroomheid, zyn geest vergiet. Lumei, laatende door deeze en dusdaane woorden, zich 't hart onder den gordel-steeken, zeyt, dat hy getroost is het uitterste aftewachten. 'T zelfde beloofden d'anderen, zig onderlings daar toe verplichtende.

VYFDE ZANG.

Gegooten uit gevang'ne panden
En zaém gevloeyd, door Jung'lings handen,

De inscriptie zegd dit, *Jungelingi opus ex ære captivo.* Alba hadde daar toe aan Jungeling gegeeven het metaal geschut in de overwinning by Jemmingen veroverd. De Koning liet na 't vertrek van Alba uit de Nederlanden, en onder de Landvoogdy van Don Louis de Requesens, dit beeld omver werpen. Thuanus die het, ter aarde reeds leggende, gezien had, zegd dat het een werk van een verwonderenswaardige schoonheid was.

Het arme Utrecht weêderstaan.

Geene van alle de Landschappen, welke de Tiende Penning met zo veel standvastigheid heeft geweigerd te betaalen, als Utrecht.

En het zy geoorloofd met betrekking tot de Tiende penning alhier, in 't voorbygaan een aanmerking te maaken op een periode welke men vind, in Geschiedenis-Schryveren, anderzins, zeer verstandige lieden. *Dit Volk* zeggense, spreekende van de Nederlanders, *het welk stil zittende zyne Godsdienst hadde gezien vervolgd, zyne vroome Burgers verbrand, zyne Adel vermoord, zyne Rechten vertreeden, zyne Privilegien geschonden; dit Volk raakte in beweeginge en nam de waapenen op, zo ras Alba door*

de eysch van de Tiende Penning baar goed en geld aantaste! Het slot van deeze periode doed zeekerlyk geen kwaad uitwerkzel in een declamatie: maar een Geschiedenis-Schryver moet aan de fraeyheid van een periode de waarheid niet opofferen, en deeze geheele declamatie is van alle waarheid ontbloot.

Want de eysch door den Hertog gedaan van de honderste penning der onroerende goederen, is buiten tegenspraak van Maart 1569, en die van de Tiende penning der roerende goederen is eerst na de andere, en dus nog later, gedaan. Maar beide Vergaderingen van de Adel, tegen wille van 't Hof, en de twee beeldstormeryen van 't Gemeen zyn voorgevallen in 't jaar 1566. In dat jaar was byna geen Stad in Nederland zonder oproer: Valenciennes rebelleerde oopenbaar tegen Spanjen. en wierd in 't begin van 't jaar 1567 na een formeel beleg, door Noircarmes met geweld tot overgaaf gedwongen. In 1567 ondernam Thoulouse met krygsvolk Walcheren te overmeesteren, en dit mislukt zynde, was hy tot Antwerpen ten zelven einde genaderd, wanneer hy by Oosterweel overvallen en met al zyn Volk doodgeslagen wierd. Geduurende dat geheele jaar, krielde West-Vlaanderen van Wilde of Vlaamsche Geusen, die alles wat Geestelyk of Spanjaard was, om hals bragten. In 1568 taste Villers aan 't hoofd van de Geusen, de Nederlanden aan, van de kant van Maastricht, en wierd by Dalem geslagen. Graaf Lodewyk van Nassau leverde twee formeele Veldslagen tegen de Spanjaards, de eerste by Heylgerlee alwaar hy Arenberg overwon, de tweede by Jemmingen alwaar hy door Alba wierd overwonnen. En de Prins van Oranje zelve, met de Geusen, en een talryk heyr vreemdelingen in hare soldye, was door de Maas by Stochem in de Nederlanden gedrongen, alles doende wat in zyn macht was om Alba tot een Veldslag te dwingen.

Het is dan de belacchelykste ongerymdheid van te zeggen dat dit Volk alles stil zittende hadde geleeden wat aan het zelve voor de eysch van de Tiende Penning, dat is

voor Maart 1596 was aangedaan. En het is niet minder onwaar dat de Nederlanders op de vraag van de Tiende penning de waapenen hebben opgevat. In teegendeel is de binnenlandsche rust van de Landen geduurende drie volle jaaren na Maart 1569 ongestoord geweest, uitgezonderd een onderneeming van Herman de Ruiter op Loevestein, zo ras byna geëindigd als begonnen, en de stroopeyen van de Geusen omtrend de Zee-gaten van 't Vlie en Tesfel. Voor 't overige toonen die drie jaaren niets als onderwerpingen van de Landschappen, en voorslagen om by afkoop 't zy voor eenige tyd, of voor altoos, door sommen gelds, van de Tiende penning bevryd te zyn. En van alle die schriftelyke representatien zyn die van Utrecht alleen met standvastigheid verzeld geweest. Het voorbeeld van de Burgers van Brusfel die hare winkels slooten, is een daad van wanhoop, maar geen aanvatting van waapenen: en 't neemen van den Briel geschiede by geval, en door Lieden, die de Tiende penning niet geruineerd had, maar die wraak zogten voor 't vergooten bloed van hare nabestaanden, en die buyt van noden hadden om te leeven. Dog die eens een vaste voet aan land gekregen hebbende, vermeerdering van magt aan alle kanten moesten zoeken, voornamentlyk by 't Volk, aan het welke zy de bevryding van de Tiende Penning en alle lasten beloofden. Een belofte die in alle zwaar belaste Landen altoos het Volk trekt.

Aan Alba's ooren gaat verkonden.

Alba waanende zig machtig, om alles met voeten te treeden, besluit een goed deel der voorbarigsten (burgers van Brusfel) *in hunne eigene deuren te doen ophangen. Ende was de beul nu gelast om zeventien stroppen met ladders van tien of twaalf voeten, vaardig te maken; het krygsvolk in 't geweer. Don Frederik ten huize van Viglius, om de Vonnissen te sluiten als de tyding koomt dat de Geusen den Briel bemachtigt hadden.* Hoofd.

d'Euphraat, de Rood' en groote Zeën

Ieder weet dat in die tyd de Grensen van 't Ryk der Se-

leucieden

leucieden zig uitstrekten tot aan den Euphraat, de Roode, en de Middelandsche, of in der Joden styl, Groote-Zee.

ZESDE ZANG.

Die nimmer Overwinnaar kenden

ruit acer in armis

Cantaber, invictas gens habet illa manus,

vind men in de Elegia door Lotichius gemaakt in de nagt voor de veldslag van Muhlberg, terwyl hy onder den blooten Hemel op schildwagt stond.

By Heylgerlee en voor den Briel.

Zo bitter was de haat der Volkeren, dat de Spaansche Infanterie, die zulk een groote naam had verkreegen, voornamentlyk door de Veldslagen van Pavia daar François d'Eerste Koning van Frankryk gevangen wierd, en door die van Muhlberg alwaar Keizer Carel in perzoon, en Alba onder hem, de Vorsten van 't Protestantsch Smalkalder Verbond versloegen; dat die Infanterie, zeg ik nooyt wel heeft gevogten onder Nederlandsche Veldheeren, gelyk tot Heylgerlee, en voor den Briel, gebleeken is.

ZEVENDE ZANG.

Geleerd by Khorân, Vedam, Zend

De Khorân is de Goddelyke Wet der Mahometaanen, de Vedam die der Braminen in d'Indostan, en de Zend de Wet van Zoroaster aan de Parsis.

Zo dryfd wanneer de Lente groeyd.

De Halcyon, in 't nest op de baaren dryvende, was het devies van de Prins, met de woorden, *sævis tranquillus in undis.*

ACHTSTE ZANG.

Wanneer Oranje Ryk en Kroonen.

Als Keizer Carel in 't jaar 1556 het Ryk had afgestaan aan zyn Broeder Ferdinand, deed hy de Kroon en Scepter aan hem door den Prins van Oranje overbrengen, die dezelve op den plegtigen Ryksdag tot Regensburg aan Ferdinand overhandigde.

't Geen reeds in Isis grafsteën lag.

Cleopatra bad doen bouwen, raakende aan de Tempel van Isis, grafsteeden, met ruime en prachtige zaalen. Hier in bad zy laaten brengen al het kostbaarste van Ægypten, in goud, zilver, eedele gesteentens, Ebeen, Yvoor, en Caneel; alles gemengd met verscheidene soorten van brandstoffen. Zo dat Augustus vreezende voor alle die schatten, en bedugt dat zy die door de vlam zoude doen verteeren, enz. Plut. in Ant.

Hy zoekt of Maalson zig bedrogen

Dr. François Maalson, Pensionaris van Enkhuisen, is geweest een van de bekwaamste mannen die de Republycq in haar begin hebben verçierd, en een groot bevorderaar van de reyzen ondernomen om een doortocht in 't Noorden na Japan en China te zoeken.

. . . in Lena's vellen.

De Lena een Rivier van Siberien, op de welke Jakutzkoi is geleegen, is beroemd door de pelteryen welke hare boorden uitleeveren.

En wysd de Kust tot Kolyma

De Kolyma is de Oostelykste van de groote Siberische Rivieren welke in de Noorder-Oceaan uitwateren. Tot daar toe was die Noordsche Kust ten tyde van Pieter de Groote bekend: in laatere dagen hebben de Russen, uit de Kolyma gesteevend en het land der Tzuchktis omgevaaren zyn:

zynde, ontmoet vaartuigen van hare Natie uit de Haven van Petro Paulouws-kaia (op de Oostkust van Kamſchatka) vertrokken: waar door beweezen is dat voor het tegenswoordige de Kusten van Aſia en America aan die kant geſcheiden zyn.

En Noorder-licht de nagten çierd.

By een ander zoort van Noorder-licht vertoonen zig in 't begin zommige enkele heldere zuylen tegens het Noorden, en byna op de zelve tyd ook eenige diergelyke in 't Noord Oosten die zig allengskens vermeerderen, en een groote ruimte van de Hemel beſlaan; met een ongelooflyke ſnelheid heen en weer ſchieten, en eindelyk byna den ganſchen Hemel in 't Zenith bedekken. Aldaar ziet men de ſtraalen in het toppunt vergaderen, het geen een vertoning geeft als of in de Hemel een groote Tent opgeſlagen was, waar van de wanden met goud, robynen, en ſaffieren ſchitteren en blinken, kunnende voor het gezicht niets, zo heerlyk en zo fraey geſchilderd worden. Gmelin.

Tot dit was Witſen's geest bekwaam.

Pierre le Grand s'inſtruiſoit dans la Maiſon du Bourguemaître Witſen, citoien recommandable a jamais par ſon Patriotisme & par l'emploi de ſes richeſſes qu'il prodiguit en Citoien du Monde, envoiant a grands fraix des hommes habiles chercer ce qu'il y avoit de plus rare dans toutes les Parties de l'Univers & frêtant des vaisſeaux a ſes depens pour decouvrir de nouvelles Terres. Voltaire.

NEGENDE ZANG.

En van der Does die buyt behaalen

Pieter van der Does, Vice Admiraal van Holland, nam middel in de zwaare ſtorm, die te gelyk met de Engelſche en Hollandſche Vlooten, de Spaanſche Vloot die

 men

men noemde d'Onoverwinnelyke; aantaste, het Spaansch oorlogsſchip de St. Mattheo, waar van hy de Vlag tot Leyden in de St. Pieters-Kerk deed ophangen.

Die Zee-liên die g'in 't hoogſte Noorden,

Zederd meer dan een Eeuw waren de Hollanders gewoon de Spaanſche en Portugeeſche koopmanſchappen, en die van de Oost Zee en 't Noorden, over en weder te brengen, en dit maakte haar voornaamſte ſcheepvaart, en gevolgelyk beſtaan. Dus wanneer Philip de Tweede ook meester van Portugal geworden, in 't laatst van de ſestiende eeuw, de ſcheepvaart op alle ſyne Ryken aan de Nederlanders verbood, ontſtond 'er in Holland geene geringe verleegendheid. Zeederd de ontdekking van de weg langs de Caap de Goede Hoop na de Oost-Indien, en zedert het vinden van America, waren de Oost en West-Indiſche voortbrengingen, de aanzienlykſte en rykſte tak van onſe Scheepvaart, voornamentlyk de Speceryen.

De nood deed derhalven beſluiten, om ſelve een weg na de Oost-Indien te zoeken; maar de vrees van de Spaanſche macht, en het voor-oordeel waar in men was dat de Noorder Kust van Aſien, wanneer men de mond van de Oby voor by was, zig Zuyd-Oostelyk ſtrekte; gaven geleegenheid tot poogingen om door 't Noorden een nieuwe weg na Japan en China en zo voorts na de Moluccos te zoeken.

Van alle reyſen ten dien einde onderoomen is de vermaardſte, die van Willem Barentz en Jacob Heemskerk. Vertrokken in de vaste veronderſtelling (in de welke ter dier tyd de kundigſte Nederlandſche Zeelieden waren) van onder de Pool een ſtille Zee en maatige lucht te zullen vinden, en daar door te vermyden het ys dat men door ondervinding reeds had geleerd by Waeygatz in meenigte te zyn; zeylden zy onbeſchroomd op 80 graden de Noordhoek van Zembla rond, maar wel haast van alle kanten in 't ys beſlooten, wierd ſelfs de terug-reys aan haar ondoenlyk, en zy verplicht aan de Oost-oever van Nova Zembla op

79 graden te overwinteren. In 't naajaar van haar ſchip een hut gemaakt hebbende, in de welke ſy de winter in byna onverdraaglyke koude doorbrachten; wierd van die hut en d'overblyfzelen van 't ſchip een groote en een kleindere ſchuyt toegeſteld, zo ras het voorjaar dit toeliet; en met die twee ruwe vaartuigen door onbegrypelyke arbeiden en gevaaren, gelukte het haar Kola in Rusſisch Lapland, te bereiken, alwaar ſy Nederlandſche ſcheepen vonden die hen in 't Vaderland behouden te rug bragten: behalven Willem Barentz, die in een van de ſchuiten was geſtorven.

Een doortogt die Natuur verbied.

Natuurkundig is die doortogt moogelyk, maar in de practycq genoegzaam verbooden, dewyl nog menſchen nog ſcheepen zouden kunnen verdragen, nog winsten goeddoen, reyſen, in de welke men alle jaaren op ſyn hoogst een open Zee, gedurende drie a vier weeken vind, om vervolgens iedermaal elf maanden winter op onherbergzame, en door koude onbewoonbare boorden, door te brengen.

Daar Goenong Api Neyra brand.

Heemskerk is de eerſte der Nederlanders die de macht en handel van de O. I. C. op Banda heeft nedergezet.

Neyra is een van de Bandaneeſche Eylanden, en de Goenong-Api een Vulcaan in de Geſchiedenisſen van de Molukkos maar al te veel bekend.

En eindlyk Admiraal, ga keeren

De Nederlandſche waapenen ter Zee in 't jaar 1606 eenigzins van hare roem verlooren hebbende, wierd Heemskerk gekooſen om die roem te herſtellen, zonder andere last als om te doen 't geen hy ten meeste dienste van de Lande zoude vinden te behooren. Om aan dat vertrouwen te beantwoorden ſtipuleerde Heemskerk de gewoone voordeelen voor 't ſcheepsvolk, en voor zig zelve uitdrukkelyk, nog ſoldy, nog belooning, nog buytgeld, als alleen

het agtste gedeelte van die buyt die de som van vyfmaal honderd duizend guldens overtreffen zoude. Syn Vloot bestond uit ses en twintig ligte scheepen; hier meede tast hy aan, verbrande of deede hy verzinken in de Baay en onder 't geschut van de Casteelen van Gibralter, negen Spaansche Galioenen, vier zwaare, en agt mindere Oorlogscheepen. Het Galioen door de Spaansche Admiraal d'Avila gevoerd, had zeven honderd soldaaten aan boord, behalven 't *Zee-volk*; en de Vice-Admiraal vyf honderd. d'Avila bleef dood, maar Heemskerk ook. Thuanus steld dit gevegt in de Baay van Cadix, dog hy vergist zig; 't geen hem zelden gebeurd.

Die Broeders nieuwe wegen,

Frederik, en Cornelis Houtman, Soonen van een Raad in de Vroedschap van ter Gouw, zig na Lisbon begeeven hebbende, wisten zonder agterdogt te oorzaaken zig zeer gemeenzaam te maaken met die van de Portugeesche Zeelieden, die van de Indische Vaart de meeste kennis hadden. In die zelve tyd deed Jan Huyghen van Linschooten het zelve tot Goa, werwaards hy als Hofmeester van d'Aartsbisschop was vertrokken. En het is aan de kennissen welke deese drie Mannen in Holland te rug bragten, welke Linschooten in druk uitgaf, en welke de Broeders Houtman in practycq stelden, dat deese Landen de Vaart na de Indien voornamentlyk schuldig zyn.

Hoe 't fier Batavia begon

Van het geen by de stichting van Batavia in de jaaren 1618, en 1619. is voorgevallen, hebben wy 't Verhaal van de Generaal Camphuis: een Verhaal het geen Titus Livius selve niet onwaardig zoude geacht hebben om in syne Geschiedenissen ingelast te werden, zo het die tyden hadde geraakt. En het is beklagenswaardig dat geen grooter getal van zulke pennen als die van Camphuis, aan ons gevolgde geschiedenissen van de Nederlanders in de Indien hebben nagelaten: men zoude alsdan zo eene meenigte van verbaasende daaden, niet in eene byna ten eenemaal, donkere

kere nagt gedompeld vinden. Maar men mag aan de Nederlanders, en niet alleen in de Oost-en West-Indien, maar zelve in haar Vaderland, met de uitterste waarheid toe eygenen het geen de oordeelkundigste der Roomsche Geschiedenis-Schryveren, van het Roomsche Volk zegd; *Atheniensium res gestæ, sicut ego existumo, satis amplæ magnificæque fuere, verum aliquanto minores tamen quam famâ feruntur: sed quia provenêre ibi magna scriptorum ingenia, per terrarum orbem Atheniensium facta pro maxumis celebrantur. Ita eorum qui ea fecere, virtus tanta habetur, quantum verbis ea potuere extollere præclara ingenia. At Populo Romano nunquam ea copia fuit: quia prudentissimus quisque negotiosus maxume erit, Ingenium nemo sine corpore exercebat: optimus quisque facere, quam dicere, sua ab aliis bene facta laudari, quam ipse aliorum narrare, malebat.*

Wat de naam van Batavia aanbelangd, die was reeds in 't jaar 1617 door Bewindhebberen van de O.I.C. geschikt voor een Hoofdplaats, welke hare Bedienden gelast waren op een gevoeglyke plaats in 't Oost te zoeken. Men had meermaalen het oog op Malacca gehad; en die plaats geleegen in de Straat van Sincapoera, welke het Oost als in tweeën scheid, scheen inderdaad daar toe 't bekwaamst, maar alle onderneemingen op die Stad waren tot nog toe mislukt; en de Generaal Coen zogt een eigendom voor de Compagnie te verkrygen op de hoek van Ontong Djava, aan de uitloop van de Tangerangsche Rivier, wanneer eene aaneenkeeteninge van onverwagte gevallen, de Hoofdplaats vestigde tot Jaccatra, waar van de naam wierd veranderd in die van Batavia, op herhaalde last van Bewindhebberen, want de Generaal Coen, hadde het gaarn *Nieuw Hoorn*, na syn Geboorte Stad, genoemt.

Hier straft van Dam de Maccassaaren,

Men moet bekennen dat de manier, om met nut voor anderen, syne reysen aan het Publycq te geeven, eerst in deese Eeuw is begonnen door Frezier, en zedert nagevolgd

volgd door Anson en Ulloa: maar ik twyffel of men in de drie Eeuwen voor deese, een eenige reysbeschryvinge zal vinden, welke die van Wouter Schouten overtreffe; zo met betrekking van veele voor die tyd zeer nutte aanmerkingen, als voor al van de waarheid, die in alle syne Verhaalen doorstraald. En men leesd met vermaak het gebeurde in de twee groote dagen welke hy heeft bygewoond: waar van de eene is de glorie-ryke overwinning van de Generaal van Dam den 12 Juni 1660, voor Samboepo behaald op de Maccassaaren, bygestaan door de Portugeesen: en de tweede, die byna wanhoopige bescherming en behouding van onse O. I. C. Vloot onder bevel van de Admiraal de Bitter, den 12 Augusti 1665 in de Haven van Bergen in Noorweegen aangetast door het Engelsch Esquader Oorlogscheepen van Tydeman.

Daar temd van Goens de Mallabaaten

Van alle Bedienden van de O. I. C. heeft niemand hare bezittingen meer vergroot als Ryklof van Goens, een man even bekwaam met pen en degen. Het is aan hem dat sy verschuldigd is, Tutecoryn, Manâar en de parel-visscherye op de Kust van Cormandel; het Ryk van Jaffanapatnam op Ceylon; Cranganor, Coylang en Cochin, langs de Kust van Malabaar. Hy won verscheidene Zee-en Veldslagen op de Portugeesen. Syne handeling met het Fransch Esquader van la Haie zal men lager zien. Hy wierd in 't jaar 1678 Gouverneur Generaal van Indien, na de dood van Maatzuiker.

Hier sneveld Hulft, en wint Ceylon.

Wanneer 't Gouvernement Generaal van de O. Indien in 't jaar 1653 was open gevallen door het versterf van Carel Reinierz, wierd tot Batavia in Desselfs plaats aangesteld Joan Maatzuiker. Deese was eertyds Jesuit geweest, en hadde zelfs onderwys gegeeven in 't Jesuite Collegie tot Gend, en niemand twyffelde of hy was nog Roomsch-Catholyck, schoon hy het ontveinsde. Bewindhebberen hier over ontrust, zonden Gerard Hulft, van een aanzienlyke

Fa-

Familie tot Amsterdam, als Directeur Generaal na Batavia, met voorneemen om hem spoedig tot Opvolger na Maatzuiker te doen dienen. Hulft bezat alle de daar toe vereyschte hoedanigheden van geest en hart, en had met de uiterste roem, als Vrywillige op 's Lands Vlooten in den Oorlog met Cromwel gediend; maar nog jong zynde hadde het oordeel geen tyd genoeg gehad, om syne moed en vuur, na behooren te maatigen. Maatzuiker dit spoedig na zyne overkomst bespeurd hebbende, steld, op zeekeren dag, in de Raad van Indien voor, de importantie van de Oorlog welke de Compagnie op Ceylon voerde, en eenige kwaade tydingen, zeer zwaarmoedig voorhoudende, besluit hy met te zeggen; dat het hem toescheen, als het eenig hulpmiddel in deesen, dat 'er een gequalificeerd persoon uit de Raad van Indien zelve derwaarts ging, en dat hy zig niettegenstaande syne zwakke lighaams gesteldheid daar toe aanbood. Hulft die na hem adviseerde, meende niet minder te kunnen doen, en bood zig ook aan, niet twyffelende of ieder van de Raaden van Iudien zoude het zelve doen. Maar hy vond zig ver van syn reekening, want by algemeene toejuichinge (gelyk overlegd was) wierd syne voorslag aangenomen. Dus vertrokken, wierd hy, Colombo, het geen reeds op het uitterste was, beleegerende, den 10 April 1656, terwyl hy de loop graven ging bezichtigen, dood geschooten. Korte dagen daar na gaf zig die stad over, en kwam met alle de Kusten van Ceylon, Jaffanapatnam uitgezonderd, in de magt der Nederlanders.

Na 't geen men hier van de Generaal Maatzuiker heeft gezegd, vereyscht de billykheid dat men 'er byvoege, dat hy zig van Hulft ondaan vindende, geduurende vier en twintig jaaren, en dus langer als iemand, de Indien met een onvergelykelyke trouw, en kunde, heeft beheerst. En zodanig tot genoegen van Bewindhebberen, dat hy na verscheidene jaaren dienst eenige vermeerdering van Soldy verzoekende, tot antwoord ontving, maandelyks te neemen zo veel hy begeerde. Hy liet by zyn dood na, een

Suster

Suster die Begyn was, en een Susters Soon, Comediant tot Amsterdam. Meermaalen had hy dien Neef laten verzoeken om in Indien te komen, aan hem een aanzienlyke Fortuin beloovende. Maar de Comediant liet telkens antwoorden, dat hy tot Amsterdam van de twee dagen, op de eene, Koning of Keizer was, en op de andere, de vryste man in de Wereld; en dat al de magt van zyn Oom hem geen diergelyk leeven in de Indien konde bezorgen.

Van Noort zal ook om d'Aardkloot zeylen,

Olivier van Noort, Utrechtenaar, is de eerste der Nederlandsche Bevelhebberen, die de Aardkloot heeft rond gevaaren. Hy vertrok in 't jaar 1598 en kwam in Holland te rug in 't jaar 1601. Ten tyde dat van Noort op de Kusten van Chili was, duurde nog de Oorlog van de Araucos met de Spanjaarden. Door ommegang met de Indianen vernamen de Nederlanders dat deese Volkeren by haren opstand tot Opper Hoofd verkoren hadden, den geenen van haar, die geduurende vier en twintig uuren had kunnen dragen een zwaare balk, welke de anderen maar vyf of ses uuren hadden kunnen van de grond houden. Dus is het geen de Auteur van de Araucana (Don Alonzo d'Ercilla) in syn tweede Zang, door de oude Cacique Colocolo, aan de vergaderde Hoofden der Indiaanen doed voorslaan geen uitvinding van de Dichter, maar een exacte in-achtneeming van het Costumé.

Daar Schoutens Roer met zorg en peylen

De Coopman Jacob le Maire, en Schipper Willem Cornelisz Schouten, de eerste Amsterdammer, de tweede van Hoorn, met twee scheepen in Juni 1615 uit Tessel gezeyld, vonden in Januari 1616 een nieuwe weg na de Zuyd-Zee, bezuiden de Straat van Magellaan. Sy gaven aan de doortogt tusschen het Land del Fuego en een Eyland (door hen het Staaten Eyland genoemd) de naam van Straat le Maire, en aan de Zuydelykste uithoek van America, de naam van Caap Hoorn.

Tasman gaat land in 't Zuyden zoeken.

Abel Tasman in 't jaar 1642 door de Generaal van Diemen uitgezonden, vertrok van 't Eyland Mauritius ter dier tyd, onder deeze naam, in bezit van de Nederlandsche O. I. C., naderhand door haar verlaaten, en in 't jaar 1721 door de Franschen bevolkt, en nu door haar l'Isle de France genoemd. Van daar Zuydwaarts aan tot op de hoogte van de Eylanden St. Paul en Amsterdam, en vervolgens Zuyd-Oostelyk aan gesteevend, zeilde hy rond de Zuydhoek van 't Vaste Land, of zeer Groot Eyland, in 't gelukkigste Climaat van de Wereld geleegen, als zig uitstrekkende voor zo veel men weet van de 10de tot de 50ste graad Z. B. Dit gedeelte van de Aarde is in de Caarten bekend onder de verscheidene naamen van, Carpentaria, van Diemens land, Nova Hollandia, Nieuw Zeeland, Land van Quiros, Terra de St. Spirito. Tasman meend door obſervatien, in die tocht gedaan, te mogen vastſtellen; dat men van Batavia Zuydwaarts aan vertrekkende op de Z. B. van 32 gr. en 25. m. en de Lengte van 192 gr. en 20 m. een open Zee en bekwaam Vaarwater, tot dat de Kusten van Chili zoude vinden.

En Roggeveen in alle boeken,

De reys van Roggeveen is de laatste (my bekend) welke door Nederlanders, in of door de Zuyd-Zee ondernomen is. Die tocht is van 't jaar 1721, en de verhalen van de zelve in ieders handen: maar met welk schyn van regt de O. I. C. de overblyfſelen van de reyzen van le Maire en Roggeveen tot Batavia heeft kunnen aanhouden en verbeurd verklaaren, is vry duister; en bezwaarlyk overeen te brengen met Haar Hoog Mog: Placaat en Generaal Octrooy voor die geene die nieuwe Landen zullen ondekken, van den 27 Maart 1614. De O. I. C. gaf in 't jaar 1617 voor reeden; dat de ondekking van le Maire, en Schouten niet waar was.

De schat die Porto Bello mengd, enz.

Wanneer de Rykdommen van America, Vloots-gewys over-

overkomen na Spanjen, verzamelen zig in de Haven van Havana op 't Eyland van Cuba,
uit de haven van Carthagena; de producten van nieuw Grenade, Venezuela, en de Kust van Caraccas,
uit de haven van Porto Bello, de schatten van Peru en Chili, van Panama over land derwaarts gebracht, en de voortbrengzelen van de Isthmus van Panama, en omleggende Provintien;
uit de haven van la Vera Cruz; de rykdommen van Mexico, Mechoacan, Soconusco, Guatimala, &c.

Van dit alles werd in de Havana eene Vloot gemaakt, en deeze Vloot was het, welke Piet Heyn in 't jaar van 1628 voor de West Indische Compagnie vermeesterde. De bezonderheeden van 't neemen van deeze ryke buit zyn meest alle bekend. Minder bekend is misschien, 1. dat de voorslag om de Spaansche Silver Vloot te vermeesteren, en de middelen daar toe bekwaam, reeds in 't jaar 1578 door Prins Willem de Eerste aan de Staten Generaal waren voorgesteld. 2. dat de Vader van Piet Heyn, een matroos van Delfshaven, in Spanjen aangehouden en op de Galleyen gezet zynde, aldaar vier jaaren heeft geroeyd, op de bank by hem hebbende dit kind, dat door de kunst van 't breyen, 't geen zyn Moeder hem hadde geleerd, zyne, en zynes Vaders, elende zomtyds verzagte. 3. dat de W. I. C. aan 't hoofd van die Vloot hadde geplaatst vier van de voornaamste Admiraals die Nederland heeft gehad, Piet Hein, Admiraal, Hendrik Cornelisz Lonk, Lieut. Adm. Joost van Trappen Bankert, Vice-Admiraal, en Witte Cornelisz de Witte, Eerste Captein by den Admiraal.

En d'Andes die den Hemel tergen.

Il n'y a point en Europe de montagnes aussi elevées que celles de la Cordilliere du Perou. Mr. de la Condamine, & Mr. Bouguer ont trouvé que le sommet du Chimboraço avoit 3220 *toises de hauteur perpendiculaire au dessus du niveau de la Mer: c'est presque une lieue & demie.* V. de M. de la Lande. Et le calcul de Mr. d'Ulloa va, a 3380. Voyez son Voiage T. 2.

En

En Loxa's schors dryfd koortsen uit!

Loxa is een Landstreek in de Audientie van Quito, in 't Koningryk van Peru. De boom, welkers schors het koorts verdryvend middel is, het geen men in Europa Quina noemd, groeyd in 't wild op de bergen van Loxa. Een byna onbegrypelyke bizonderheid van deeze schors, is, dat de Fransche Botanist Jessieu, aan de inwoonders van die Landstreek omtrend het jaar 1740 heeft geleerd, dat deeze schors een hulpmiddel voor de koorts was, die aldaar niet min als elders zig doed gevoelen. Want schoon men zedert honderd en vyftig jaaren, reeds die schors van daar na Lima zond, waren d'Inwoonders in de verbeelding dat het een ingredient van verfstoffen was.

Oquendo's Vloot door Tromp verbranden.

Een singulier gedenk-teeken van de Victorie, door Marten Harpertz Tromp bevogten in Duins, is geweest, dat kort na die tyd een Dogter aan dien Admiraal gebooren zynde; de Vader aan die Dogter gaf, of toeliet dat aan haar gegeeven wierden, de naamen van, *Anna, Maria, Victoria, Martensis, Harpensis, Trompensis, Dunensis.* Wylen de Heer Griffier Frans Fagel, uit wiens mond ik dit voor jaaren heb opgeschreeven, hadde die Dogter gekend.

Dreigd Evertzoons uw gansch Geslacht.

De oude Lieut. Admiraal Jan Evertzoon, heeft na 't sneuvelen van syn broeder Cornelis Evertzoon, den Heeren Staaten van Zeeland zynen dienst by geschrifte weêr aangebooden; zeggende, in syn verzoekschrift, *dat hy ten uitterste begeerig was, als Lieut. Admiraal van die Provintie, in deeze tyd het Vaderland weêr te dienen, en wenschende zyn leeven voor het gemeene best te mogen opofferen, gelyk zyn Vader, vier van zyne Broeders, en een van syne Zoonen, allen het geluk hadden gehad in verscheide Zee gevegten tegens de vyanden van den Staat op het bedde van Eer te moogen sterven.* Brant. Evertzoon verkreeg allezins zyn wensch: hy wierd hersteld, en 't zelve jaar dood geschooten.

De Sond, de Witte zeegepraalen

De Republycq verscheidene maalen onnuttelyk geklaagd hebbende, over de kwellingen waar aan de Nederlandsche scheepen in 't doorvaaren van de Sond, onder voorwendzel van Tollen door de Deenen wierden bloot gesteld, besloot in 't jaar 1645 in 't geheel geen Tollen te betaalen, tot dat men in Deenemarken ten dien opzichte reeden zoude verstaan.

Den 15 Juni van dat jaar zeilde ten dien einde de Admiraal Witte Corneliszde Witte, met agt en veertig oorlogscheepen, bemand, behalven het bootsvolk, met vyf duizend Soldaaten, door de Sond, onder zyn convooy, geleidende drie honderd Koopvaardy scheepen. In schoon Weêr, met die Vloot, voor by, en in 't gezicht van, 't Kasteel van Kroonenburg dryvende, kwam een Deensche Sloep aan boord van den Admiraal vraagen, uit wiens last die scheepen doorvoeren zonder tol te betaalen? uit last van myn Meesters, antwoorde de Witte. Vervolgens van de Deensche Officier vernoomen hebbende, dat de Koning (Christiaan de IV.) aan een venster van 't Slot Kroonenburg was; nam hy den hoed af, deed een diepe buiginge na die kant, en gaf last in tegenwoordigheid van de Officier, om de Persoon van den Koning, met drie schooten te groeten; het geen in zyn schip begonnen, en door alle Oorlogscheepen gevolgd zynde, deed de Admiraal een tweede buiging na dezelve kant. Aldus langzaam voor Koppenhagen genaderd, zond hy de Koopvaardy Vloot onder convooy van ses Oorlogscheepen de Oostzee in, en met de helft van zyn overige Vloot voor die Hoofdstad leggen blyvende, gelaste hy aan de andere helft om te kruyssen, van hem tot aan de Wester-inkomst van de Sond, onderwylen dagelyks, en op lichten dag, de dieptens en Kusten met booten laatende onderzoeken, en peylen. In Augustus wierd een billyk accoort getroffen.

TIENDE

TIENDE ZANG.

De Vreê herstelden in het Noorden

Coenraad van Beuningen, Frederik van Dorp, Johan van den Honart, Govert van Slingeland, Wilem van Haren, Pieter de Hubert, G. Rheede van Amerongen, Pieter Vogelzang, Johan Ysbrantz.

Met list in wit albast gevat,

En niet te vreeden met die zeedigheid geduurende zyne leeftyd, scheen hy die zelfs tot na het graf te willen uitstrekken: want de begeerte van *het beeldzel van zyn beeldzel* (zo als Porphyrius de uitdrukkinge van Plotinus opgeefd) aan de Nakoomelingschap over te laaten, was zo weinig de begeerte van Fagel, dat hy in tegendeel altyd standvastiglyk heeft geweigerd zig te laaten uitschilderen. Men heeft wel getracht dit buiten zyn weeten te doen, maar gene van die Schilderyen heeft gelukt. Eindelyk egter heeft de vernuftige pièteit van zyne naabestaanden, aan haar zyne afbeelding bezorgd, in 't laatste van zyn leeven, buiten zyn weeten, en byna langs de zelve weg als Amelius het afbeeldzel van de wyze Plotinus hadde verkreegen. Omtrend op het derde van deeze Eeuw was de Beeldhouwer Xavery woonagtig in den Haag, en zeer beroemd in zyn Kunst. Deeze door Fagels naabestaanden in 't werk gesteld, wist zig, verscheide aan een volgende Sondagen in de Kerken, daar de Griffier, gelyk wy gezegd hebben, regulierlyk ging, derwyze te plaatsen, en door gestaadige aanzieninge, de trekken van Fagel, zo diep en duurzaam in zyn geheugen te vestigen, dat het hem heeft gelukt Desselfs weezen, volmaaktelyk gelykende, in wit Marmer uit te houwen. Lev. v. Fr. Fagel 2de B.

ELFDE ZANG.

Reeds zien ô Walch'ren uwe boorden

In 't jaar 1602 kwam met Zeeuwsche scheepen over, het eerste Gezandschap uit de Oost-Indien aan Prins Maurits; gezonden van wegens de Koning van Achem op 't Eyland van Sumatra. Abdul Zeinôt, de eerste van die twee Gezanten, stierf in Walcheren, kort na zyn aankomst en wierd tot Middelburg begraaven. De tweede wierd gezonden na 't leger van Prins Maurits, die Graave belegerde, en hem aldaar met veel plechtigheeden gehoor gaf.

De Formosaan koomt hem begroeten

Onze O. I. C. heeft bezit genoomen van 't Westelyke gedeelte van 't Eyland Formosa in 't jaar 1625, het eerste van het Stadhouderschap van Frederik Henrik: en dat schoone Eyland in 't jaar 1662 weder verlooren. De Westkant behoord nu onder China, de Oostkant aan wilde Volkeren. Die liefhebbers zyn van stukken waar by netjes werd uitgepluist een verzameling van onwettigheeden en schelmstukken door een half douzyn veragtelyke kerels in 't werk gesteld, om een braaf man te onderdrukken, wiens Eer en Deugd haar in de weg was; die zullen genoegen vinden in de Deductie van Frederyk Coyet, laatste Bevelhebber op Formosa; gedrukt tot Amsterdam in 't jaar 1675.

Verwonderd d' Irocoos t'ontmoeten

Wanneer in 't jaar 1608, onder de Handeling over de Treves de O. I. C. begon te vreesen dat de vrye handel en vaart na de Oost-Indien, ten minsten langs de weg van de Caap de goede Hoop, niet zoude kunnen behouden werden, waren Bewindhebberen op een anderen weg bedagt. En dewyl de ontwerpen van dien langs het Noord-Oosten van Europa en Asia te vinden, nu voor ondoenlyk wierden gehouden; besllooten zy een doortocht langs 't

Noord

Noord Westen van America te doen zoeken, ten welken einde door haar het Jacht de Halve Maan wierd uitgerust, onder 't bevel van Henry Hudſon, Engelsman van geboorte. Deeze vond in 't jaar 1609, in plaats van dat, het Land het welke hy Nieuw-Nederland noemde; en hy gaf de naam van Hudſons Rivier aan een groote Rivier die haare oorſprong neemd in 't aangrenſende Land der Irocooſen en ganſch Nieuw Nederland beſproeyd. Deeze naam is aan die Rivier gebleeven, maar de Landſtreek door een gevolg van de Vreede van Breda aan de Engelſchen overgegeeven zynde, (gelyk Surinam aan ons) is door haar genoemd Nieuw Jorck. Schoon deeze Colonie voor de Regeering van Frederik Henrik was geſticht, heeft egter dezelve onder Hem hare grootſte aanwas verkreegen.

Specx brengd de geele Ternataan

Jacques Specx in 't jaar 1611, na Japan met twee ſcheepen gezonden, lag de eerſte grond tot die, eertyds, zo ryke tak van Compagnie 's Handel. Ongoſchio, die reeds 't Opper-Gebied in der daad bezat, hoewel Fide-Jori nog leefde, liet hem niet alleen tot zyn gehoor koomen, maar ſprak lang door Tolken met hem, welke laatſte gunst hy aan geene Vreemde Gezanten gewoon was toe te ſtaan. Specx was een Edelman van zeer goeden Huize, en had een voortreffelyke opvoeding gehad, het geen hem byzonder wel kwam in Japan, want die hovaardige Natie maakt heel groot werk van de geboorte.

Men had de onvoorzigtigheid gehad van die twee ſcheepen met een zeer geringe Carga, na zulk een ryk Land te zenden, en de Portugeeſen en Caſtiliaanen naamen hier uit geleegendheid van aan de Japanders te doen aanmerken de veragtelyke armoede der Hollanders: maar Specx wist dat 'er voor een Koopman omſtandigheeden zyn, dat men een kleine tegenwoordige ſchaade moet waagen, om een toekoomende verzeekerde winst te doen. Hy nam dan zyn party, en in plaats van Koopman, verklaarde hy zig Ambasſadeur, en vertrok na Surunga, alwaar Ongoſchio zyn

Hof hield. Al het beste uit de Carga meede genoomen hebbende, besteede hy in geschenken zo voor Ongoschio en zyne Hovelingen, als voor de Xogun-Sama, Soon van Ongoschio, die zyne woon tot Jedo had: en die beide Vorsten ingenoomen door de manieren van die Vreemdeling die in alles de grootsche leevenswys van de Japansche Adel volgde, die als hy uitging altyd met een groot gevolg verscheen, waar onder zyn trompetters die *Wilhelmus van Nassauwen* bliezen (zegd het verhaal) die over al geschenken uitdeelde, en nergens van Koophandel sprak; die Vorsten verwonderd dat de Ambassadeur, by zyn vertrek, en als in 't voorbygaan, maar vroeg, dat zo 'er by vervolg eenige Kooplieden van zyne Natie in Japan kwamen, zy aldaar vryheid van Handel mogten hebben, die Vorsten, zeg ik, stonden aanstonds een Capitulatie toe, die onnoemelyke schatten, aan de O. I. C. heeft aangebragt, en nog meer zoude aangebragt hebben zonder de onweetenheid van hare Bedienden, die oorzaak is geweest van 't ophouden van die Capitulatie, gelyk ik elders getoond heb; Specx, met reeden, door de Compagnie beloond, wierd eindelyk Gouverneur Generaal, van Indien, en beschermde met veel moed en kunde in 't jaar 1629 Batavia, door de Keyzer van Java beleegerd. Onder zyne Regeering zyn de Ternataanen ondergebragt.

Wyl Brouwer gaat in Chili booren

Hendrik Brouwer, Opvolger van Specx in 't Gouvernement Generaal van de Oost Indien gedurende drie jaar, liet zig by zyne te rugkomst in Holland overreeden door de Bewindhebberen van de West I. C. om Hoofd te zyn van een onderneeming door haar beraamd om Chili aan te tasten en zig aldaar, neder te zetten. Hy nam, om in de Zuid Zee te komen, de weg door den Lord Anson aangepreezen; te weeten die van de volle Zee, en ver van de Ooster- en Zuyder Kusten van 't Staaten Eyland en Terra del Fuego: ook kwam hy voor Baldivia ('t geen hy nam) zonder een man verlooren te hebben;

ben; en zyne voorneemens scheenen te zullen lukken wanneer hy in 't jaar 1643 stierf, en zyn opvolger in 't Gebied Herkmans (Auteur van de Lof der Zeevaart) de Vloot te rug bragt, en in Brasiel stierf, wanneer de Fiscaal zig gereed maakte om van hem de reeden van zyn te rugkomst te vraagen, die dus onbekend gebleeven is.

Zend Jol Loanda's zwarte Mooren

Cornelis Jol, geboortig van Scheveling, eerst scheepsjonge, toen matroos, onder Officier, Captein, en eindelyk Admiraal, is een van onze allergrootste, schoon weinig bekende, Zeeliên geweest. Behalven Piet Heyn, heeft niemand zo veel buyt op de Spanjaards veroverd als hy: en egter was hy by die Natie geacht, in zo verre, dat een van hare Priesters hem noemd *dien kloeken en edelmoedigen Holllander, welke de Spanjaards zo zeer vreesden en dien sy piè de Palo (houtebeen) noemden.* Hy was het die een Duinkerker genoomen hebbende, en volgens uitdrukkelyke last verplicht zynde, om de gevangenen twee aan twee gebonden over boord te doen smyten; gedurende die uitvoering op zyn schip heen en weer wandelde, en van tyd tot tyd met de vinger na de kant van den Haag wyzende, uitriep, *voor uw reekening Myn heeren de Staaten! voor uw reekening!* Hy nam Loanda de St. Paul op de Kust van Africa in 't jaar 1644.

Nu Bankert u niet meer behoud.

Joost van Trappen genaamd Bankert heeft de laatste Vloot tot behoud van Brasiel gezonden, derwaarts geleid. Maar alles was reeds wanhopig op 't Recif, de laatste plaats die nog hield, wanneer hy daar kwam. Hy is geweest een van onze voornaamste en kundigste Zeelieden. De eerste daad waar door hy, Captein geworden zynde, syne naam deede kennen, was dat hy alleen door dertien Duinkerksche scheepen aangetast zynde, drie van haar in de grond boorde, en aan de tien andere ontkwam, hy alleen aan zyn boord ongekwetst zynde. De tweede daad was dat hy door twee Spaansche Konings scheepen geën-

terd zynde, aan zyn Soon, naderhand ook Admiraal, ter dier tyd een kind, hadde belast op zyn eerste bevel de brand in 't kruyt te steeken, ten dien eynde, zelve hem de brandende lont in de hand geevende: welke geschiedenis zederd van alle Hollandsche Admiraalen is verteld. Hy stierf onder de Linie in 't wederom koomen van Brasiel aan een beroerte, zeer zwaar en corpulent zynde: en de harnekkigheid van twee van zyne Soonen die nooyt wilden toestaan dat zyn lichaam over boord wierde gezet, meende de pest in 't schip te brengen, niet teegenstaande men de kist op alle wyze zogt te sluiten. Moreau, die aan boord was, verhaald van die schrikkelyke stank, het singuliere uitwerkzel dat alle de zoute spyze ten eenemaale zonder smaak wierden.

Vergeefs heeft Post Olinda's Kerken

Verwoest voor onze nieuwe werken

Dejecta non belli furore, zegd een Autheur van die tyd, *sed consilio, Ædes, Monasteria, Templa, ruinæ suæ illachrymavere: mirantibus & Barbaris, & Pontificiis, talia admittere, ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus formata, & de Divino cultu persuasissima. Belgæ quibus omnis locus æque adorationi idoneus sacerque habetur, non impietatem hoc omne, sed prudentiam, interpretabantur; ut qui novæ urbi, sacrisque suis securitati majori consultum cupiebant, nec in Deum (absit!) esse injurii, sed tutius eundem & utilius venerari.*

Dit geschiede wanneer de Schilder, Bouwmeester en Ingenieur, (want hy was dit alles) Post, de puynhoopen van de gedeeltelyk nog staande Kerken, Kloosters en andere gebouwen van Olinda, op last van Graaf Jan Maurits van Nassau Gouverneur van Brasiel, gebruikte, tot de Fortificatien en Huyzen van Maurits-Stad, nu by de Portugeezen Fernambucq genoemd.

Het

Het Fransche heyr na Duitschland leiden
Stuart doen vliën uit Engeland.

Uit de Gedenkschriften van d'Avaux is het Sonne-klaar, dat Indien het Fransche heyr in plaats van voor Philipsburg te trekken, door de Nederlanden na Bergenopzoom of Nymeegen was gerukt, de overtogt van de Prins van Oranje na Engeland, een ondoenelyke zaak wierd. En in wat verleegentheid die zelve Prins zig zoude gevonden hebben, indien Jacob de Tweede, moeds genoeg hadde bezeeten om in Engeland te blyven, kan men in alle Geschiedenissen van die tyden zien.

Ziet hier in waarheid in de baaren
Naby de duizend kielen vaaren

Le 3. de Novembre, la Flotte entra dans le Canal, & s'arreta entre Calais & Douvre, pour attendre les Vaisseaux qui etoient demeurés derriere. Ce fut la que le Prince tint un Conseil de Guerre. Ce n'est pas une chose commune, que de voir ensemble cincq ou six cent Vaisseaux, dans un Canal assez etroit, & les Cotes de France, & d'Angleterre, couvertes d'une multitude inombrable de Spectateurs. Pour moi, qui etois sur la Flote, j'avoue qu j'en fus extraordinairement frappè. Rapin-Thoiras.

TWAALFDE ZANG.

Oranje bied zyn vriendschap aan

Zo myn geheugen my niet bedriegd, voerd men den Prins, zal. ged. alhier spreekende in, zo niet in dezelve woorden, ten minsten in de zelve zin, als de inhoud van zyn eerste brief uit Leeuwarden aan de Stad van Amsterdam in May 1747 geschreeven. Ik heb wel die brief uit zyn mond en op zyne last opgesteld, maar ik heb alleen bewaard eenige minuuten van de menigvuldige op-

 stellen,

ftellen, door my, op beede van de Overleedene Prins gemaakt tot dienst en bystand van 't Huis van Oranje, voor de Verheffing van dat Huis; en heb die geene, welke door my na de Verheffing van wylen de Prins, op syne requisitie, of van wylen H.K. H. zyn vervaardigd, aan de Commiesen gelaaten.

Dog schielyk minderd in dat weezen

Men heeft hier overgebragt het geen in waarheid in den Haag is gebeurd, gelyk men 't Borstbeeld van Fagel, uit de Bibliotheecq van syne Neef heeft gemeend te mogen plaatsen, in 't Cabinet van Witsen.

DERTIENDE ZANG.

Uw naam Hayti zal niet leeven

Wanneer Christoffel Colombus, in 't jaar 1492, meenende door 't West na China te gaan, America ontdekte, was de eerste plaats daar de Spanjaarden een Volkplanting begonnen, het groote Eyland ter dier tyd genoemd *Hayti.* Sy noemden het *Hispaniola*, en nu werd het *St. Domingo*, genoemd.

Haar wollen vullen 't Oostens Scaalen

De Scaalen van de Levant zyn de Havens van de Middellandsche Zee, van Alexandrie in Ægypten, Oost en Noordwaarts aan, tot aan Smyrna.

Door Nassau's edelmoedigheid

Het Hospitaal tot Greenwich voor oude Zeelieden gebouwd, is begonnen ten tyde van Koning Carel de Tweede; en vermeerdert en voltrokken door Willem de Derde.

Was uwe rust in deeze Landen, ô Zeeliên, &c.

In het ontwerp op last van wylen Haare Kooninglyke Hoogheid zal. ged., opgemaakt, om de vyf Admiraliteiten tot eene te brengen, waar van de moogelykheid zonder

der schaade van Provintien, Steeden, of particulieren, is gedemonstreerd; was ook, als een noodzakelyk gevolg van het zelve, vastgesteld, een Academie voor de Dienst ter Zee, en een Hospitaal in navolginge van dat van Greenwich.

VEERTIENDE ZANG.

Wanneer by Russ' en Samojeeden

Niet alleen hadden de Engelschen, reeds ter dier tyd, een groote Handel op Archangel, alwaar de Rivier de Dwina in de Witte Zee uitloopt; maar Ivan Basilowitz Czar van Rusland, had in 't jaar 1567 door een plegtig Gezandschap de Vriendschap en het Verbond van Elizabeth gezogt.

Zo mag de hulp aan ons geschonken.

Belgio sustentato, is een gedeelte van het Grafschrift van Koningin Elizabeth.

VYFTIENDE ZANG.

Met Sidnei koomt een wakk're bende

Philip Sidnei, Ridder, naderhand Gouverneur van Vlissingen en 't Kasteel van Rammekens, heeft groote diensten gedaan, aan d'opkoomende Staat der Vereenigde Nederlanden, en is in 't jaar 1586 voor hare zaak strydende, by Zutphen gewond, en aan die kwetzuur overleeden.

ZESTIENDE ZANG.

. . . . dat m'in groote zaaken
Gemeene regels zet ter zyd.

Hier van leeverd onse Geschiedenis een voorbeeld dat

eenig is, in ſyn zoort. Lodewyk de XIV. reeds in 't jaar 1670 beſlooten hebbende, de Republycq aan alle zyden aan te tasten, zond in dat jaar een Vloot na de Oost-Indien onder bevel van la Haye, met last om aldaar de vyandlykheeden te beginnen, zo ras hy tyding zoude ontvangen dat de Oorlog in Europa begonnen was. De oorlog van tyd tot tyd uitgeſteld, nam ſyn aanvang in Europa, in 't voorjaar van 1672, op die manier, en met het gevolg, dat ieder weet. In dat zelve voorjaar verſcheen, in Maart, de Vloot van la Haye, ſterk dertien Oorlogſcheepen op de Kusten van Ceylon; en nog geen tyding hebbende van 't geen in Europa geſchiede, liet la Haye een *Vloot* van dertien Koopvaardy *ſcheepen*, welke onder de Commandeur Roothaas van Batavia, na Ceylon voer, vreedig, ſchoon in 't gezicht van ſyn Vloot, haare reys voortzetten.

Maar nauwelyks was die Koopvaardy Vloot tot Colombo gekomen, of Ryklof van Goens (dezelve van welke wy reeds zo veel groote daden gemeld hebben) toen Gouverneur van Ceylon, waapende die Vloot ten oorlog, ging zelve aan boord, en het Esquader van la Haye geſtadig van zeer naby volgende, taste hy met geweld aan, en vermeesterde alle ſcheepen die hy alleen en afgezonderd vond: aldus, zonder moogelyke last of autoriſatie van iemand, eygener autoriteit, den oorlog tegen Vrankryk beginnende. Want ik vind in het Journaal van een Franſch Officier, gevangen met de Phenix, Capt. la Melliniere, dat dit ſchip den laatſten Mey 1672, is genoomen; en het ſchip l'Europe, Capt. Deſprez (beide ſcheepen van de Vloot van la Haye) den 10 Juni, daar aanvolgende; op welke tydſtippen, van Goens by geene moogelykheid konde weeten, dat den 6 April te vooren den Oorlog tot Parys aan de Republycq was verklaard. En de ſingulariteit van deeſe gebeurtenis, is onder de meenigvuldige gevallen van die zware oorlog, bedekt, of ten minſten, onaangemerkt, gebleeven.

En

En Kunst in Naald en Boogen toonde

On connoit les sacs divers que Rome a eprouvès. Les marques de la gloire de cette superbe Ville, etoient surtout dans ces occasions les objets de la fureur. Le desir de detruire etoit moindre que celui d'humilier. Les Nations feroces se proposoient de venger l'Univers, de la maniere, dont il avoit etè traitè pur la puissance Romaine. Leur intention auroit etè que cette Ville qui avoit etè longtems la terreur des Peuples en fut devenue la risèe, & le mepris. Ce projet s'apperçoit tres particulierement dans l'Obelisque du Champ de Mars, tirè de dessous terre sous le dernier Pontificat, &c. Dec. de la M. d. C. d. H. Ire Part.

Die weerloos' Indiërs verslonden

Dat de paarden en de honden by 't vermeesteren en ontvolken van America, meer dienst aan de Spanjaards hebben gedaan, als 't grof geschut, ('t geen men niet overal met zig konde voeren) is een bekende waarheid. Hierom trokken de honden soldaaten betaaling, welke, gelyk men ligt begrypt, door hare meesters wierden ontvangen. De Historie maakt voornamentlyk gewag van Berezillo, de hond van Juan Ponce de Leon, zo vermaard door de diensten gedaan in 't bevegten en vermoorden van de Eylanders van Porto Rico, dat hem weekelyks dubbelde Soldye was toegelegd. Deese byzonderheeden, wierden in 't begin van de Republycq, dagelyks in Predikatien en publyke Geschriften den volke voorgehouden, en deeden geen gering effect op de gemeene man.

'k Heb Utenbov', een onzer Raaden

Anthonis Utenhove, Gents Edelman ter zaake van 't geloov' op last van Alba leevendig gebraaden, doende tot kortswyl der Spanjaarden, hem gesloten aan een lange keeten in een ring van vuur om den paal loopen; tot dat zo gevoelig en duurzaam een dood, den trawanten zelf jammerde, en met hunne helbaarden, tegen 's Hertogen last, verkort wierd. Hooft.

Door

Door Jan de Wit's en Harens band.

Hy (de Raad-Penſionaris de Wit) *zelf, nam met den Heer van Haren, aan, voor de twee grooótſte ſcheepen, 't Huis te Swieten, en Delfland, te zorgen, en 't ongemak, dat daar van koomen zoude, op zig te neemen. Ook raakten die twee ſcheepen, alhoewel zeer inwaarts geleegen, d'allereerſte van alle de ſcheepen, met gemak in Zee.* Brant.

Myn Grootvader verhaalde, dat in deeſe Commisſie, by Tesſel in 't zelve Jacht, en naast de Slaapkamer van de Raad-Penſionaris huisvestende; hy alle avonds, niet tegenſtaande de moeylykheid van die tyden, en omſtandigheeden, door het ſnorken gewaar wierd, dat de ſlaap dien Heer bevong, zo ras zyn bediende de gordynen van 't bed hadde toegeſchoven; terwyl de zorgen hem ſelve uuren wakker hielden. Dat hy aan de Raad-Penſionaris ſyne verwondering daar over betuigd hebbende, die Heer hadde geantwoord, dat hy, van ſyne jeugd af aan, een geluk had gehad, 't geen hem nooyt hadde gemist; dat, zo als des avonds, ſyne voeten in 't bedde traden, alle zaaken en zorgen uit ſyn geest verdweenen.

ACHTTIENDE ZANG.

Hy wysd, en roept, dat 's onze man

Die geene van myne Leeſers aan welke 's Lands Geſchiedenisſen bekend zyn, zullen zig herinneren dat by 't aangaan van de vermaarde Zee-ſlag van Soulsbaay, waar aan 's Lands behoud hing; de Ruiter het Admiraalſchip van de Hertog van Jork wyſende, tot ſyn Stuurman zeide *Stuurman Zeger dat's onſe man*, en dat de Stuurman de muts opligtende, antwoorde, *Myn heer dat zal u gebeuren.*

Wanneer hy d'eerſte door de baaren

Jan Sebastiaan del Cano, vertrok in 't jaar 1519 als ſchip-

schipper op 't schip de Conception, een van de scheepen van de Vloot van Magelhaens: na de dood van die en andere Bevelhebberen, wierd' hy aangesteld tot Captein op 't schip de Victoria, met het welke hy den 6 September 1521, tot St. Lucar in Spanjen te rug kwam: de eerste van alle stervelingen die de Waereld heeft rond gezeyld. Carel de V, gaf hem d'Adel, en tot Wapen de Aardkloot, met dit omschrift: *Tu primus me circum dedisti.* Wanneer ik in 't laatst van 't jaar 1747, na Zwitzerland gezonden, in een Commissie van vyf en negentig dagen uit en t'huys, tien duizend Zwitzers, op myn kosten, tot hulp van de Republycq verkreeg; vond zig in een van die Regimenten een afkomeling van deeze Cano. Als ik zeg *op myn kosten*, is zulks niet betrekkelyk op de recruit-gelden: die bedroegen meer als myn Familie ooyt bezeeten heeft; maar op de Correspondentie gelden, in eene diergelyke Commissie zo nodig; en welke ik, in consideratie van de bekrompenheid van 's Lands Finantien in die tyd, hebbe gepræfereerd tot myn last te neemen; de vyftig duizend guldens by misives van wylen Syne Hoogheid gl. ged. en van de Heer tegenswoordige Eerste Griffier van Haar Hoog Mog., aan my (*provisioneel* zeggen zy) toegeschikt, aan den Lande gelaaten hebbende: waar van voor het tegenwoordig onnut is schriftelyk bewys by te brengen, dewyl de Heer Griffier Fagel leefd.

Behaald in d'Indische gevaaren.

De uitmuntende diensten welke Diego d'Abreu (men spreekt uit Dabrèo) in 't jaar 1511 in 't beleg, en de verovering van Malacca, hadde gedaan, aan Alfonse d'Albukerk, deeden hem door dien Generaal verkiezen tot de ondekking van de Moluksche Eylanden, waar van hy eenige, daar onder Banda, voor Portugal vermeesterde.

Door Ligne's dood maar half gewrooken

Jan van Ligne, Graaf van Aremberg, Ridder van den Vlieze, Stadhouder van Vriesland, Overyssel, Groningerland en Lingen, wierd in de Slag van Heylgerlée na dat

zyn

zyn paard, gekwetſt zynde, hem hadde begeeven, te voet vegtende, gedood door Antonis de Soete van Haultain, wiens broeder, Ridder van Malta, aldaar verſlagen lag. Deeze Haultain bleef het jaar daar na in de battaille van Montcontour in Vrankryk, alwaar hy zig met Graaf Lodewyk van Nasſau bevond; nalatende twee jongere broeders, van welke de eene Generaal in dienst van de Republycq is geweest, onder de naam van Heer van Villiers, en de andere Willem, welke hier gemeend werd, Admiraal en Gouverneur van Walcheren, onder de naam van Haultain.

De Moor is allernaast aan ſtrand

Twee Mannen van die naam hebben zig in deeze tyden bekend gemaakt, Jan de Moor, aan welke de kop wierde afgeſchooten, geduurende de Krygsraad die de Geuſen hielden onder het geſchut van Rammekes, in de Zeeſlag, wanneer de Vloot van Sancho d'Avila het belegerde Middelburg te hulp kwam. Door dezelve kogel wierd ook Capteyn Boudewyn Ewoutz doodelyk gekwetſt.

De tweede is geweest Joost de Moor, Capteyn in 't gevecht waar van hier geſprooken word, en naderhand Vice Admiraal van Zeeland, in welke hoedanigheid hy verſcheidene tochten heeft gedaan: en eindelyk in een hoge ouderdom is geſtorven.

Leerd Matelief na 't Oost te vaaren

Door welke meenigte van blinkende daaden in de Oost-Indien, Matelief zyn naam heeft verheerlykt, is bekend aan alle die de eerſte reyzen der Nederlanders maar een weinig doorgeloopen hebben. Men zegt dat hy, uit Indien te rug gekoomen, en aan Prins Maurits een groot gastmaal geevende, ieder ſchootel van het Desſert, in plaats van met na ſpyze, vervuld was, met een kostbaar geſchenk van Indiſche Waaren, welke de Prins wierde verzogt, na alvorens het zyne gekoozen te hebben, aan de Gasten uit te deelen. Ik heb op het Stadhouderlyke Hof tot Leeuwarden in een van de Cabinetten, meermaalen gezien oude Japanſe Porceleinen, welke de Overleevering zegd, op-

dee-

deese maaltyd, het deel geweest te zyn van Graaf Willem Lodewyk Stadhouder van Friesland.

En Spilberg hoe men Payta brand!

Joris Spilberg, Zeeuw, heeft als Admiraal, twee voornaame reysen gedaan na de Indien, de eerste met drie scheepen van ter Veere, voor reekening van Zeeuwsche Kooplieden; langs de gewoone weg van de Caap de Goede Hoop, de tweede voor de geoctroyeerde O.I.C. door het Westen, en de Zuyd-Zee. Van het geluk, of van de goede order en bestier van deese laatste Tocht, is misschien geen voorbeeld. Spilberg vertrok uit Tessel met zes scheepen, voer na Brasiel, alwaar hy vry lang op de Kust vertoefde; van daar door de Straat van Magellaan de Zuyd-Zee; lande op verscheidene plaatsen van Chili; ontmoete, op Kusten van Peru, d'Armade van acht zware scheepen door order van de Marquis de Montes-Claros, Onder-Koning van Peru, tegen hem uitgerust; vogt met haar van 't begin van de nacht tot aan den volgenden avond; boorde de drie zwaarste scheepen van die Vloot in de grond, zonder zelve in die verschrikkelyke dag en nacht meer als vier en veertig dooden op syn geheele Vloot te hebben; toonde zig na die overwinning voor 't Callao van Lima; lande tot Payta, nam en verbrande die Stad, onderzogt de stranden en Bayen van nieuw Spanje; rees met syn Vloot tot aan Acapulco, daar hy syne zaaken met de Spaansche Bevelhebberen zo wel wist t'overleggen, dat die ('t geen onbegrypelyk is) hem met provisien voorzagen; zeylde van de Americaansche Kust na de Moluccos; en kwam aldaar aan, met zes scheepen en volk, alle in volmaakte welstand. de negentiende maand na 't vertrek uit Holland.

In stormen Caap de goede Hoop

Bartholomeus Diaz, en Pieter Diaz, broeders, benevens Jan Infanté, alle Portugeesen, ondekten in 't jaar 1486, de Zuyder Uithoek van Africa, welke sy *Caap van Stormen* noemden, om de zwaare stormen die sy aldaar hadden uitgestaan. Maar by haare terugkomst gelaste de

N Ko-

Koning van Portugal Johan de Tweede, die te noemen, van *de Goede Hoop*. Vasco de Gama, daar na onder de Regeering van Emanuel, den 9 Juli 1597 van de Taag vertrokken, zeylde den 20 November daar aanvolgende de Caap de Goede Hoop rond, en was dus de eerste welke deese nieuwe weg na de O.I. vond, en aanwees. Louis Camoëns Portugees, tot Lisbon in 't jaar 1517 geboren, heeft deeze reys en de roem van syne Natie gezongen in syn Helden-dicht genaamd de *Lusiada*.

Het is verwonderenswaardig dat de Portugeesen nooyt bedagt syn geweest om op dien uythoek, zo voordeelig voor de Indische Vaart, een Volkplanting neder te zetten, het geen anderzins in de Indien doorgaans haare eerste, en zeer verstandige, gewoonte, was: en 't is misschien niet minder vreemd dat de Engelschen verzuimd hebben de waarschouwing van Nicolaas Daunton, die in 't jaar 1610 aan die plaats zynde, reeds merkte hoe bekwaam die Landstreek voor groentens, vruchten, kooren, en eykenboomdn zoude zyn. Die Daunton was Capteyn van 't Engelsch Compagnie schip de Pepercorn en rysde in syn tyd voor de Engelsche O. I. C. gelyk by onse tyd de Commodoor Anson voor de Kroon van Engeland, met de opmerkzaamheid in 't oog, en de menschlievendheid in 't hart. Jan van Riebeek in 't jaar 1650 met de Hollandsche Retour-Vloot aan de Caap zynde, en aldaar de zelve aanmerkingen als Daunton gemaakt hebbende, openbaarde die aan de Bewindhebberen van onse O. I. C. die 'er gebruik van maakten. Riebeek was de eerste Commandeur, maar de Colonie is haare grootste vermeerdering schuldig aan Simon van der Stel

Vyf scheepen zamen in de grond

Welke overmaat van moed, gesprooten uit het ongenaadig oorlog, de eerste van deese zoort is, die ik in onse beroerten geleesen heb. Hooft.

Uit uwe wieg gaf aan de Zee,

Acht jaaren oud zynde.

Van Nassau, Voogd van uw Geslacht

Quemadmodum fidus negotiorum curator, & omnium consiliorum præsentis Gulielmi Arausionensis particeps fuerat (Daam van Haren) *ita illo absente, perpetuo egit circa latus fratris ejus, Johannis Nassaviæ Comitis, Gelriæ Gubernatoris. Quum vero vitam finiisset, vir optimus, Arenaci, liberis compluribus relictis, horuncce Pupillorum tutelam benigne suscepit Celsissimus & laudatissimus Comes Johannes, & beneficiis auctos, mirifice fovit. Trini ex his filii, militum Præfecti, quibus dulce & decorum fuit in ipso ætatis flore pro patria mori*, &c.

TWINTIGSTE ZANG.

Myn arm verbolgen op Tirannen.

Men heeft getragt na te volgen het divies door Algernoon Sidnei, Ambassadeur van Engeland by Carel Gustaaf Koning van Sweeden, met syn Naam in 't Album van de Academie tot Coppenhagen geschreeven

manus hæc inimica Tirannis,
Ense petit placida cum libertate quietem.

De Delta's nieuwe Vestingwerken.

Schoon de situatie van Pithom en Rameses niet regt bekend is, plaatst de waarschynlykheid, en het gemeen gevoelen die in 't beneden Ægypten of Delta.

EEN EN TWINTIGSTE ZANG.

Hy zwygd de Bootsman is vermoord

De moorden in koelen moede waren in die tyden maar al te gemeen; en ongelukkiglyk, aan wederzyden. Zo wierd de Overste Peetin van Atrecht, door de Marquis van

Rysborg gepoinjardeerd, niet alleen onder 't oog, maar aan de zyde van de Hertog, van Parma, na dat Peetin was krygsgevangen gemaakt, en ontwapend. En op die moord volgde niets, al dat Parma tot Rysborg zeide: *Heer Marquis gy zyt wat te baastig.*

Hy wenscht dat iemand hem vervang'!

De Hertog van Medina-Celi, na dit gevegt, weigerde de Landvoogdy der Nederlanden t'aanvaarden, en vertrok het volgende jaar na Spanjen.

Medina's heete bloed aan 't zieden

Medina-Celi, thans, riep al de peyllooten van Sluys by een, raad vorderende, om de Vloot voor Blankenburg, in te helpen. Maar niemand had 'er moed toe. Hy daar over gestoord, wilde met geweld, dat sy aan boord voeren, om ten minsten vragt en volk te bergen. Hooft.

DRIE EN TWINTIGSTE ZANG.

In de nacht tusschen den 6 en 7 November 1769, is een bende welke men niet minder kan stellen als van zeven of acht persoonen, maar die waarschynlyk is geweest van tien of elf; des morgens omtrend drie uur in myn huis gedrongen over een stek, en door een bleek, waar in uitkoomd een deur die verzuimd was te grendelen.

Deeze persoonen, die ten minsten een kwartier van een uur in 't vreedig bezit zyn geweest van een kamer, waar in voor elf of twaalf honderd guldens aan silver, meest kleine stukken, open, voor het oog en aan hare doorgang, lag; hebben voor geen pennings waardy meede genoomen, en de breekysers maar alleen op de deur van myn slaapkamer, en wel, die, naast myn bed, in 't werk gesteld.

By de informatien door die van den Gerechte van West-

Stel-

Stellingwerf genomen, en aan den Hove van Friesland overgezonden, bestaande in de Verklaaringen van sestien beëedigde getuigen, is onder anderen ook gebleeken, dat dit zelve reeds acht dagen te voren was getendeerd, en by enkel geval in den beginne verhinderd. Ik wierde in die tyd geraaden om door het laten drukken van de ruwe materiaalen tot dit werkje in de soomer verzaameld, zonder uitstel te toonen waar aan ik over dag bezig was, terwyl aan myne Huysvrouw en aan my zulke nachten wierden bereid.

Die tyden zagen alle handen
Eerst zorgen voor het deel der Landen

En tot geen gering bewys van de goede trouw en liefde zoo voor het Vaderland, welke onder deese, anderzins zo woeste hoop, plaats vond; kan strekken, dat verscheidene dagen na dit voorgevallene, het scheepsvolk van Captein Joost de Moor, meer als dertig zakken met geld uit een van de ryke scheepen door haar geplunderd, aan Tzeraarts tot Vlissingen, bracht, op voorwaarde dat die tot 's Lands dienst zouden werden gebruikt. Lev. van W. v. Blois van Treslong.

De honger deed die boonen zengen
De weelde tot een drank vermengen

Abdalcader Mohammet, al-Ansari, al-Geziri, al-Hambali, Arabier, die in 't jaar 996 van de Hecchirah, en dus 1587 van onse tydreekeninge, een werk over 't gebruik van Coffy heeft geschreeven, verhaald op de volgende wyse de oorsprong van 't groot gebruik van die drank in Arabien:

Gemaleddin Abou Abdallah Mohammet Bensaïd (bygenaamd al-Dhabbani, dat is geboortig van Dhabban, een Stad in Yemen, of gelukkig Arabien) Mufti van Aden, deed een reys na persien, omtrend het midden van de negende Eeuw van de Hecchirah. Gedüurende die reys zag hy zommige van syne Landslieden, en ook persiaanen welke Coffy gebruikten, zonder dat hy daar op veel acht sloeg: maar te rug gekomen, en zig niet wel bevin-

dende, herinnerde hy zig de lof, die hy van de Coffy hadde hooren melden, en verbeelde zig dat die drank misschien aan hem goed zoude doen. Niet alleen beveftigde dit de ondervinding aan hem, maar hy vond boven dien, dat de dampen en zwaarheeden van 't hoofd door de Coffy verdweenen, dat de geesten wierden vervroolykt, en de slaaperigheid, zonder ongemak wierde belet: welke laatste hoedanigheid byzonder nut was voor de Mahometaansche Geestelyken in nagt-diensten. Hy begon derhalven het gebruik van deeze drank tot Aden in te brengen: het welke niet weinig vermeerderde, wanneer Mohammed al-Hadrami, ander Geestelyk Persoon van veel naam en aanzien, en Vriend van Gemaleddin ook tot dat gebruik over ging. Door aanpryfing van deese twee, wierd die drank van Aden wel haast algemeen door gansch Arabien, alwaar deeze boonen tot die tyd geene byzondere vermaardheid hadden, niettegenstaande zy oorspronglyk een voortbrengzel van dat Land zyn.

Uit dit verhaal ziet men dat de Coffy al lang in Caravaanen en op reyzen was gebruikt, eer de zelve in huyzen van gegoedde Lieden bekend was: en de reeden schynd niet bezwaarlyk te vinden. De Oostersche Volkeren, aan deeze zyde d'Indus zyn genoodzaakt haare koophandel en reyzen te lande, en gewoonelyk met Caravaanen, te doen; en dus gedwongen hare nood-druft met zig te voeren in zulke kleine en ligte zelfstandigheid als moogelyk is. Ook vind men onder haare Voorraaden, zo in de Heylige blaaderen als elders, gemeenelyk het gerooste kooren: het welke de Arabiers gevolgelyk dagelyks moesten verneemen zo by de Caravanen van die Volkeren welke by haar kwamen handelen, als in de Landen alwaar zy zelve met eigene Caravaanen hare waaren brachten, dat is, in Persien, Syrien, en Ægypten; Landstreeken overvloedig van kooren voorzien. Is 't dan niet natuurlyk te gelooven dat de Arabiers, aan welke de Natuur in verscheidene Provincien het kooren ten eenemaal heeft geweigerd, in andere zeer schaars heeft toegestaan, het gerooste kooren van hare

Na-

Nabuuren hebben gezogt na te maaken, door een vrucht natuurlyk en weeldrig in haar Land groeyende, en die geroost en in water gemengd, een voedzel geeft zo volmaaktelyk met gerooste rogge overeenkomende? en dat dus de Coffy, na lange jaaren een behulp van armen en reizigers geweest te zyn, eindelyk gelyk de Kaas, is geworden een voorwerp van Weelde?

Het gebruik van die drank dus in Arabien zelve zo lange tyd weinig bekend zynde geweest, is het minder te verwonderen dat de Europeërs zo laat de Coffy hebben gekend. De Handel dryvende Volkeren wisten in 't begin van de voorige Eeuw, nauwlyks de naam van die boonen; de Engelsche Generaal Middelton die in 't jaar 1611 de Haven van Moka bezoekende, gevangen genomen en diep in Arabien wierd geleid, maakt 'er maar deeze eenige mentie van, in de te rug reis na zyne scheepen, *ondertusschen bragten wy twee a drie uuren door in rust, by een Kerk of Cougbe-Huys.* Van den Broek, de eerste der Hollanders die de Roode Zee met onze scheepen heeft bevaaren, in zyne tweede reys van 't jaar 1616, spreekende van de Arabische voortbrengzelen, door de Italiaansche Pelgrims by hare wederkomst na Suratte meede genoomen, maakt gewag van *Kabuwas, zoort van boonen welke zy in kookend water doen, het geen daar door zwart, en door haar gedronken, word.* Don Garcias de Sylva Figueroa in 't jaar 1620 Ambassadeur van Philip de Derde aan 't Hof van Persien, alwaar die drank in gewoon gebruik was, noemd ook de zelve *Cabua, een zoort van drank,* zegd hy, *van zwart en bitter water van zeekere kruiden gemaakt.* En Coppin omtrend het jaar 1640 Vice-Consul van de Fransche Natie tot Damiette beschryfd de *Cauve*, omtrend op de zelve wyze, uitgezondert dat hy ze *een Indiaans graan,* noemd, *gelykende na kleine boonen.* Maar geen van allen (dat zeldzaam is) schynd die drank geproefd te hebben; uitgezonderd misschien Figueroa, veel min in verbeelding geweest te zyn, dat die boonen een onderwerp van handel in Europa konden zyn. Pietro della Valle,

le, Italiaansch Reiziger is waarschynlyk de eerste geweest die de Coffy in Italien heeft overgebracht: in 't jaar 1615 in 't Oosten zynde schreef hy, volgens de Fransche overzettinge, *Quand je serai sur le point de m'en retourner, j'en porterai avec moi, & ferai connoitre a l'Italie, ce simple qui lui est peut etre inconnu jusqu'a present.*

Geschenk, Coama. van uw monden
Zo ryk in goud, en slaverny!

De Coama, by d'Inlanders Zambéze genoemd, is een Rivier van Africa, aan de Ooskust van Æthiopien, in Zee loopende, op de Zuyder-breette van omtrend drie en twintig graden. Deeze Rivier heeft, gelyk de Nyl, een onbekende oorsprong, eene veel-mondige uitvloeyinge in Zee, en een geregelde overstroominge buiten hare oevers, waar door ook de bedekte Landen werden vruchtbaar gemaakt. De Portugeezen meesters van Mozambiecq, en van de monden van de Coama, trekken nog uit die Rivier een verbaazende meenigte goud, en ten tyde van de groote magt van die Natie in 't Oost, leeverde de Coama uit hare bovenlanden een groot getal slaaven voor de Portugeesche Volkplantingen.

Van alle gisfingen na het Ophir van Salomon is misschien de waarschynlykste. die, welke het zelve hier plaatst.

1. de boven Landen van de Coama geeven, nog heeden, alles wat wy klaar zien, dat Salomons scheepen meedebragten.

2. de voornaamste goud-myn is nog in 't gebergte door d'Inlander, Phur of Aphur, genoemd.

3. in dat gebergte vind men nog puynen van zware steenen gebouwen, anderzins in Africa bezuyden de Linie, onbekend voor de komst der Portugeezen: en de overleevering schryfd die gebouwen of aan de Koningin van Scheba, of Salomon, toe.

4. dewyl de onweetenheid van die tyden in de Schipvaart, de Vlooten noodzaakte altyd langs en in 't gezicht der Kusten te vaaren, is een jaar voor de reys van 't Noor-

delykste

delykfte gedeelte van de Roode Zee tot aan de mond van de Coama, en een ander jaar voor de te rug-reyze, niet te veel. En een derde jaar was niet minder waarfchynlyk nodig voor de fcheepen tot het opvaaren van die Rivier zo hoog doenlyk, (want de Coama heeft ook, gelyk de Nyl, Cataracten) zo tot het vertieren van haare meedegebrachte koopmanfchappen, als het verzamelen van die van 't Land, waar van 't goud van verre, en van boven, af, moest koomen, en 't hout gekapt en gefatzoeneerd om ingefcheept te kunnen worden.

Daar blyft egter over de zwaarigheid dat de Coama, voor zo veel men weet geene eedele gefteentens bezit. Maar behalven dat die benaming vry algemeen is, en dus aan verfcheidene uitleggingen onderworpen; zo is 'er ook weder voor deeze ftelling dat het Oost of in 't geheel geen, of zeer weinig zilver leeverd, en de Coama, zeer veel.

En onze Vlag op Gale plant

Punto Gale, aan de Zuydkant van 't Eyland van Ceylon gelegen, is de eerfte fterke plaats aldaar door de Hollanders bezeeten; zynde in 't jaar 1640 door den Generaal Laurens Coster ftormenderhand veroverd. In een werk alleen tot eer en roem van de Nederlanders ingerigt, zal men misfchien het volgende uitrekzel niet ongepast vinden: het is een Portugees die fpreekt:

„ Onze Bevelhebber tot Gale was Lorenze Ferreira de
„ Brito, die getrouwd was en zyne Vrouw by hem had.
„ Haar huwelyk was zeer gelukkig, zy wilde hem nooyt
„ verlaaten, en zelfs by 't bezigtigen van de posten ver-
„ zellen. Zomtyds had hy de toegeevenheid van haar
„ meede te neemen; en op die wyze was zy by hem in de
„ nagt als de plaats genomen wierde. Dit belette de Be-
„ velhebber niet zyn pligt te doen by deeze geleegend-
„ heid, gelyk hy by alle andere gedaan hadde: hy ontving
„ vyf kwetzuuren, en onder die een musquet-fchoot waar
„ door zyn dye gebrooken en hy ter aarde geworpen wier-

" de, daar hy verder gedood geweest zoude zyn, zo niet
" zyne Vrouw zig op zyn lighaam geworpen hadde, roe-
" pende dat men haar konde dooden, maar dat zy, of
" haar man zoude bewaaren, of met hem ſterven: en hare
" ſtem deed zig hooren niettegenſtaande het gerugt der
" waapenen en 't gekerm van de ſtervende en gekwetſten.
" Een Hollands Officier, toegeloopen, deed de ſoldaten
" uit de weg gaan, en zeide aan de Vrouw van niets te
" vreezen voor haren man, zo zyne wonden niet doodelyk
" waaren. Deeze tyding aan den Generaal Coster gebragt
" zynde, zond die ten eerſten zyn lyf-Chirurgyn met al
" wat nodig was om Ferreira te verbinden, en liet hem
" voorts na zyn eigen Quartier brengen, en alle moogely-
" ke zorg voor hem hebbende laten dragen, zond hy hem
" met zyn Vrouw na Batavia, op een van de beste Fregat-
" ten van de Vloot, met uitdrukkelyke last aan de Captein
" van 't ſchip, om die brave man en vrouw te behandelen
" met de zelve zorg en oppasſing als of hy ſyn eigen Ge-
" neraal aan boord had. De Generaal zelve bezorgde ha-
" re proviſien, en wat zy op reis nodig hadden. Aldus na
" Batavia overgebracht, daar de roem van dit geval reeds
" voor hare aankomst bekend was, wierden ſy geduu-
" rende veertien maanden, die Ferreira krygsgevangen
" was, met een ongelooflyke diſtinctie by alle geleegen-
" heeden, van groot en klein behandeld, en daar na we-
" der na Colombo gezonden, alwaar ik Ferreira particulier
" gekend, en alle die byzonderheeden uit zyne mond ge-
" hoord heb. Ribeiro.

Haar grenzen ſloot, en hare Zee.

De afſcheiding geduurende drie en dertig Eeuwen, van alle Volkeren der Weereld, is oorzaak dat de Chineeſen de andere Natien voor woeste Barbaaren aanzagen, eer de ommegang met de Europeaanen, eenige (hoewel geringe) verandering hier in aan 't Hof van Peking, en in de Haven van Canton hadde gebragt. Pedro d'Alfare Franciſcaner Munnik, die met drie anderen van zyn Orden in 't jaar

1587

1587 in China was aangeland, gevangen en voor den Rechter gebragt; verhaald dat een van de Mandaryns die hen op vraagstukken verhoorde, by eene van hare antwoorden, aan een ander Mandaryn zeide, *dat is nog zo kwalyk niet geantwoord voor Barbaaren!*

Bied hier Kim-tè-tsjims brosse waren

Het Porcelein, zo gemeen en zo goed koop in Europa, niet tegenstaande China zo ver van ons is, en niet teegenstaande het minste thee-schooteltje door zeventig handen moet gaan eer het gebakken is; die brosse waar werd genoegzaam alleen gemaakt in Kim-tètsjim, Vlek van de Provintie van Kiang Si, maar een vlek zo groot dat men 'er meer dan een Millioen zielen reekend.

Die geene aan welke een milloen menschen in een vlek, wat veel voorkoomt, kunnen een staaltje van de Volkrykheid van China zien in 't verhaal van een reyziger die in 't jaar 1740 dat Ryk doorkruyste: den 7 December, zegd hy, kwam ik tot Han-keou, en geloof niet dat 'er in de geheele Wereld een plaats is welke zulk' een meenigte menschen, in zo een geringe uitgestrektheid bevat. Aan de eene kant van de Rivier de Kiang, is, Vou-tsjing fou, Hoofdstad van de Provintie, in welke plaats men omtrend een millioen menschen reekend: aan de overzyde van de Rivier is een andere Stad van de eerste order, genaamd Hou-yang-fou, welke vyf of ses maal hondert duizend inwoonders heeft. Aldaar vloeyd de Rivier Han, in de Kiang, en aan beide zyden van deeze Rivier strekt zig een Vlek in 't welke men zo veel menschen teld als in de Hoofestad. Hier by zyn beide Rivieren bezet met duizenden van scheepen, die zonder ophouden Waaren op en neder brengen, koopen en verkoopen, en die scheepen houden ten minsten ook viermaal honderd duizend zielen in. Dit alles is te zamen en te gelyk te zien in een gezicht punt.

VIER

VIER EN TWINTIGSTE ZANG.

En Spanj' alleen geeft meer soldaaten

Hoe bevolkt Spanjen by ouds geweest is, kan men oordeelen uit het zeggen van Cicero aan de Senaat, in een tyd, dat Romen en Italien krielden van menschen: *Quam volumus licet, Patres Conscripti, nos amemus: tamen nec numero Hispanos, nec robore Gallos, nec calliditate Poenos, nec artibus Graecos —— superavimus.* In die staat was Spanjen wel niet meer in 't jaar 1568; wanneer de Admiraal van Coligny deese raad aan de Prins gaf; maar egter voor de emigratien na America, de Nederlandsche Oorlogen, en de verdryving der Mauren, nog ten minsten zo volkryk, zo niet volkryker, als eenig Ryk in Europa.

Dat Badubenna pleeg te toonen.

Lucus Baduhennæ: Holt-Bade, en nu *Holtpade.* Tac. A. 4.

Die Mannen welke Dwinglandy
Nog buigen konde, nog deé vlieden

Die 's Lands Geschiedenis Schryvers noemen, zyn Duco Martena, Syds Botnia, Tjette Hettinga, Seerp Galama, Wybe Groustins, Pieter Camminga, Sippe Scheltema, en Edo Abbema.

Gá, zegt'se; Martena, gá gieren,

Die Friesche Edelman werd aldus beschreeven in een brief, (alhier verkort) door de Staaten van Holland aan die van Friesland geschreeven den 6 Febr. 1588., en dus byna vier jaaren na de dood van Willem de Eerste:

„ Alzo UWer E., zo wel als ons, bekend is, de vroo-
„ migheid en getrouwigheid van Jonkheer Duco van Mar-
„ tena. ende, dat de zelve tot dienste van der Gemeene
„ Vaderlande in den aanbeginne van den Oorlog hem niet
„ en heeft ontzien al zulke kosten en lasten te dragen te
„ water en te Lande tot exempele van alle andere vroome

„ lief-

„ liefhebbers van 't Vaderland, dat dezelve hem in syn „ zeer treffelyke staat grootelyks heeft moeten bezwaaren, „ voorwaar niet tot kleine oneere der Landen. Ende de „ voornoemde Martena een van de treffelykste is van de „ Edelen van Friesland, wiens diensten ook strekkende „ zyn tot eere en reputatie van de zelve Lande van Fries- „ land; zo hebben wy UWer E. wel hertelyk by deesen „ willen verzoeken ter aanschouwinge van de vroomigheid „ en getrouwigheid den gemeenen Vaderlande beweesen, „ ende den tegenwoordigen staat van de voornoemde Mar- „ tena, en dat de zelve tot nog toe egeene contentement „ van syne diensten heeft gekreegen, enz." Behalven dit was nog Martena de geleerdste Friesche Edelman van syn tyd, en daar zyn fraeye Latynsche Versen van hem, gemaakt tot Enkhuisen, in de gevaarlykste van die tyden, terwyl hy aldaar in garnisoen was met een Vaandel soldaten op syne kosten opgerigt.

Wat koomt die Man, ô Dille, vergen,

Meester Paulus Buis, Advocaat van Holland: een uitmuntende Lief-hebber van syn Vaderland, en die in het allerbenauwdste van deese aakelige tyden, een heimelyke reis, na den Prins tot Dillenburg heeft durven doen, om met hem te overleggen wat tot verlossing van Holland te onderneemen was. Hy was het die Leiden voor den Prins deede verklaaren.

EYNDE.

[illegible]